

Nr 1(36) 2008

**BEZPIECZNY
BANK**

BANKOWY FUNDUSZ GWARANCYJNY

BEZPIECZNY BANK jest czasopismem wydawanym przez Bankowy Fundusz Gwarancyjny od 1997 roku.

Misją czasopisma jest wspomaganie rozwoju badań i propagowanie wiedzy z zakresu gwarancji depozytów, bezpieczeństwa finansowego banków oraz stabilności systemu finansowego.

KOMITET REDAKCYJNY:

Dr Robert Jagiełło – Redaktor Naczelny

Arkadiusz Huzarek

Krzysztof Pietraszkiewicz

Dr Jan Koleśnik – Sekretarz Redakcji

Robert Stasiak – Sekretarz Redakcji

RADA PROGRAMOWO-NAUKOWA:

Prof. dr hab. Małgorzata Zaleska – Przewodnicząca

Prof. dr hab. Andrzej Gospodarowicz

Prof. dr hab. Alfred Janc

Prof. dr hab. Jerzy Nowakowski

Prof. dr hab. Stanisław Owskiak

Prof. dr hab. Jan Szambelańczyk

Artykuły publikowane w Bezpiecznym Banku są recenzowane.

RECENZENCI:

Prof. dr hab. Jan Szambelańczyk

Dr Agnieszka Alińska

Publikowane artykuły przedstawiają opinie i poglądy autorów, i nie wyrażają oficjalnego stanowiska Bankowego Funduszu Gwarancyjnego.

REDAKCJA:

Krystyna Kawerska

WYDAWCA:

Bankowy Fundusz Gwarancyjny

ul. Ks. Ignacego Jana Skorupki 4

00-546 Warszawa

SEKRETARIAT REDAKCJI:

Robert Stasiak

Telefon: 0-prefiks-22-58-30-574

e-mail: Robert.Stasiak@bfg.pl

Opracowanie komputerowe, druk i oprawa:
Dom Wydawniczy ELIPSA
ul. Inflancka 15/198, 00-189 Warszawa
tel./fax 0-22 635 03 01, 0-22 635 17 85,
e-mail: elipsa@elipsa.pl, www.elipsa.pl

W numerze

Z działalności Bankowego Funduszu Gwarancyjnego

Sprawozdanie z działalności Bankowego Funduszu Gwarancyjnego w 2007 roku (skrót)	5
--	---

Problemy i poglądy

1. Nowe tendencje w bankowości inwestycyjnej – inwestycje na rynku wydobywczym i ich wpływ na stabilność sektora finansowego – <i>Krzysztof Borowski, Łukasz Okuniewski</i>	59
2. Tendencje charakteryzujące ewolucję modelu oszczędzania w Polsce – <i>Tomasz Obal</i>	86
3. Opodatkowanie instytucji gwarantujących depozyty w Europie – <i>Małgorzata Zaleska, Agata Dunaszewska</i>	101
4. Podstawowe zasady ochrony depozytów w systemach gwarantowania funkcjonujących w krajach bałtyckich – <i>Agata Dunaszewska, Monika Szymońska</i>	120

Z działalności BFG

SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI BANKOWEGO FUNDUSZU GWARANCYJNEGO W 2007 ROKU (SKRÓT)

I. DZIAŁALNOŚĆ GWARANCYJNA BANKOWEGO FUNDUSZU GWARANCYJNEGO

1. Źródła finansowania działalności gwarancyjnej

Podstawowym źródłem finansowania działalności gwarancyjnej są środki gromadzone przez banki w postaci funduszy ochrony środków gwarantowanych (fośg). Obowiązek tworzenia tych funduszy przez podmioty objęte systemem gwarantowania depozytów, tj. krajowe banki komercyjne i spółdzielcze, wynika z ustawy o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym. Wysokość funduszy określana jest jako iloczyn sumy zgromadzonych w banku depozytów, stanowiących podstawę obliczania kwoty rezerwy obowiązkowej, i stawki procentowej, ustalonej corocznie przez Radę BFG. Maksymalny poziom stawki procentowej, według której banki są zobowiązane tworzyć fundusze ochrony środków gwarantowanych, wynosi 0,40%. Rada BFG, uwzględniając potencjalne zagrożenia w sektorze bankowym, w uchwale nr 16/2006 z 23 listopada 2006 r. określiła poziom stawki procentowej tworzenia fośg na 2007 r. w wysokości 0,25% dla sumy środków pieniężnych zgromadzonych

w banku na wszystkich rachunkach, stanowiących podstawę obliczania kwoty rezerwy obowiązkowej. W 2007 r. utworzone przez wszystkie banki i utrzymywane w ich aktywach fundusze ochrony środków gwarantowanych (po aktualizacji 1 lipca 2007 r.) wyniosły 1 179 147,3 tys. zł. Fundusze te nie były wykorzystywane, bowiem nie doszło do upadłości żadnego banku.

Należy podkreślić, że sposób tworzenia przez banki funduszy ochrony środków gwarantowanych nie wpływa na ich obciążenia finansowe. Ogranicza jedynie swobodę dysponowania niewielką – w stosunku do ich sumy bilansowej – częścią środków finansowych (na koniec grudnia 2007 r. było to 0,15% sumy bilansowej netto sektora bankowego). Środki stanowiące pokrycie funduszy są utrzymywane w formie skarbowych papierów wartościowych lub bonów pieniężnych NBP, co przynosi bankom dochody odsetkowe. Dopiero w przypadku ogłoszenia przez sąd upadłości banku, uczestnicy systemu przekazują do BFG odpowiednie kwoty na wypłaty środków gwarantowanych.

Źródłem wypłat środków gwarantowanych są także środki odzyskane przez Fundusz z mas upadłości banków¹.

2. Zobowiązania z tytułu środków gwarantowanych

Według stanu na 31 grudnia 2007 r. ogólna kwota zobowiązań Funduszu z tytułu nie podjętych środków gwarantowanych wynosiła 90,4 tys. zł. Na kwotę tę składały się wierzytelności 47 deponentów, w przypadku których nie nastąpiło przedawnienie roszczenia z uwagi na przerwanie biegu przedawnienia².

W 2007 r. po odbiór środków gwarantowanych nie zgłosił się żaden uprawniony.

Indywidualne terminy przedawnienia roszczeń deponentów banku, który upadł, skutkują stopniowym przedawnianiem się roszczeń. W okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2007 r. przedawniły się roszczenia 2 deponentów na kwotę 4,5 tys. zł.

Jednostkowa wartość nieodebranych środków gwarantowanych wahała się od 132,71 zł do 28 531,93 zł.

¹ W przypadku, gdyby fundusze ochrony środków gwarantowanych oraz środki odzyskane z mas upadłości banków okazały się niewystarczające, BFG może wykorzystać fundusz pomocowy oraz inne fundusze własne. Jeśli i one okazałyby się niewystarczające dla realizacji zobowiązań Funduszu z tytułu wypłaty środków gwarantowanych, możliwe jest zaciągnięcie kredytu w NBP. W dalszej kolejności istnieje możliwość podniesienia stawki tworzenia przez banki funduszy ochrony środków gwarantowanych do wysokości 0,80% w drodze rozporządzenia Rady Ministrów, po zasięgnięciu opinii Prezesa NBP. W dotychczasowej działalności Funduszu nie było potrzeby skorzystania z dodatkowych możliwości uzyskania środków pieniężnych na te wypłaty.

² Zgodnie z ustawą o BFG, roszczenia z tytułu gwarancji przedawniają się po upływie 5 lat od dnia wydania postanowienia o ogłoszeniu upadłości banku.

3. Dotychczasowa działalność gwarancyjna

Od początku działalności BFG upadły 94 banki, w tym 5 komercyjnych i 89 spółdzielczych.

Tabela 1. Upadłości banków w latach 1995–2007

Rok	Banki komercyjne	Banki spółdzielcze
1995*	2	48
1996	1	30
1997	–	6
1998	–	4
1999	1	–
2000	1	–
2001	–	1
2002	–	–
2003	–	–
2004	–	–
2005	–	–
2006	–	–
2007	–	–
Razem	5	89

* Od 17 lutego, tj. od dnia rozpoczęcia działalności przez BFG.

Dokonane przez Bankowy Fundusz Gwarancyjny wypłaty środków gwarantowanych wyniosły 814,4 mln zł i objęły 318 822 uprawnionych deponentów.

Tabela 2. Środki przeznaczone na wypłaty gwarancyjne w latach 1995–2007

Rok	Środki przeznaczone na wypłaty gwarancyjne (w mln zł)				Stopień wykorzystania fośg (w %)	Liczba deponentów
	ogółem	w tym:				
		z fośg	ze środków płynnych mas upadłości	ze środków odzyskanych		
1995	105,0	85,9	19,1	–	38,1	89 939
1996	50,8	47,3	3,1	0,4	14,9	59 420
1997	6,4	4,7	0,6	1,1	2,3	10 418
1998	8,2	4,1	1,8	2,3	3,2	6 775
1999	4,7	–	2,0	2,7	–	1 572
2000	626,0*	484,1	141,9	–	48,4	147 739
2001	12,5	–	4,5	8,0	–	2 658
2002	0,1	–	0,1	–	–	46
2003	0,1	–	0,1	–	–	27
2004	0,4	–	0,4	–	–	124
2005	0,1	–	0,1	–	–	99
2006	0,1	–	0,1	–	–	5
2007	–	–	–	–	–	–
Razem	814,4	626,1	173,8	14,5	–	318 822

* Kwota ta dotyczy depozytów gwarantowanych w Banku Staropolskim SA. Natomiast kwota depozytów nie objętych gwarancjami BFG wynosiła 156,0 mln zł.

4. Środki odzyskane z mas upadłości banków i ich rozliczenie

Kwoty przekazane syndykom na wypłatę środków gwarantowanych deponentom upadłych banków są przedmiotem dochodzenia ich zwrotu z mas upadłości tych banków. Zgodnie z ustawą o BFG odzyskane środki mogą być wykorzystywane wyłącznie na finansowanie kolejnych wypłat kwot gwarantowanych.

W 2007 r. Bankowy Fundusz Gwarancyjny odzyskał 117,3 tys. zł z tytułu wierzytelności zgłoszonych do mas upadłości banków w związku z przekazaniem syn-

dykom w latach ubiegłych środków pieniężnych na wypłaty dla deponentów. Środki te pochodziły z podziału mas upadłości 3 banków spółdzielczych.

W trakcie 2007 r. ukończono 3 postępowania upadłościowe banków, których Fundusz był wierzycielem. Na 31 grudnia 2007 r. było kontynuowanych 10 postępowań, w których dochodzone wierzytelności wynosiły 477 153,0 tys. zł (w tym największa wierzytelność 467 432,4 tys. zł). Łączna kwota środków odzyskanych z mas upadłości banków przez BFG od początku działalności wyniosła na 31 grudnia 2007 r. 62 896,5 tys. zł.

5. Inne działania związane z gwarantowaniem depozytów

W odpowiedzi na zgłaszane do Funduszu zapytania udzielano wszystkim zainteresowanym, w szczególności klientom banków, wyjaśnień dotyczących zasad funkcjonowania systemu gwarantowania depozytów oraz udziału w nim poszczególnych podmiotów finansowych.

Kierowane do Funduszu zapytania telefoniczne oraz korespondencja (listy, e-maile) dotyczyły spraw związanych z ewentualną upadłością banków, w tym zasad realizacji gwarancji oraz sposobu i możliwości odzyskania zdeponowanych w bankach kwot w razie ogłoszenia upadłości. Fundusz otrzymywał również liczne pytania na temat szczegółowych zasad realizacji gwarancji, m.in. w przypadku rachunków wspólnych. Część poruszanych przez klientów kwestii odnosiła się do ewentualnych gwarancji dla działających w Polsce oddziałów instytucji kredytowych oraz dla spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych. We wszystkich sprawach deponenti otrzymali szczegółowe odpowiedzi na postawione pytania.

W 2007 r. ponownie dokonano analizy rynku lokacyjnych produktów bankowych w kontekście gwarancji BFG. Analiza ta miała na celu identyfikację nowych produktów bankowych oraz ich wpływu na wielkość potencjalnych zobowiązań gwarancyjnych Funduszu. W szczególności analizie poddano złożony charakter oferowanych przez banki hybrydowych produktów lokacyjnych, zwracając uwagę na związane z nimi specyficzne ryzyka. Produkty te w znacznej większości łączą ze sobą elementy pochodzące z innych, niebankowych obszarów rynku finansowego. W analizie zwrócono także uwagę na zjawisko transferu środków między rynkiem depozytowym a rynkiem kapitałowym oraz zbadano jakość informacji udzielanych klientom przez banki.

II. POŻYCZKI Z FUNDUSZU POMOCOWEGO

1. Cele i zasady udzielania pomocy

Podstawowym celem działalności pomocowej jest udzielanie wsparcia finansowego na przeprowadzanie działań restrukturyzacyjnych banków zagrożonych niebezpieczeństwem niewypłacalności, a pośrednio ochrona klientów przed utratą środków powierzonych tym bankom. Zgodnie z ustawą o BFG pomoc może być udzielana w formie pożyczek, gwarancji lub poręczeń, a także nabywania niezagrożonych wierzytelności banków, na warunkach korzystniejszych od ogólnie stosowanych. W dotychczasowej działalności Fundusz udzielał pomocy wyłącznie w formie pożyczek.

Bankowy Fundusz Gwarancyjny prowadzi działalność pomocową na podstawie następujących zasad:

- ❖ równość banków w dostępie do środków pomocowych przez stosowanie jednolitych i przejrzystych kryteriów oraz procedur przyznawania pomocy,
- ❖ wspieranie działań zmierzających do usunięcia niebezpieczeństwa niewypłacalności w bankach przy udziale silnych kapitałowo inwestorów,
- ❖ zapewnienie efektywności pomocy wspomagającej programy naprawcze, których realizacja przez bank powinna przyczynić się do trwałego odzyskania wypłacalności, w tym m.in. poprzez:
 - racjonalizację kosztów działania,
 - przeznaczanie całości zysków wypracowanych dzięki pomocy finansowej Funduszu na pokrycie strat,
 - reinwestowanie dochodów uzyskiwanych z pożyczek w bezpieczne, a zarazem rentowne instrumenty finansowe,
 - sprzedaż zbędnych składników aktywów trwałych.

2. Warunki udzielania pomocy

Zgodnie z art. 20 ustawy o BFG udzielenie pomocy finansowej możliwe jest po spełnieniu określonych warunków, a w szczególności:

- ❖ przyjęciu przez Zarząd Funduszu wyników badania sprawozdania finansowego dotyczącego działalności banku ubiegającego się o pomoc, a w przypadku wniosku o udzielenie pomocy na przejęcie banku, połączenie się banków lub zakup akcji (udziałów) innego banku – wyników badania sprawozdań finansowych obu banków,
- ❖ przedstawieniu przez bank programu postępowania naprawczego pozytywnie zaopiniowanego przez Komisję Nadzoru Finansowego³, a w przypadku przejęcia

³ Od 1 stycznia 2008 r. dotychczasowe zadania Komisji Nadzoru Bankowego przejęła Komisja Nadzoru Finansowego.

lub połączenia się banków, zakupu akcji (udziałów) innego banku – pozytywnej opinii KNF o celowości tych działań,

- ❖ wykazaniu, że wysokość wnioskowanej pożyczki, gwarancji lub poręczenia nie przekracza sumy środków gwarantowanych na rachunkach deponentów w tym banku, a w przypadku wniosku o udzielenie pomocy finansowej w celu przejęcia lub połączenia z innym bankiem – nie przekracza sumy środków gwarantowanych na rachunkach deponentów w banku przejmowanym,
- ❖ udokumentowaniu, że nastąpiło wykorzystanie dotychczasowych funduszy własnych banku na pokrycie strat banku ubiegającego się o pomoc lub banku przejmowanego.

Rada Funduszu, na podstawie delegacji wynikającej z art. 7 ust. 2 pkt 6 ustawy o BFG, określiła zasady, formy, warunki i tryb udzielania pomocy finansowej podmiotom objętym obowiązkowym systemem gwarantowania środków pieniężnych oraz kryteria oceny niebezpieczeństwa niewypłacalności.

W 2007 r. pomoc finansowa w formie pożyczek mogła być udzielana na następujących warunkach:

- ❖ podstawę ustalania oprocentowania pożyczek stanowiła stopa redyskonta weksli ustalana przez Radę Polityki Pieniężnej,
- ❖ oprocentowanie w skali roku kształtowało się na poziomie 0,1–0,4 stopy redyskonta weksli,
- ❖ prowizja wynosiła:
 - dla banków komercyjnych 0,3% kwoty pożyczki,
 - dla banków spółdzielczych 0,1% kwoty pożyczki,
- ❖ okres korzystania z pożyczki – do 5 lat, przy czym w uzasadnionych przypadkach okres ten mógł być wydłużony do 10 lat,
- ❖ wypłata pożyczki – jednorazowo lub w transzach,
- ❖ odsetki – naliczane i pobierane w okresach kwartalnych, a spłaty kapitału – w ratach kwartalnych lub półrocznych,
- ❖ w szczególnie uzasadnionych przypadkach możliwe było zastosowanie karencji w spłacie kapitału.

W 2007 r. żaden z banków objętych systemem gwarantowania nie wystąpił z wnioskiem o udzielenie pomocy finansowej z funduszu pomocowego. Nie dokonano także wypłaty żadnej pożyczki, a Fundusz wyłącznie administrował pożyczkami udzielonymi w latach poprzednich.

3. Spłaty pożyczek

Na początku 2007 r. 6 banków korzystało z 8 pożyczek udzielonych z funduszu pomocowego. Zadłużenie z tytułu tych pożyczek na 1 stycznia 2007 r. wynosiło 908 973,3 tys. zł.

W ciągu 2007 r. banki dokonały spłat kapitału w łącznej kwocie 425 992,8 tys. zł. Do końca analizowanego okresu 4 pożyczki zostały całkowicie spłacone. Z grupy banków, które dokonały całkowitej spłaty tych pożyczek, 2 nadal korzystają z pomocy finansowej.

Po uwzględnieniu dokonanych spłat na koniec 2007 r. 4 banki korzystały z 4 pożyczek. Na 31 grudnia 2007 r. zadłużenie z tytułu udzielonej pomocy finansowej wyniosło 482 980,5 tys. zł.

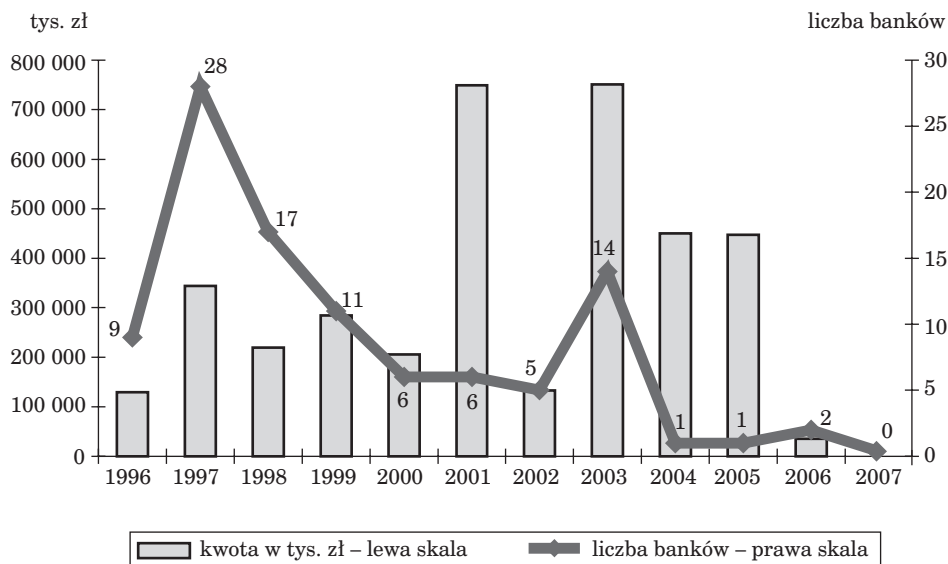
4. Dotychczasowa działalność pomocowa

Od początku działalności do końca 2007 r. BFG udzielił z funduszu pomocowego 100 pożyczek, z tego 44 bankom komercyjnym i 56 bankom spółdzielczym, na łączną kwotę 3 746 842,4 tys. zł.

Udzielona przez BFG pomoc finansowa została przeznaczona na:

- ❖ samodzielną sanację banków – 2 249 050,0 tys. zł,
- ❖ przejęcia banków zagrożonych upadłością – 1 262 792,4 tys. zł,
- ❖ zakup przez nowych akcjonariuszy akcji banków będących w stanie niebezpieczeństwa niewypłacalności – 235 000,0 tys. zł.

Wykres 1. Wyплаты pożyczek z funduszu pomocowego w latach 1996*-2007

* Udzieloną w grudniu 1995 r. pożyczkę wypłacono w styczniu 1996 r.

Tabela 3. Pomoc finansowa udzielona przez BFG w latach 1995–2007

Banki	Wypłaty pożyczek	
	kwota w tys. zł	udział w %
Komercyjne*	3 427 386,4	91,5
samodzielna sanacja	2 066 000,0	55,1
przejęcia banków komercyjnych	981 906,4	26,2
przejęcia banków spółdzielczych	144 480,0	3,9
zakup akcji	235 000,0	6,3
Spółdzielcze	319 456,0	8,5
samodzielna sanacja	183 050,0	4,9
procesy łączeniowe	136 406,0	3,6
Razem	3 746 842,4	100,0

* Łącznie z bankami zrzeszającymi banki spółdzielcze.

Udzielona przez Fundusz pomoc finansowa, poprzez zapobieżenie upadłości banków, przyniosła wymierne efekty, zarówno o charakterze finansowym, jak i pozafinansowym. Miarą efektów finansowych są:

- ❖ kwota środków gwarantowanych, którą Fundusz musiałby wypłacić w przypadku upadłości tych banków,
- ❖ wartość depozytów nie podlegających gwarancjom BFG, które w przypadku upadłości banku mogłyby zostać utracone.

Łączna kwota depozytów gwarantowanych w bankach, którym Fundusz udzielił pomocy finansowej w latach 1996–2007 wyniosła 62 575,0 mln zł i była wyższa od kwoty udzielonej pomocy o 58 828,2 mln zł. Dodatkowo 20 791,0 mln zł stanowiły depozyty nie objęte gwarancjami Funduszu, które w przypadku upadłości banków mogłyby nie zostać odzyskane przez deponentów.

Oprócz opisanych wyżej skutków finansowych pomoc Funduszu przyczyniła się do:

- ❖ utrzymania sieci placówek bankowych oraz uratowania znaczącej liczby miejsc pracy,
- ❖ zachowania dostępu do usług bankowych,
- ❖ poprawy sprawności i efektywności działania banków.

III. POŻYCZKI Z FUNDUSZU RESTRUKTURYZACJI BANKÓW SPÓŁDZIELCZYCH

1. Cele i zasady udzielania pomocy

Na podstawie ustawy z dnia 7 grudnia 2000 r. o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających, w roku sprawozdawczym Bankowy Fundusz Gwarancyjny udzielał pomocy finansowej na wsparcie procesów łączeniowych banków spółdzielczych z utworzonego w 2001 r. funduszu restrukturyzacji banków spółdzielczych (frbs)⁴.

Zgodnie z ustawą, BFG otrzymał środki w wysokości 123 409,7 tys. zł z przeznaczeniem na wskazane wyżej działania banków spółdzielczych i na związane z nimi przedsięwzięcia inwestycyjne, w szczególności na ujednoczenie:

- ❖ programów i sprzętu informatycznego,
 - ❖ technologii bankowej,
 - ❖ procedur finansowo-księgowych,
 - ❖ oferty produktowej i usług bankowych,
- a także na nabycie akcji banku zrzeszającego.

Pomoc finansowa z frbs może być udzielana wyłącznie tym bankom spółdzielczym, które dokonały połączenia z innymi bankami, licząc od daty określonej na 3 lata przed dniem wejścia w życie ww. ustawy (tj. po 28 stycznia 1998 r.) lub dokonały nabycia akcji banków zrzeszających w okresie 3 lat od dnia obowiązywania ustawy (tj. przed 28 stycznia 2004 r.) oraz, w których nie występowało niebezpieczeństwo niewypłacalności i które posiadały zdolność do spłaty zaciągniętych pożyczek.

2. Warunki udzielania pomocy

Rada Funduszu określiła formy, tryb oraz szczegółowe warunki udzielania pomocy finansowej z funduszu restrukturyzacji banków spółdzielczych. Warunki udzielania pomocy na wsparcie procesów łączeniowych i realizację inwestycji oraz na nabycie akcji banku zrzeszającego w 2007 r. przedstawiono w tabeli 7.

⁴ Na utworzony w wysokości 123 409,7 tys. zł fundusz złożyły się środki, wraz z odsetkami, pochodzące z następujących źródeł:

- zlikwidowanego Funduszu Rozwoju Banków Spółdzielczych, prowadzonego dotąd przez Bank Gospodarki Żywnościowej SA (6 kwietnia 2001 r. środki z tego tytułu w kwocie 4 031,8 tys. zł przekazano do BFG),
- przekazanych środków pieniężnych o wartości odpowiadającej środkom otrzymanym przez banki z tytułu obligacji, które zostały umorzone (w dniach 25, 26 i 27 kwietnia 2001 r. oraz 4 lutego 2002 r. wpłynęło łącznie 119 377,9 tys. zł).

Tabela 4. Warunki udzielania pomocy finansowej z funduszu restrukturyzacji banków spółdzielczych w 2007 r.

Warunki udzielania pomocy	Cel pomocy	
	na wsparcie procesów łączeniowych i realizację inwestycji	na nabycie akcji banku zrzeszającego
Oprocentowanie pożyczki w skali roku	0,1 stopy redyskonta weksli określonej przez Radę Polityki Pieniężnej	0,05 stopy redyskonta weksli określonej przez Radę Polityki Pieniężnej
Prowizja	0,1% kwoty pożyczki, potrącana z kwoty pożyczki	
Okres korzystania z pożyczki	maksymalnie 5 lat	
Karencja w spłacie kapitału	maksymalnie 2 lata	
Wypłata pożyczki	jednorazowo	
Spłata odsetek	kwartalnie	
Spłata kapitału	w ratach półrocznych	

3. Wnioski o udzielenie pożyczek z funduszu restrukturyzacji banków spółdzielczych

W 2007 r. wnioski banków spółdzielczych o udzielenie pomocy z funduszu restrukturyzacji banków spółdzielczych dotyczyły wyłącznie pożyczek na wsparcie procesów łączeniowych i realizację związanych z nimi inwestycji.

Zgodnie z uchwałą Rady BFG nr 15/2001, banki ubiegające się o pożyczkę z tego funduszu przedkładały projekcje kształtowania się ich sytuacji ekonomiczno-finansowej w okresie korzystania z pomocy oraz dokumenty świadczące o poniesionych lub planowanych kosztach i nakładach związanych z procesami łączeniowymi.

Fundusz dokonywał – opierając się na wypracowanych jednolitych kryteriach – oceny wypłacalności banków oraz ich zdolności do spłaty pożyczek wraz z odsetkami. Analizowano również zgodność poniesionych bądź planowanych kosztów i nakładów z celami określonymi w ustawie o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających.

Na przełomie lat 2006/2007 w fazie rozpatrywania znajdował się jeden wniosek, a w roku sprawozdawczym wpłynęło kolejnych 11 wniosków o udzielenie pożyczek

w kwocie 67 366,0 tys. zł na sfinansowanie kosztów łączenia. Do końca 2007 r. Zarząd Funduszu podjął uchwały o udzieleniu 7 pożyczek na kwotę 24 294,0 tys. zł, z tego:

- ❖ 6 nowych pożyczek na wsparcie procesów łączeniowych i realizację inwestycji – na kwotę 23 014,0 tys. zł,
- ❖ 1 dodatkowej pożyczki bankowi korzystającemu z pomocy finansowej udzielonej w latach poprzednich, w związku z poniesieniem dodatkowych nakładów na inwestycje nie przewidziane we wcześniejszym wniosku – na kwotę 1 280,0 tys. zł. Do końca 2007 r. wypłacono 6 pożyczek w łącznej kwocie 20 294,0 tys. zł.

4. Spłaty pożyczek

Na początku 2007 r. 63 banki korzystały z 82 pożyczek udzielonych z funduszu restrukturyzacji banków spółdzielczych. Zadłużenie z tytułu tych pożyczek na 1 stycznia 2007 r. wyniosło 95 676,8 tys. zł.

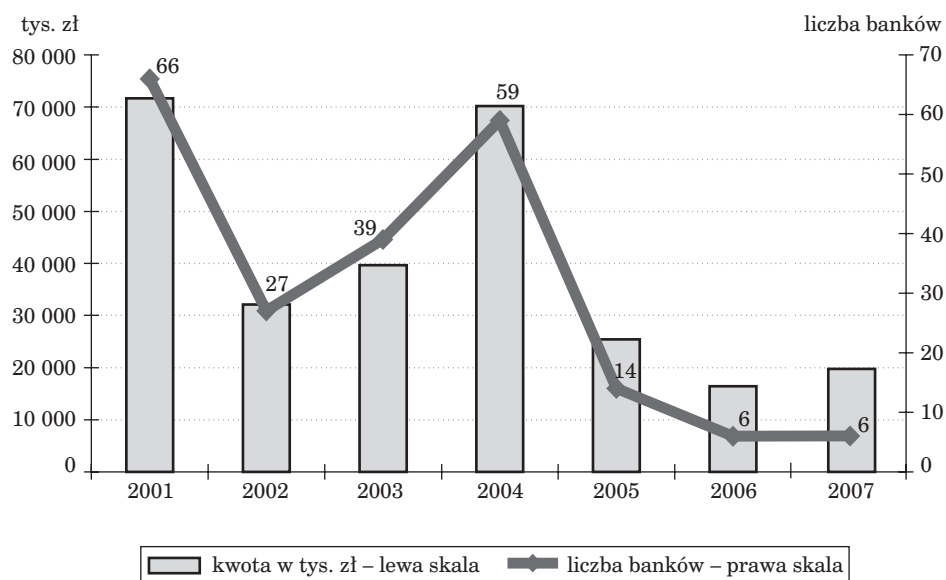
W ciągu 2007 r. banki dokonały spłaty kapitału w łącznej kwocie 35 337,1 tys. zł. Całkowicie zostało spłaconych 13 pożyczek przez 11 banków, przy czym 2 z nich nadal korzystają z pomocy.

Po uwzględnieniu dokonanych spłat oraz wypłat udzielonych pożyczek na koniec 2007 r. 57 banków korzystało z 74 pożyczek. Na 31 grudnia 2007 r. zadłużenie z tytułu udzielonej pomocy finansowej z frbs wyniosło 80 633,7 tys. zł.

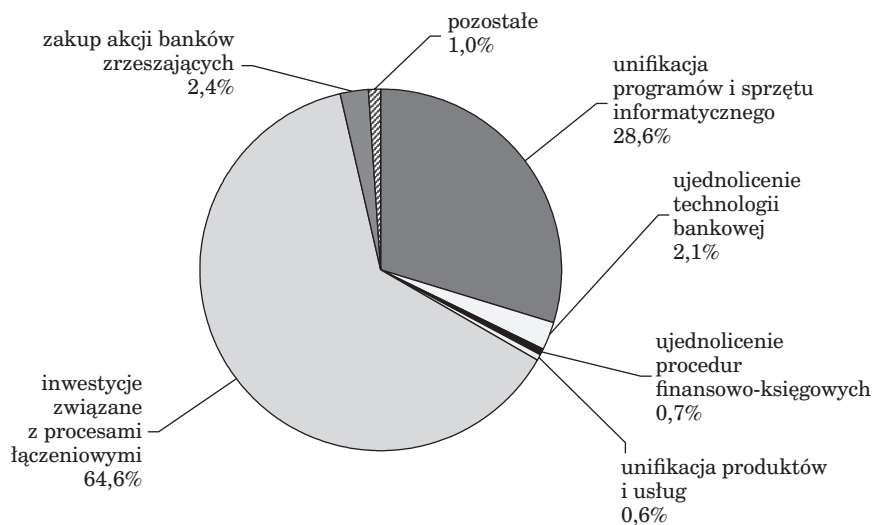
5. Dotychczasowa działalność w ramach frbs

W latach 2001–2007 Bankowy Fundusz Gwarancyjny udzielił pożyczek z funduszu restrukturyzacji banków spółdzielczych 147 bankom na ogólną kwotę 275 714,5 tys. zł, z tego na wsparcie procesów łączeniowych i realizację inwestycji 269 063,0 tys. zł, a na nabycie akcji banków zrzeszających 6 651,5 tys. zł. W okresie tym kwota udzielonych pożyczek ponad dwukrotnie przekroczyła wielkość funduszu restrukturyzacji banków spółdzielczych, ponieważ środki pochodzące ze spłat były angażowane w kolejne działania pomocowe (w żadnym z przypadków nie wystąpiły problemy ze spłatą pożyczonych środków). Przeznaczenie pożyczek z funduszu restrukturyzacji banków spółdzielczych przedstawia wykres 3. Zdecydowana większość środków uzyskanych przez banki w ramach pożyczek z frbs została przeznaczona na inwestycje związane z procesami łączeniowymi (w tym remonty, modernizacja i zabezpieczenie budynków) oraz unifikacją programów i sprzętu informatycznego. Łącznie stanowiło to 93,2% kwoty dotychczas udzielonych pożyczek.

Wykres 2. Wyплаты pożyczek z frbs w latach 2001–2007

Wykres 3. Przeznaczenie pożyczek z frbs (w %) w latach 2001–2007

IV. KONTROLA WYKORZYSTANIA POMOCY FINANSOWEJ BFG

1. Podstawa przeprowadzenia kontroli

Zgodnie z ustawą o BFG do zadań Funduszu należy kontrola prawidłowości wykorzystania pomocy. W 2007 r. przeprowadzono 23 kontrole bezpośrednio w bankach spółdzielczych korzystających z pomocy BFG.

Tabela 5. Kontrole bezpośrednie w bankach korzystających z pomocy BFG w 2007 r.

Banki korzystające z pomocy	Liczba kontroli	
	z funduszu pomocowego	z funduszu restrukturyzacji banków spółdzielczych
Banki komercyjne	0	–
Banki spółdzielcze	1	22
Razem	1	22

Kontrole bezpośrednie realizowano zgodnie z przyjętymi harmonogramami kontroli (rocznym i kwartalnymi). Przy ich ustalaniu uwzględniono kryterium częstotliwości wykonywania kontroli w bankach korzystających z pomocy finansowej Funduszu oraz wnioski wynikające z dokonywanych okresowo analiz sytuacji ekonomiczno-finansowej banków i stopnia realizacji przez nie programów postępowania naprawczego lub prognoz finansowych.

W IV kwartale 2007 r. zakończono prace nad modyfikacją przepisów wewnętrznych w zakresie realizacji przez Bankowy Fundusz Gwarancyjny funkcji kontrolnej wobec banków korzystających z pomocy finansowej Funduszu. Uwzględniono w nich:

- ❖ wprowadzone w BFG zmiany organizacyjne, tj. realizację – w ramach jednej komórki organizacyjnej – funkcji kontrolnej w dwóch formach: monitorowania oraz kontroli bezpośrednich banków,
- ❖ wprowadzenie nowych narzędzi do celów dokumentowania ustaleń kontroli w formie kwestionariuszy obejmujących m.in.:
 - system informacji zarządczej,
 - sposób zarządzania ryzykiem,
 - system kontroli wewnętrznej,
 - ocenę sytuacji ekonomiczno-finansowej oraz realizacji prognozy finansowej.

2. Zakres przeprowadzonych kontroli

Zgodnie z przepisami ustawy o BFG i Statutu Funduszu oraz zapisami umowy pożyczki zakres kontroli bezpośredniej obejmował:

- ❖ w banku korzystającym z pożyczki z funduszu pomocowego, na przejście banku znajdującego się w stanie niebezpieczeństwa niewypłacalności – ocenę:
 - realizacji programu postępowania naprawczego,
 - efektywności wykorzystania środków pomocowych,
 - sytuacji ekonomiczno-finansowej banku, w tym trendów w kształtowaniu się podstawowych wskaźników ekonomicznych oraz ich porównanie do średnich sektora,
 - realizacji zobowiązań wynikających z umowy pożyczki,
- ❖ w bankach korzystających z pożyczek z funduszu restrukturyzacji banków spółdzielczych – ocenę:
 - zgodności wykorzystania pomocy finansowej Funduszu z celami określonymi w ustawie z dnia 7 grudnia 2000 r. o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających,
 - wypłacalności banków,
 - realizacji prognoz finansowych oraz sytuacji ekonomiczno-finansowej i organizacyjnej,
 - wykonania zobowiązań wynikających z umów pożyczek,
 - funkcjonowania banków po przeprowadzonych procesach łączeniowych,
 - w przypadku kolejnej kontroli – realizacji zaleceń wydanych przez Fundusz.

We wszystkich kontrolowanych bankach analizie poddawano także:

- ❖ funkcjonowanie systemu informacji zarządczej,
 - ❖ organizację systemu kontroli wewnętrznej,
 - ❖ postanowienia zawarte w statutach, innych aktach i regulacjach wewnętrznych pod kątem zgodności z obowiązującymi przepisami prawa
- oraz zbierano informacje na temat stanu zaawansowania prac przygotowawczych do wdrożenia Nowej Umowy Kapitałowej i nowej sprawozdawczości bankowej.

Ponadto w trakcie kontroli bezpośrednich sprawdzano realizację:

- ❖ zobowiązania wynikające z art. 26 ustawy o BFG w zakresie lokowania aktywów stanowiących pokrycie funduszu ochrony środków gwarantowanych,
- ❖ postanowień zawartych w art. 111 ustawy Prawo bankowe oraz art. 38b ustawy o BFG, tj.:
 - zobowiązania dotyczącego informowania klientów banku o jego sytuacji ekonomiczno-finansowej,
 - obowiązku informowania klientów o uczestnictwie banku w systemie gwarantowania depozytów i zasadach jego funkcjonowania.

Wyniki kontroli udokumentowane w formie sprawozdania każdorazowo były przedstawiane Zarządowi Funduszu. Wszystkie sprawozdania zostały przyjęte przez Zarząd BFG, który również zaakceptował projekty wystąpień pokontrolnych.

3. Wyniki kontroli

W banku spółdzielczym korzystającym z pożyczki z funduszu pomocowego stwierdzono, że otrzymane środki były wykorzystywane i zabezpieczone zgodnie z postanowieniami zawartymi w umowie pożyczki. Nie zgłoszono również zastrzeżeń do realizacji pozostałych zobowiązań wynikających z umowy pożyczki zawartej z BFG.

Wyniki kontroli potwierdziły, że pomoc udzielona przez BFG spełniła swoje cele, wspomagając przejęcie banku znajdującego się w stanie niebezpieczeństwa niewypłacalności. Wsparcie finansowe Funduszu pozwoliło na realizację podstawowych celów założonych w programie postępowania naprawczego, a restrukturyzacja portfela kredytowego przejętego banku przebiegała prawidłowo. Dzięki podjętym działaniom i pomocy Bankowego Funduszu Gwarancyjnego udało się zapobiec upadłości przejętego banku i konieczności wypłat środków gwarantowanych. Jednocześnie wskazano na konieczność:

- ❖ dokonania przeglądu regulacji wewnętrznych i ich aktualizacji w związku z wprowadzonymi zmianami do statutu,
- ❖ analizowania – na posiedzeniach Rady Nadzorczej i Zarządu Banku – problematyki wdrażania NUK i nowej sprawozdawczości finansowej,
- ❖ zgłoszenia do Krajowego Rejestru Sądowego pełnomocników Banku oraz oddziału powstałego na bazie przejętego banku.

W przypadku banków, które korzystają z pożyczek z funduszu restrukturyzacji banków spółdzielczych, ustalono, że:

- ❖ przeprowadzone procesy łączeniowe umożliwiły:
 - spełnienie kryteriów określonych w art. 172 ustawy Prawo bankowe w zakresie wymogów kapitałowych,
 - funkcjonowanie placówek powstałych na bazie przyłączonych banków,
 - zwiększenie bezpieczeństwa działania banków,
- ❖ pomoc finansowa BFG została wykorzystana zgodnie z celami określonymi w ustawie z dnia 7 grudnia 2000 r. o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających,
- ❖ wszystkie banki były wypłacalne,
- ❖ nie występowało zagrożenie w spłacie zobowiązań wobec Funduszu,
- ❖ dokonany podział nadwyżek bilansowych był zgodny z obowiązującymi przepisami oraz warunkami umów pożyczek,

- ❖ w większości przypadków realizacja przedłożonych prognoz finansowych przebiegała prawidłowo,
- ❖ wszystkie kontrolowane banki zabezpieczyły pożyczki zgodnie z zawartymi umowami,
- ❖ banki, przy współpracy banków zrzeszających, zgodnie z przyjętymi harmonogramami oraz wytycznymi NBP wdrażają wymogi Nowej Umowy Kapitałowej oraz nową sprawozdawczość bankową,
- ❖ wszystkie kontrolowane banki zrealizowały zalecenia poprzednich kontroli Funduszu.

Ponadto w wyniku kontroli w bankach korzystających z funduszu restrukturyzacji banków spółdzielczych:

- ❖ w 14 przypadkach wskazano na potrzebę dostosowania regulacji wewnętrznych do obowiązujących przepisów prawa, zapewnienia ich wzajemnej spójności, z uwzględnieniem stanu faktycznego po przeprowadzonych procesach łączeniowych,
- ❖ w 8 bankach zwrócono uwagę na potrzebę usprawnienia funkcjonowania systemu kontroli wewnętrznej,
- ❖ w 5 bankach wskazano na niedopełnienie obowiązku wynikającego z ustawy z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym w sprawie zgłoszenia do KRS pełnomocników banku, a w jednym przypadku również członków Rady Nadzorczej,
- ❖ w 3 przypadkach zgłoszono zastrzeżenia do funkcjonowania systemu informacji zarządczej.

Przeprowadzając kontrole w 2007 r., stwierdzono, że:

- ❖ banki przestrzegają przepisów wynikających z art. 26 ustawy o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym w zakresie deponowania aktywów stanowiących pokrycie funduszu ochrony środków gwarantowanych,
- ❖ kontrolowane banki, z wyjątkiem jednego, realizują obowiązki nałożone przez ustawę o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym (art. 38b) odnośnie do informowania klientów o uczestnictwie w systemie gwarantowania depozytów oraz przez ustawę Prawo bankowe (art. 111) w zakresie informowania i udostępniania klientom określonych informacji dotyczących banku.

Zidentyfikowane w toku kontroli banków korzystających z pomocy BFG problemy znalazły swoje odzwierciedlenie w formułowanych zaleceniach pokontrolnych, które były przekazywane również do wiadomości rad nadzorczych oraz banków zrzeszających. W odniesieniu do sytuacji ekonomiczno-finansowej i/lub realizacji prognoz finansowych w przypadku 7 banków dotyczyły one m.in. konieczności ograniczania ryzyka kredytowego, zwiększenia dyscypliny ponoszonych kosztów

oraz poprawy efektywności działania. W przypadku 6 banków, ze względu na obniżający się poziom współczynnika wypłacalności, zwrócono uwagę na potrzebę bieżącego monitorowania poziomu i struktury aktywów w kontekście generowanych wyników finansowych i wymogu utrzymywania funduszy własnych na poziomie odpowiednim do podejmowanego ryzyka.

4. Wykonywanie funkcji kuratora

W 2007 r. Bankowy Fundusz Gwarancyjny, na mocy decyzji Komisji Nadzoru Bankowego z 14 lipca 2004 r., sprawował na swój wniosek⁵ funkcję kuratora nadzorującego realizację programu postępowania naprawczego przez bank, któremu w 2004 r. udzielił pomocy finansowej na usunięcie stanu niebezpieczeństwa niewypłacalności.

Zadania kuratora były realizowane przez pełnomocnika kuratora, powołanego przez Zarząd Funduszu.

V. GROMADZENIE I ANALIZA INFORMACJI O BANKACH

1. Baza informacyjna i analiza sytuacji w sektorze bankowym

Zadania analityczne Bankowego Funduszu Gwarancyjnego są realizowane dzięki ustawowemu wyposażeniu Funduszu w prawo dostępu do informacji o bankach, a zatem w możliwość dokonywania samodzielnych i niezależnych analiz sytuacji ekonomiczno-finansowej poszczególnych banków oraz oceny istniejących i potencjalnych zagrożeń w ich działaniu.

Głównymi funkcjami działalności analitycznej BFG są: ocena zagrożeń w sektorze bankowym służąca określeniu zapotrzebowania na środki finansowe systemu gwarantowania depozytów, gromadzone w bankach w postaci funduszy ochrony środków gwarantowanych (fośg) w celu pokrycia potencjalnych zobowiązań gwarancyjnych, a także wczesna identyfikacja niebezpieczeństwa niewypłacalności w bankach, warunkująca podjęcie niezbędnych działań przez Fundusz we współ-

⁵ Art. 20a. ust. 2 ustawy o BFG wskazuje, że Fundusz na swój wniosek skierowany do Komisji Nadzoru Bankowego może być ustanowiony kuratorem, o którym mowa w art. 144 ustawy Prawo bankowe, w stosunku do banku objętego systemem gwarantowania, jeśli udzielił temu bankowi pożyczki.

pracy z Komisją Nadzoru Bankowego⁶ oraz innymi instytucjami w ramach sieci bezpieczeństwa finansowego.

Jednocześnie w 2007 r. ze szczególną wnikliwością monitorowano rozwój sytuacji na globalnych rynkach finansowych pod kątem potencjalnego zagrożenia dla stabilności polskiego sektora bankowego. Zwracano uwagę przede wszystkim na sytuację ekonomiczno-finansową instytucji kredytowych i banków zagranicznych, będących inwestorami strategicznymi podmiotów z krajowego sektora bankowego. Obserwowany od lipca 2007 r. wzrost kosztu pieniądza, będący wyrazem spadku płynności rynku pieniężnego wywołanego kryzysem na amerykańskim rynku kredytów hipotecznych, nie uwidocznił się w postaci zwiększenia ryzyka niewypłacalności banków działających w Polsce. Dotychczas nie zostały także zdiagnozowane żadne inne ryzyka, które mogłyby być neutralizowane przez Fundusz w ramach jego zadań statutowych.

Podstawowym źródłem informacji o bankach są sprawozdania finansowe, które Bankowy Fundusz Gwarancyjny otrzymywał w 2007 r. od Narodowego Banku Polskiego na mocy ustawy o BFG oraz Porozumienia w sprawie przedmiotu, zakresu, trybu i terminów przekazywania Bankowemu Funduszowi Gwarancyjnemu informacji przez Narodowy Bank Polski – zawartego w dniu 31 stycznia 2005 r. W 2007 r., w związku ze zmianą sprawozdawczości banków dla Narodowego Banku Polskiego i koniecznością zapewnienia przekazywania tych informacji przez NBP do Funduszu, były prowadzone prace nad nowym Porozumieniem. Nowe Porozumienie w sprawie przedmiotu, zakresu, trybu i terminów przekazywania Bankowemu Funduszowi Gwarancyjnemu informacji przez Narodowy Bank Polski zostało podpisane 27 grudnia 2007 r. i zastąpiło porozumienie zawarte 31 stycznia 2005 r.

Na podstawie znowelizowanego *Porozumienia* informacje z nowych pakietów sprawozdawczych FINREP i COREP, zarówno jednostkowych, jak i skonsolidowanych, będą przekazywane za pośrednictwem Portalu SIS w taksonomii XBRL. Zasady przekazywania sprawozdawczości WEBIS nie uległy zmianie.

Istotnym źródłem informacji są dane przekazywane Funduszowi bezpośrednio przez banki na mocy Zarządzenia nr 11/2006 Prezesa NBP z dnia 29 maja 2006 roku w sprawie zakresu, trybu i terminów przekazywania przez banki objęte obowiązkowym systemem gwarantowania informacji do Bankowego Funduszu Gwarancyjnego. Na mocy tego zarządzenia banki przesyłają informacje dotyczące podstawy naliczania wnoszonej obowiązkowej opłaty rocznej i podstawy tworzenia funduszu ochrony środków gwarantowanych oraz informacje o wysokości wiarytelności objętych gwarancjami Funduszu i wysokości środków gwarantowanych przez Fundusz.

⁶ Z dniem 1 stycznia 2008 r. dotychczasowe zadania Komisji Nadzoru Bankowego przejęła Komisja Nadzoru Finansowego.

Ważnym źródłem informacji pozasprawozdawczych są wyniki kontroli bezpośrednich przeprowadzanych przez pracowników Funduszu w bankach korzystających z pomocy, wyniki inspekcji pracowników nadzoru bankowego, sprawozdania z realizacji programów postępowania naprawczego, raporty i opinie audytorów do sprawozdań finansowych banków.

W 2007 r., w związku z przewidywanym włączeniem nadzoru bankowego do Urzędu KNF, likwidacją Komisji Nadzoru Bankowego oraz wynikającą z tych faktów koniecznością zapewnienia Funduszowi dostępu do informacji o charakterze nadzorczym, podjęto prace nad przygotowaniem projektu Umowy o współpracy oraz o wymianie informacji między Komisją Nadzoru Finansowego a Bankowym Funduszem Gwarancyjnym. Projekt zakłada podjęcie współpracy obu instytucji w celu realizacji zadań ustawowych oraz wymiany informacji, w szczególności dla zapewnienia stabilności sektora bankowego, bezpieczeństwa depozytów oraz identyfikacji stanu niewypłacalności banków. Prace uzgodnieniowe projektu umowy rozpoczęły się w IV kwartale 2007 r. Podpisanie umowy jest przewidywane w 2008 r.

2. Metodyka oceny banków

Bankowy Fundusz Gwarancyjny wykorzystuje własną metodykę oceny zagrożeń w sektorze bankowym. Na podstawie analizy czynników sprawozdawczych i pozasprawozdawczych poszczególnym bankom nadawana jest indywidualna ocena zagrożenia (tzw. **rating**). W zależności od ratingu banki są kwalifikowane do określonej grupy w tzw. **macierzy zagrożeń**.

Oceny ratingowe oraz **macierze zagrożeń** są źródłem podstawowej informacji o sytuacji banków. Banki, w których zidentyfikowano zwiększone zagrożenie, podlegają pogłębionej ocenie, mającej na celu identyfikację źródeł jego powstawania.

Podstawę do wnioskowania o zagrożeniach w całym sektorze bankowym stanowią tzw. **macierze migracji i indeksy zagrożenia**. Za pomocą **macierzy migracji** obserwowane są zmiany położenia banków w **macierzy zagrożeń** w kolejnych okresach sprawozdawczych. W 2007 r. kierunki migracji banków wskazywały na poprawę sytuacji w sektorze bankowym. W tabeli 6 przedstawiono **macierz migracji** dla banków komercyjnych i spółdzielczych w okresie od 31 grudnia 2006 r. do 31 grudnia 2007 r.

W okresie od końca 2006 r. do 31 grudnia 2007 r. w 52 bankach odnotowano poprawę, zaś w 22 bankach pogorszenie oceny zagrożenia. Na koniec analizowanego okresu 3 banki spółdzielcze zostały zakwalifikowane do kategorii bardzo wysokiego zagrożenia.

Tabela 6. Macierz migracji dla banków komercyjnych i spółdzielczych* za okres od 31 grudnia 2006 r. do 31 grudnia 2007 r.

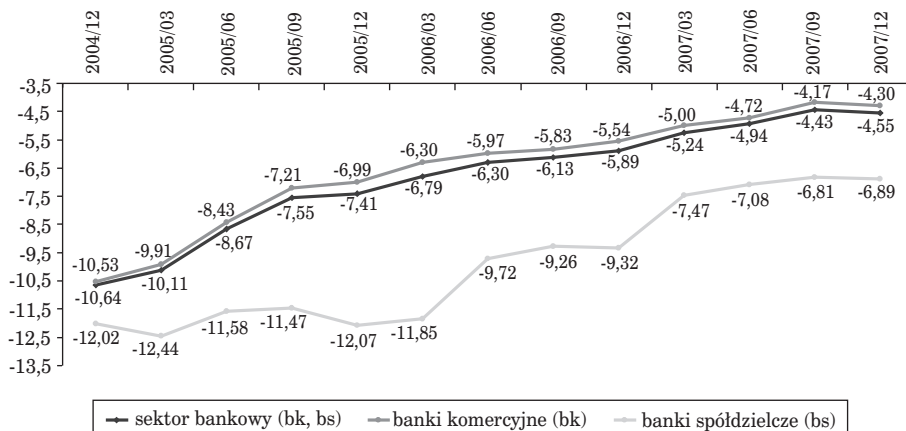
31.12.2007 r. 31.12.2006 r.	Bardzo niskie	Niskie	Średnie	Wysokie	Bardzo wysokie
Bardzo niskie	BK – 30 BS – 496	BK – 1 BS – 13	BK – 0 BS – 0	BK – 0 BS – 0	BK – 0 BS – 1
Niskie	BK – 1 BS – 37	BK – 7 BS – 19	BK – 2 BS – 1	BK – 0 BS – 2	BK – 0 BS – 1
Średnie	BK – 0 BS – 4	BK – 2 BS – 2	BK – 0 BS – 1	BK – 0 BS – 0	BK – 0 BS – 0
Wysokie	BK – 0 BS – 0	BK – 1 BS – 0	BK – 1 BS – 1	BK – 0 BS – 1	BK – 0 BS – 1
Bardzo wysokie	BK – 0 BS – 0	BK – 0 BS – 0	BK – 0 BS – 0	BK – 2 BS – 1	BK – 0 BS – 0

■ pogorszenie oceny, ■ poprawa oceny.

* BK – liczba banków komercyjnych, BS – liczba banków spółdzielczych.

Indeks zagrożenia prezentuje łączną, standaryzowaną ocenę efektywności, wypłacalności, jakości aktywów oraz jakości zobowiązań pozabilansowych udzielonych, ważoną udziałem każdego banku w depozytach sektora bankowego. Indeks zagrożenia liczony jest odrębnie dla banków komercyjnych i spółdzielczych. Jest on prezentowany w skali od 0 (brak zagrożenia) do –100 pkt (najwyższe zagrożenie). Zmiany poziomu indeksu odzwierciedlają zmiany oceny zagrożeń sektora.

Wykres 4. Indeks zagrożenia w sektorze bankowym

Na wykresie 4 zamieszczono poziomy indeksów zagrożenia w sektorze bankowym w cyklu kwartalnym. Dzięki dobrym wynikom sektora bankowego w 2007 r. **indeks zagrożenia** ulegał poprawie i kształtował się na niskim poziomie.

3. Zmiany w metodyce oceny banków i systemach informatycznych

W 2007 r. przygotowano opracowanie prezentujące stosowaną przez BFG metodykę wyliczania dochodów z pomocy finansowej oraz proponowane kierunki zmian w dotychczasowych rozwiązaniach, polegające na zastosowaniu w rachunku efektywności pomocy metod dynamicznych. Proponowane rozwiązania uwzględniają wartość pieniądza w czasie i są zgodne pod względem koncepcji z polskimi i międzynarodowymi standardami rachunkowości i sprawozdawczości finansowej w zakresie ujmowania i wyceny zobowiązań finansowych o charakterze preferencyjnym.

Ponadto w ramach prac nad rozwojem metodyki oceny banków przygotowano i przetestowano propozycję włączenia do systemu monitorowania oceny płynności. Z uwagi na implementację nowej sprawozdawczości FINREP oraz wejście w życie od 1 stycznia 2008 r. uchwały KNB nr 9/2007 w sprawie ustalenia wiążących banki norm płynności ocena płynności oparta na sprawozdawczości WEBIS nie została włączona do systemu monitorowania. Obecnie trwają prace nad dostosowaniem rozszerzonego systemu monitorowania do nowych regulacji oraz systemu sprawozdawczego.

Kontynuowano również prace nad metodami prognostycznymi w celu określenia wysokości stawek fośg i obowiązkowej opłaty rocznej w funkcji identyfikowanych zagrożeń w sektorze bankowym. Na podstawie przedstawionych analiz i ocen, po konsultacji ze środowiskiem bankowym, Rada BFG ustaliła stawki tworzenia przez banki funduszy ochrony środków gwarantowanych oraz obowiązkowej opłaty rocznej na 2008 r.

W 2007 r. podjęto prace związane z wejściem w życie nowego systemu sprawozdawczości finansowej FINREP oraz COREP. Przedstawiono Generalnemu Inspektoratowi Nadzoru Bankowego propozycje wytycznych do instrukcji pakietu sprawozdawczego FINREP w zakresie informacji dotyczących BFG. Równolegle kontynuowano prace zmierzające do zbudowania bazy analitycznej banków na podstawie nowej sprawozdawczości FINREP i COREP. Ponieważ dane sprawozdawcze będą przekazywane przez NBP w formacie XBRL, szczególnego znaczenia nabrało rozpoznanie taksonomii tego języka oraz zasad budowy formularzy sprawozdawczych. Rozpoznano pod względem merytorycznym zasoby informacyjne arkusza pakietu FINREP i opracowano projekty raportów oraz aplikacje informatyczne do obsługi funkcjonalności nowej sprawozdawczości banków.

Opracowano struktury bazy danych dla taksonomii XBRL, przeprowadzono testy wydajności oraz wdrożono oprogramowanie wersjonowania taksonomii. Tym samym Fundusz jest przygotowany do odbioru pierwszych sprawozdań banków.

Warunkiem realizacji Porozumienia pomiędzy NBP i BFG w zakresie przesyłania danych jest podpisanie Umowy o korzystaniu z Portalu SIS przez BFG, które planowane jest w 2008 r.

W 2007 r. rozwijano i doskonalono system informatyczny Bankowego Funduszu Gwarancyjnego, w tym System Informowania Kierownictwa (SIK) oraz aplikacje dla analityków.

4. Monitorowanie banków korzystających z pomocy finansowej

Na koniec 2007 r. Bankowy Fundusz Gwarancyjny monitorował sytuację ekonomiczno-finansową 61 banków, którym udzielił pomocy finansowej, w tym:

- ❖ 2 banków komercyjnych korzystających z pożyczek z funduszu pomocowego,
- ❖ 2 banków spółdzielczych korzystających z pożyczek z funduszu pomocowego,
- ❖ 57 banków spółdzielczych korzystających z pożyczek z funduszu restrukturyzacji banków spółdzielczych.

W omawianym okresie objęto monitorowaniem 3 nowe banki, którym Fundusz udzielił pomocy, a także zakończono monitorowanie 11 banków, które dokonały całkowitej spłaty pomocy finansowej.

Wszystkie banki korzystające z pomocy finansowej Bankowego Funduszu Gwarancyjnego podlegały – określonym przez Fundusz – procedurom monitorowania. Obejmowały one w szczególności ocenę sytuacji ekonomiczno-finansowej oraz realizacji zobowiązań określonych w umowach pożyczek, a także:

- ❖ w przypadku banków korzystających z pożyczek z funduszu pomocowego ocenę:
 - realizacji programów postępowania naprawczego,
 - efektywności udzielonej pomocy,
- ❖ w przypadku banków korzystających z pożyczek z funduszu restrukturyzacji banków spółdzielczych ocenę:
 - realizacji prognoz finansowych,
 - wypłacalności i zdolności do spłaty udzielonych pożyczek⁷.

W przypadku niedotrzymania zobowiązań wynikających z zawartych z Funduszem umów pożyczek, formułowano stosowne zalecenia dla zarządów banków

⁷ Zgodnie z ustawą z dnia 7 grudnia 2000 r. o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających.

oraz w przypadku jednego banku zgłoszono wnioski o przeprowadzenie kontroli bezpośredniej. Organizowano również spotkania z przedstawicielami banków w celu omówienia kierunków działań podejmowanych przez banki, zmierzających do poprawy ich sytuacji ekonomiczno-finansowej.

W okresie sprawozdawczym dokonano analizy korekt jednego programu postępowania naprawczego oraz czterech prognoz finansowych, przedstawionych przez banki korzystające z pomocy finansowej Funduszu. Wyniki analiz oraz opinie Funduszu na temat przedłożonych projektów przekazywano bankom.

Ponadto w przypadku banków, które dokonały całkowitej spłaty pożyczek z funduszu pomocowego, były opracowywane informacje dotyczące efektywności udzielonej pomocy finansowej oraz oceny sytuacji ekonomiczno-finansowej tych banków po zakończeniu okresu korzystania z pożyczek.

W żadnym z banków korzystających z pomocy z funduszu restrukturyzacji banków spółdzielczych nie stwierdzono zagrożenia wypłacalności.

VI. DZIAŁALNOŚĆ LOKACYJNA BFG I JEJ OTOCZENIE MAKROEKONOMICZNE

1. Otoczenie makroekonomiczne działalności lokacyjnej

Znamienne dla 2007 r. były: pomyślnie rozwijająca się polska gospodarka, wzrost wynagrodzeń oraz rosnąca presja inflacyjna. Ważnymi wydarzeniami minionego roku były przedterminowe wybory parlamentarne oraz rozprzestrzeniający się na międzynarodowe rynki finansowe kryzys na rynku amerykańskich kredytów hipotecznych subprime.

Widoczny w ostatnich miesiącach 2007 r. silny wzrost cen żywności i paliw zwiększył znacznie presję inflacyjną w pierwszej połowie 2008 r., przy czym Rada Polityki Pieniężnej cykl zacieśniania polityki monetarnej rozpoczęła już w kwietniu 2007 r., w odpowiedzi na sygnały świadczące o narastaniu żądań płacowych oraz o silnym popycie krajowym, napędzanym rosnącą akcją kredytową banków dla sektora gospodarstw domowych. Łącznie w 2007 r. stopy procentowe wzrosły o 100 punktów bazowych. Niektórzy członkowie Rady w swoich wypowiedziach podkreślali, że cykl ten nie został jeszcze zakończony, a pod znakiem zapytania stoi tylko skala przyszłych podwyżek.

Ważnym elementem wpływającym na decyzje Rady Polityki Pieniężnej była sytuacja w gospodarce światowej po kryzysie hipotecznym w USA. W 2007 r. nie widać było istotnego wpływu amerykańskiego kryzysu na polską gospodarkę. Pomimo oznak spowolnienia w krajach rozwiniętych, kondycja gospodarek rozwijających się była dobra (polską gospodarkę wspierał dodatkowo silny popyt wewnętrzny). Do

końca 2007 r. odczuwalnym efektem amerykańskiego kryzysu w Polsce był spadek płynności i wzrost kosztu pieniądza na rynku międzybankowym, jednak wpływ na powyższą sytuację miały także inne czynniki.

Pomimo silnego popytu wewnętrznego w pierwszych trzech kwartałach 2007 r. inflacja utrzymywała się na relatywnie niskim poziomie, oscylując w granicach celu inflacyjnego przyjętego przez RPP (średnia wartość wskaźnika CPI za 9 miesięcy – w ujęciu rok do roku – wyniosła 2,1%, przekraczając cel o 0,1% w czerwcu i spadając do minimum na poziomie 1,5% w sierpniu). Dopiero ostatnie miesiące roku przyniosły wyraźny wzrost inflacji, aż do poziomu 3,6% w listopadzie i 4,0% w grudniu (r/r), a więc powyżej górnej granicy przyjętego przez RPP pasma wahań (1,5–3,5%).

Rok 2007 to także dynamiczny rozwój polskiej gospodarki. Wyższe od oczekiwanego było tempo wzrostu PKB – wzrost PKB za I kwartał 7,2% (po korekcie – według pierwszej publikacji GUS wzrost PKB wyniósł 7,4%) oraz 6,4% w II i III kwartale. W IV kwartale 2007 r. PKB zwiększył się o 6,1%, co oznacza, że wzrost gospodarczy w całym 2007 r. osiągnął poziom 6,5%. Motorem wzrostu polskiego PKB były przede wszystkim inwestycje oraz wzrost spożycia osiągany dzięki ożywieniu na rynku pracy i rosnącym wynagrodzeniom (ujemnie na PKB wpływało saldo handlu zagranicznego).

2. Działalność lokacyjna

Zgodnie z ustawą o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym BFG może nabywać jedynie papiery wartościowe emitowane, poręczone lub gwarantowane przez Skarb Państwa lub Narodowy Bank Polski. Ponadto Fundusz może nabywać jednostki uczestnictwa funduszy rynku pieniężnego oraz zakładać lokaty terminowe w NBP.

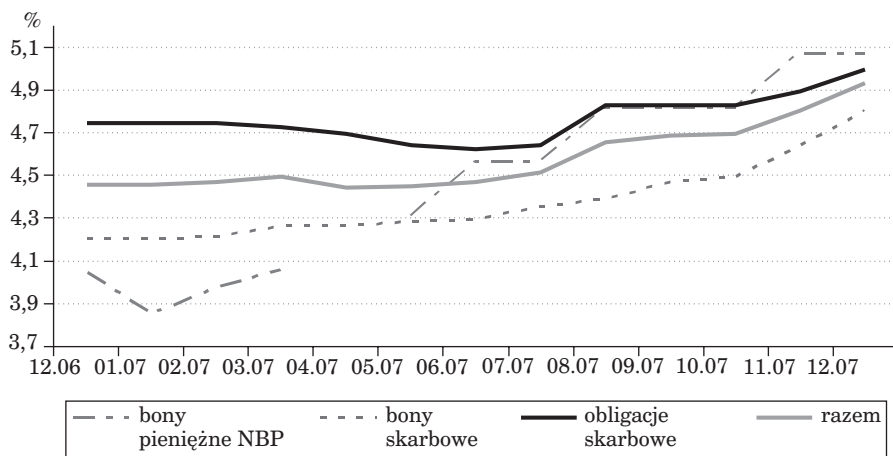
W 2007 r. w obszarze prowadzonej przez Fundusz działalności lokacyjnej łącznie zostało zrealizowanych 149 transakcji (w tym: 38 transakcji na obligacjach Skarbu Państwa, 50 przy wykorzystaniu bonów skarbowych oraz 61 transakcji na bonach pieniężnych NBP).

W okresie sprawozdawczym wystąpił jeden przypadek nie rozliczenia transakcji zawartej z jednym z banków komercyjnych. W związku z powyższym Fundusz wystąpił z żądaniem zapłaty kary umownej.

Wszystkie zawarte transakcje dotyczyły zakupu papierów wartościowych. Wielkość obrotów według wartości nominalnych transakcji wynosiła 5 552 674,0 tys. zł, w tym: w przypadku obligacji skarbowych 2 429 224,0 tys. zł, bonów skarbowych 2 248 280,0 tys. zł oraz bonów pieniężnych NBP 875 170,0 tys. zł. Średnia rentowność papierów wartościowych zakupionych w analizowanym okresie wynosiła 4,75% (odpowiednio: 5,05% dla obligacji Skarbu Państwa, 4,65% dla bonów skar-

bowych oraz 4,16% dla bonów pieniężnych NBP)⁸. Operacje w obszarze jednostek uczestnictwa funduszy inwestycyjnych rynku pieniężnego oraz alokacji środków w formie lokat terminowych w NBP, z uwagi na niską dochodowość ww. instrumentów, nie były realizowane.

Wykres 5. Rentowność (na bazie 365 dni) papierów wartościowych w portfelu BFG według stanu na koniec poszczególnych miesięcy

Przychód z papierów wartościowych za cały 2007 r. wyniósł 206,1 mln zł⁹, w tym z:

- 1) obligacji skarbowych: 114,5 mln zł,
- 2) bonów skarbowych: 90,9 mln zł,
- 3) bonów pieniężnych NBP: 0,7 mln zł.

W 2007 r. osiągnięte przez BFG przychody z papierów wartościowych ogółem były wyższe niż w 2006 r. o 19,4%, w tym przychody z obligacji skarbowych o 26,1% i bonów skarbowych o 12,2%.

⁸ Średnie rentowności papierów wartościowych podano na bazie 365 dni, aby umożliwić ich porównanie.

⁹ Wynik obliczony:

- a) w przypadku dyskontowych papierów wartościowych (tj. bonów pieniężnych NBP, bonów skarbowych i obligacji zerokuponowych) jako rozliczona liniowo w czasie wartość dyskonta,
- b) w przypadku obligacji kuponowych jako naliczone liniowo przychody z tytułu odsetek oraz rozliczona liniowo w czasie wartość premii/dyskonta.

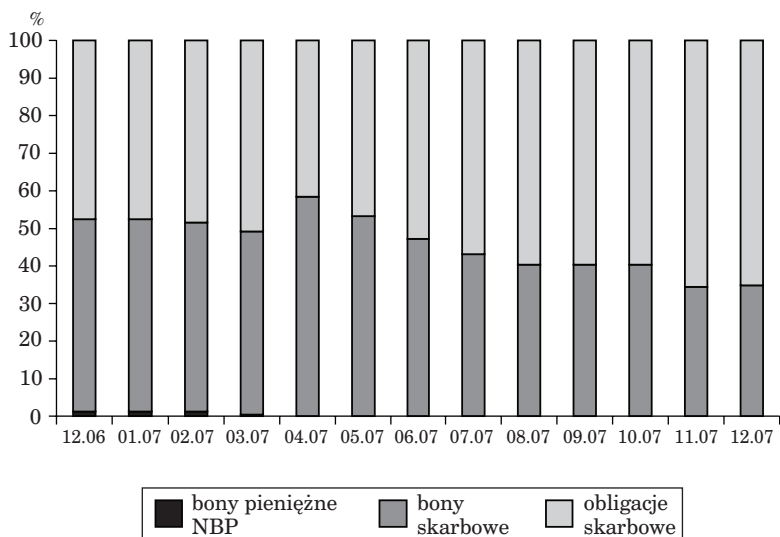
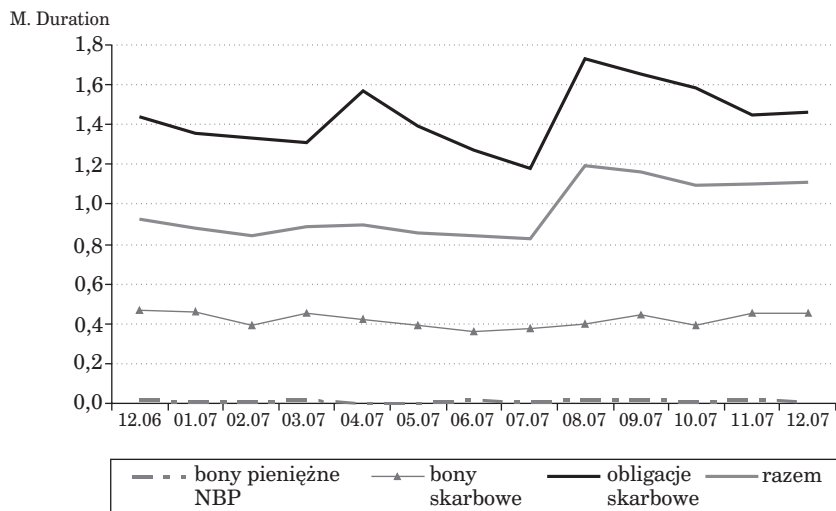
Obserwowany od początku 2007 r. systematyczny wzrost rentowności dłużnych papierów wartościowych w Polsce (spowodowany rozpoczęciem w 2007 r. przez Radę Polityki Pieniężnej cyklem podwyżek stóp procentowych – łącznie o 100 punktów bazowych) oraz notowany spadek płynności rynku bonów skarbowych (w wyniku ograniczenia przez Ministerstwo Finansów wielkości podaży ww. papierów na organizowanych przez resort przetargach) przełożyły się na zmianę struktury portfela papierów wartościowych BFG. W 2007 r. zwiększył się udział obligacji Skarbu Państwa w portfelu papierów wartościowych ogółem do 65,4% z 47,7%. Na koniec 2007 r. bony skarbowe stanowiły 34,4% portfela papierów wartościowych, wobec 51,0% na koniec 2006 r.

Tabela 7. Portfel papierów wartościowych Funduszu według stanu na 31 grudnia 2006 r. i 31 grudnia 2007 r.

Wyszczególnienie	Wartość nominalna			Struktura			Rentowność na bazie 365 dni		
	31.12. 2006 r.	31.12. 2007 r.	Zmiana	31.12. 2006 r.	31.12. 2007 r.	Zmiana	31.12. 2006 r.	31.12. 2007 r.	Zmiana
	tys. zł		%	%		p.p.	%		p.p.
Bony pieniężne NBP	54 620,0	8 800,0	-83,9	1,2	0,2	-1,1	4,0	5,1	1,0
Bony skarbowe	2 260 790,0	1 737 460,0	-23,1	51,0	34,4	-16,6	4,2	4,8	0,6
Obligacje skarbowe	2 113 250,0	3 297 470,0	56,0	47,7	65,4	17,7	4,7	5,0	0,3
Razem	4 428 660,0	5 043 730,0	13,9	100,0	100,0	-	4,5	4,9	0,5

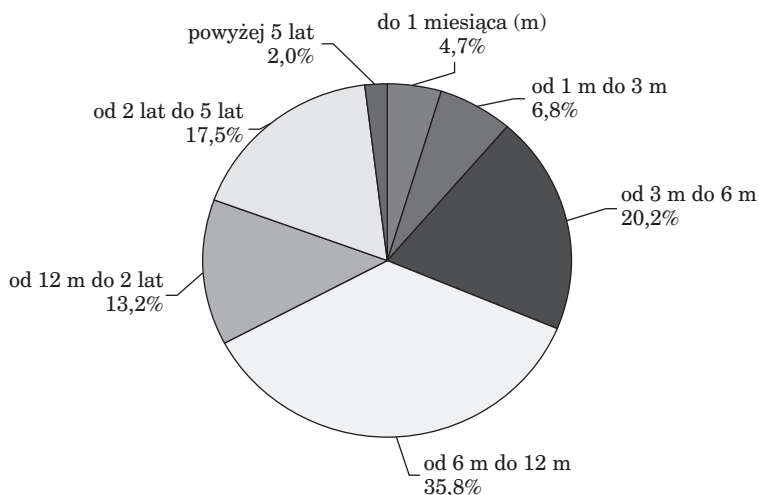
Wzrost rentowności nabywanych papierów pozwolił na zwiększenie dochodowości całego portfela papierów wartościowych BFG z 4,5% (wg stanu portfela na koniec 2006 r.) do poziomu 4,9% (wg stanu portfela na koniec 2007 r.). Nieznacznie zwiększyło się duration portfela z 0,9 roku do 1,1 roku.

Wykres 6. Duration oraz udział poszczególnych papierów wartościowych w portfelu BFG ogółem

Strukturę portfela papierów wartościowych Funduszu według terminów zapadalności zaprezentowano na wykresie 7.

Wykres 7. Struktura portfela papierów wartościowych Funduszu według terminów zapadalności – stan na 31 grudnia 2007 r.

Według stanu na 31 grudnia 2007 r. papiery wartościowe z terminem zapadalności do 1 roku stanowiły 67,3% portfela.

VII. FUNDUSZE I GOSPODARKA FINANSOWA

1. Źródła finansowania

Źródłami finansowania ustawowej działalności Bankowego Funduszu Gwarancyjnego są:

- 1) fundusz statutowy,
- 2) fundusz pomocowy,
- 3) środki przekazane Funduszowi przez banki – z utworzonych przez nie funduszy ochrony środków gwarantowanych – w celu realizacji gwarancji na rzecz deponentów,
- 4) fundusz restrukturyzacji banków spółdzielczych,
- 5) fundusz zapasowy,
- 6) dochody z oprocentowania udzielonych bankom pożyczek,
- 7) dochody z papierów wartościowych oraz środków pieniężnych ulokowanych na rachunkach Funduszu prowadzonych przez Narodowy Bank Polski,
- 8) środki uzyskane w ramach bezzwrotnej pomocy zagranicznej,

- 9) środki z dotacji budżetu państwa,
 - 10) środki z kredytu udzielonego Funduszowi przez Narodowy Bank Polski.
- Podobnie jak w ubiegłych latach, w 2007 r. Fundusz nie korzystał ze źródeł finansowania wymienionych w punktach 3, 5, 8, 9 i 10.

Ze zgromadzonych środków Bankowy Fundusz Gwarancyjny finansuje:

- 1) zadania związane z gwarantowaniem depozytów,
- 2) zadania związane z udzielaniem pomocy podmiotom objętym systemem gwarantowania,
- 3) zadania związane z udzielaniem pożyczek bankom spółdzielczym na wsparcie procesów łączenia się tych banków,
- 4) koszty funkcjonowania Biura i organów Funduszu.

2. Fundusze własne

Fundusze Bankowego Funduszu Gwarancyjnego obejmują:

- ❖ fundusz statutowy,
- ❖ fundusz zapasowy,
- ❖ fundusz pomocowy,
- ❖ fundusz restrukturyzacji banków spółdzielczych,
- ❖ fundusz z aktualizacji wyceny,
- ❖ wynik z lat ubiegłych oraz wynik finansowy Bankowego Funduszu Gwarancyjnego za 2007 r.

2.1. Fundusz statutowy

Fundusz statutowy – jako fundusz własny – został utworzony na podstawie Statutu BFG w celu zabezpieczenia środków na nabycie rzeczowego majątku trwałego oraz wypłaty środków gwarantowanych po wyczerpaniu innych źródeł finansowania tych wypłat, przewidzianych w ustawie o BFG i Statucie.

W III kwartale 2007 r. na fundusz statutowy – po przyjęciu przez Radę Ministrów Sprawozdania z działalności BFG w 2006 roku – została przeznaczona część wyniku finansowego za 2006 r. w wysokości 113 046,8 tys. zł.

Stan funduszu statutowego na koniec 2007 r. wynosił 1 507 093,0 tys. zł.

2.2. Fundusz zapasowy

Fundusz zapasowy służy zapewnieniu środków na pokrycie ewentualnych strat bilansowych BFG oraz finansowaniu działalności gwarancyjnej lub pomocowej

w przypadku wyczerpania się funduszu ochrony środków gwarantowanych bądź funduszu pomocowego.

W III kwartale 2007 r. na fundusz zapasowy została przeznaczona część wyniku finansowego za 2006 r. w wysokości 50 000,0 tys. zł. W 2007 r. nie zachodziła potrzeba jego wykorzystywania.

Stan funduszu zapasowego na koniec 2007 r. wynosił 610 000,0 tys. zł.

2.3. Fundusz pomocowy

Fundusz pomocowy – przeznaczony na pomoc w formie pożyczek, gwarancji, poręczeń lub wykup wierzytelności – tworzony jest z obowiązkowych opłat rocznych wnoszonych przez wszystkie podmioty objęte obowiązkowym systemem gwarantowania. Wysokość obowiązującej dany bank opłaty jest wyliczana jako iloczyn stawki ustalonej przez Radę Funduszu oraz stanu aktywów i zobowiązań pozabilansowych ważonych ryzykiem na określony dzień.

Uchwałą nr 15/2006 z dnia 23 listopada 2006 r. Rada BFG określiła stawki obowiązkowej opłaty rocznej w 2007 r. w wysokości 0,05% dla sumy aktywów bilansowych, gwarancji i poręczeń ważonych ryzykiem oraz 0,025% dla ważonych ryzykiem zobowiązań pozabilansowych pomniejszych o gwarancje, poręczenia i linie kredytów przyrzeczonych, a ponadto ustaliła, że podstawę naliczenia stanowi stan aktywów i zobowiązań pozabilansowych ważonych ryzykiem na 31 grudnia 2006 r. W 2007 r. banki wpłaciły 50% naliczonej opłaty obowiązkowej, a pozostałe 50% Narodowy Bank Polski.

W roku sprawozdawczym z funduszu pomocowego nie dokonano wypłat.

Tabela 8. Wykorzystanie funduszu pomocowego w 2007 r. (w tys. zł)

Wyszczególnienie	Fundusz do wykorzystania	Fundusz wykorzystany	Razem fundusz pomocowy
Stan na 1.01.2007 r.	2 029 109,1	908 973,3	2 938 082,4
Wpłaty banków	172 651,9	0,0	172 651,9
Spłaty pożyczek	425 992,8	-425 992,8	0,0
Stan na 31.12.2007 r.	2 627 753,8	482 980,5	3 110 734,3

2.4. Fundusz restrukturyzacji banków spółdzielczych

Fundusz restrukturyzacji banków spółdzielczych został utworzony na podstawie ustawy z dnia 7 grudnia 2000 r. o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających. Służy on finansowaniu zadań związanych z udzielaniem pożyczek bankom spółdzielczym na łączenie się oraz realizację inwestycji związanych z tymi łączeniami.

W roku sprawozdawczym z funduszu restrukturyzacji banków spółdzielczych udzielono bankom pożyczek na kwotę 20 294,0 tys. zł.

Tabela 9. Wykorzystanie funduszu restrukturyzacji banków spółdzielczych w 2007 r. (w tys. zł)

Wyszczególnienie	Fundusz do wykorzystania	Fundusz wykorzystany	Razem frbs
Stan na 1.01.2007 r.	27 732,9	95 676,8	123 409,7
Udzielenie pożyczek	-20 294,0	20 294,0	0,0
Spląty pożyczek	35 337,1	-35 337,1	0,0
Stan na 31.12.2007 r.	42 776,0	80 633,7	123 409,7

2.5. Wynik finansowy za 2007 r. i za lata ubiegłe

Wynik finansowy za 2007 r. wyniósł 191 850,4 tys. zł. W bilansie na 31 grudnia 2007 r. wykazano wynik z lat ubiegłych w kwocie 47 666,3 tys. zł. Na kwotę tę składały się:

- ❖ środki odzyskane z mas upadłości w kwocie 49 584,1 tys. zł (zwiększenie wyniku z lat ubiegłych),
- ❖ odsetki naliczone na 31 grudnia 2006 r. w kwocie 600,1 tys. zł (zwiększenie wyniku z lat ubiegłych),
- ❖ rezerwy na świadczenia pracownicze w kwocie 2 278,5 tys. zł (zmniejszenie wyniku z lat ubiegłych),
- ❖ amortyzacja prawa wieczystego użytkowania gruntu w kwocie 239,4 tys. zł (zmniejszenie wyniku z lat ubiegłych).

3. Bilans

Suma bilansowa na 31 grudnia 2007 r. wyniosła 5 594 575,0 tys. zł. W stosunku do stanu na koniec 2006 r., po przeszacowaniu, stanowiło to wzrost o 7,0%.

3.1. Aktywa

Najważniejsze pozycje w aktywach przedstawia tabela 10.

Tabela 10. Aktywa BFG (w tys. zł)

Pozycja aktywów	Według stanu na		Dynamika
	31.12.2006 r.	31.12.2007 r.	2006 r. = 100%
1. Środki pieniężne (w kasie i na rachunkach bankowych)	450,5	354,3	78,6
2. Papiery wartościowe (według wartości księgowej)	4 157 928,0	4 965 572,8	119,4
3. Należności z tytułu udzielonych pożyczek i naliczonych odsetek	1 005 250,2	564 125,9	56,1
4. Rzeczowy majątek trwały oraz wartości niematerialne i prawne	66 529,6	64 482,7	96,9
5. Rozliczenia międzyokresowe czynne i pozostałe aktywa	0,3	39,3	13 100,0
Razem aktywa	5 230 158,6	5 594 575,0	107,0

Środki pieniężne znajdujące się w kasie i na rachunkach bankowych zostały wykazane w bilansie według wartości nominalnej i stanowiły 0,01% aktywów ogółem.

W portfelu papierów wartościowych BFG na 31 grudnia 2007 r. występowały (według wartości księgowej):

- ❖ bony skarbowe o wartości 1 697 770,9 tys. zł,
- ❖ obligacje skarbowe o wartości 3 259 006,8 tys. zł,
- ❖ bony pieniężne o wartości 8 795,1 tys. zł.

Dyskonto zostało zaliczone do wyniku proporcjonalnie do upływu czasu zgodnie z zasadą memoriałową. Wskaźnik udziału papierów wartościowych w aktywach ogółem wyniósł 88,8%.

Należności od banków z tytułu udzielonych pożyczek zostały ujęte w bilansie BFG według wartości nominalnej powiększonej o odsetki naliczone niezapadłe. Stanowiły one 10,1% aktywów ogółem.

Rzeczowy majątek trwały oraz wartości niematerialne i prawne zostały wycenione według cen nabycia, z uwzględnieniem odpisów amortyzacyjnych (umorzeń) zmniejszających wartość początkową do wartości księgowej netto. W 2007 r. nie

dokonywano aktualizacji wartości rzeczowego majątku trwałego na podstawie odrębnych przepisów. Rzeczowy majątek trwały wraz z wartościami niematerialnymi i prawnymi stanowił 1,1% aktywów.

Rozliczenia międzyokresowe czynne zostały wykazane w bilansie według wartości nominalnej.

3.2. Pasywa

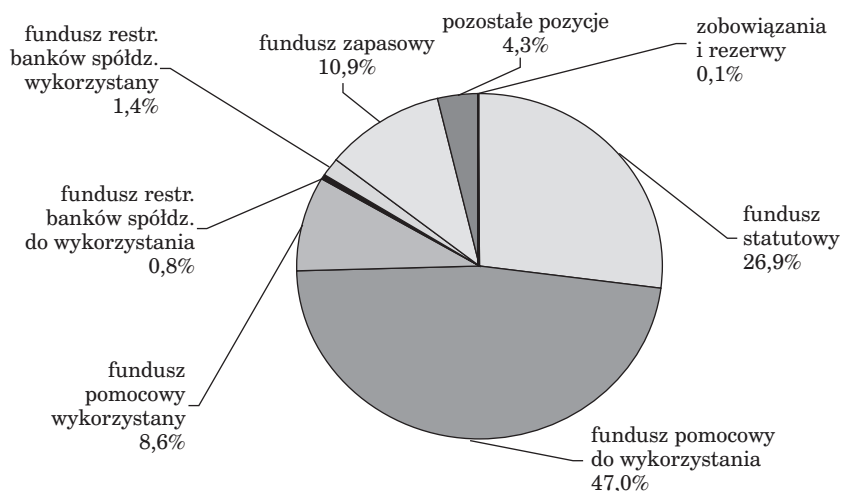
Najważniejsze pozycje pasywów zawiera tabela 11.

Tabela 11. Pasywa BFG (w tys. zł)

Pozycja pasywów	Według stanu na		Dynamika
	31.12.2006 r.	31.12.2007 r.	2006 r. = 100%
1. Fundusz statutowy	1 394 046,2	1 507 093,0	108,1
2. Fundusz pomocowy do wykorzystania	2 029 109,2	2 627 753,8	129,5
3. Fundusz pomocowy wykorzystany	908 973,3	482 980,5	53,1
4. Fundusz restrukturyzacji banków spółdzielczych do wykorzystania	27 732,9	42 776,0	154,2
5. Fundusz restrukturyzacji banków spółdzielczych wykorzystany	95 676,8	80 633,7	84,3
6. Fundusz zapasowy	560 000,0	610 000,0	108,9
7. Zysk netto za rok obrotowy	164 334,9	191 850,4	116,7
8. Fundusze specjalne	137,9	112,3	81,4
9. Zobowiązania, rezerwy, rozliczenia międzyokresowe	3 769,3	3 709,0	98,4
10. Wynik z lat ubiegłych	46 378,1	47 666,3	102,8
Razem pasywa	5 230 158,6	5 594 575,0	107,0

Fundusze statutowy, pomocowy do wykorzystania, restrukturyzacji banków spółdzielczych do wykorzystania i zapasowy zostały wykazane w bilansie według wartości nominalnej. Strukturę pasywów BFG przedstawia wykres 8.

Wykres 8. Struktura pasywów BFG według stanu na 31 grudnia 2007 r.

Zobowiązania BFG stanowiły 0,1% pasywów. Wszystkie rodzaje zobowiązań zostały wykazane w rocznym sprawozdaniu finansowym według wartości nominalnej, tj. wymagającej zapłaty.

Podział wykazanych w bilansie zobowiązań prezentuje tabela 12.

Tabela 12. Zobowiązania BFG bez zakładowego funduszu świadczeń społecznych (w tys. zł)

Rodzaj zobowiązania	Według stanu na		Dynamika
	31.12.2006 r.	31.12.2007 r.	2006 r. = 100%
1. Zobowiązania wobec deponentów w okresie biegu przedawnienia	94,8	90,4	95,4
2. Zobowiązania publiczno-prawne	311,6	224,2	71,9
3. Pozostałe zobowiązania, rezerwy i rozliczenia międzyokresowe	3 362,9	3 394,4	100,1

4. Rachunek zysków i strat

Zgodnie z ustawą o rachunkowości oraz ustalonymi przez Ministra Finansów szczególnymi zasadami rachunkowości Bankowego Funduszu Gwarancyjnego wynik finansowy Funduszu obejmuje:

- ❖ przychody osiągnięte przez Fundusz w danym okresie sprawozdawczym,
- ❖ wszystkie poniesione i wszystkie przypadające w danym okresie sprawozdawczym koszty działalności.

Sporządzony na podstawie powyższych zasad rachunek zysków i strat wykazał zysk netto za 2007 r. w wysokości 191 850,4 tys. zł. W stosunku do 2006 r. jego wartość wzrosła o 16,7%.

Tabela 13. Rachunek zysków i strat

Kategoria	Za okres				Dynamika
	01.01.–31.12.2006 r.		01.01.–31.12.2007 r.		
	w tys. zł	struk- tura w %	w tys. zł	struk- tura w %	2006 r. = 100%
1. Przychody ogółem	183 131,2	100,0	209 978,2	100,0	114,7
w tym:					
z działalności statutowej	7 976,7	4,4	3 606,4	1,7	45,2
z tytułu bonów skarbowych	80 977,6	44,2	90 876,0	43,3	112,2
z tytułu obligacji skarbowych	90 824,7	49,6	114 529,2	54,5	126,1
z tytułu bonów pieniężnych	886,0	0,5	722,3	0,3	81,5
odsetki od środków na rachunkach w NBP	28,5	0,02	19,1	0,01	67,0
pozostałe przychody	2 437,7	1,3	225,2	0,1	9,2
2. Koszty ogółem	18 796,3	100,0	18 127,8	100,0	96,4
w tym:					
usługi obce	3 199,6	17,0	2 513,1	13,9	78,5
koszty rzeczowe	691,3	3,7	383,3	2,1	55,4
wynagrodzenia	10 661,1	56,7	11 002,1	60,7	103,2
narzuty na wynagrodzenia	1 334,1	7,1	1 238,5	6,8	92,8
amortyzacja	2 233,0	11,9	2 219,4	12,2	99,4
inne koszty	677,2	3,6	771,4	4,3	113,9
3. Zysk netto	164 334,9		191 850,4		116,7

Korzystną tendencję wykazaną po stronie przychodów można przypisać głównie wzrostowi przychodów z tytułu operacji papierami wartościowymi.

VIII. ORGANIZACJA BANKOWEGO FUNDUSZU GWARANCYJNEGO

1. Skład osobowy organów Funduszu

Ustawowymi organami Bankowego Funduszu Gwarancyjnego są Rada (11-osobowa) i Zarząd (5-osobowy).

Skład Rady Funduszu III kadencji, od 1 stycznia 2007 r. do 1 lipca 2007 r., przedstawia tabela 14.

Tabela 14. Skład Rady Funduszu III kadencji

Imię i nazwisko	Funkcja	Powołany do Rady III kadencji	W Radzie III kadencji ¹⁰ do
1. Władysław Baka	Przewodniczący ¹¹	27.06.2003 r.	1.07.2007 r.
2. Janusz Czarzasty	Członek	24.06.2003 r.	1.07.2007 r.
3. Ryszard Pazura	Członek	24.06.2003 r.	7.01.2007 r.
4. Krzysztof Pietraszkiewicz	Członek	24.06.2003 r.	1.07.2007 r.
5. Jan Szambelańczyk	Członek	24.06.2003 r.	1.07.2007 r.
6. Wojciech Kwaśniak	Członek	2.07.2003 r.	20.02.2007 r.
7. Jacek Osiński	Członek	2.07.2003 r.	3.04.2007 r.
8. Ewa Śleszyńska-Charewicz	Członek	2.07.2003 r.	13.02.2007 r.
9. Andrzej Wiśniewski	Członek	2.07.2003 r.	20.02.2007 r.
10. Bartosz Drabikowski	Członek	9.02.2004 r.	7.01.2007 r.
11. Grzegorz Wójtowicz	Członek	18.02.2004 r.	7.01.2007 r.
12. Tomasz Gruszecki	Członek	8.01.2007 r.	30.04.2007 r.
13. Arkadiusz Huzarek	Członek	8.01.2007 r.	1.07.2007 r.
14. Jacek Krzyślak	Członek	8.01.2007 r.	1.07.2007 r.
15. Robert Jagiełło	Członek/ Przewodniczący ¹²	14.02.2007 r.	1.07.2007 r.
16. Agnieszka Alińska	Członek	21.02.2007 r.	1.07.2007 r.
17. Alfred Janc	Członek	21.02.2007 r.	1.07.2007 r.
18. Jacek Dominik	Członek	3.04.2007 r.	1.07.2007 r.

¹⁰ Członkami Rady III kadencji byli również: Przemysław Morysiak (od 24.06.2003 r. do 9.02.2004 r.) i Stanisław Owsiak (od 24.06.2003 r. do 18.02.2004 r.).

¹¹ Jako Przewodniczący Rady do 26.06.2007 r.

¹² Jako Przewodniczący Rady od 27.06.2007 r.

Skład Rady Funduszu IV kadencji przedstawia tabela 15.

Tabela 15. Skład Rady Funduszu IV kadencji

Imię i nazwisko	Funkcja
1. Robert Jagiełło	Przewodniczący
2. Agnieszka Alińska	Członek
3. Wioletta Barwicka	Członek
4. Janusz Czarzasty	Członek
5. Jacek Dominik	Członek
6. Arkadiusz Huzarek ¹³	Członek
7. Alfred Janc	Członek
8. Andrzej Parafianowicz ¹⁴	Członek
9. Krzysztof Pietraszkiewicz	Członek
10. Jan Szambelańczyk	Członek
11. Katarzyna Zajdel-Kurowska	Członek
12. Sławomir W. Zawadzki	Członek

Zarząd Bankowego Funduszu Gwarancyjnego do 19 kwietnia 2007 r. pracował w składzie:

- ❖ Prezes Zarządu – Ewa Kawecka-Włodarczak,
- ❖ Zastępca Prezesa – Hanna Krajewska¹⁵,
- ❖ Członek Zarządu – Przemysław Morysiak,
- ❖ Członek Zarządu – Maria Pawelska,
- ❖ Członek Zarządu – Marek Pyła.

19 kwietnia 2007 r. zakończyła się IV kadencja Zarządu Funduszu. W wyniku konkursu zamkniętego Rada 8 marca 2007 r. wyłoniła Zarząd V kadencji w składzie:

- ❖ Prezes Zarządu – Małgorzata Zaleska,
- ❖ Zastępca Prezesa – Joanna Wielgórska-Leszczyńska¹⁶,
- ❖ Członek Zarządu – Krystyna Majerczyk-Żabówka,
- ❖ Członek Zarządu – Adrian Markiewicz,
- ❖ Członek Zarządu – Marek Pyła.

¹³ Do 5.12.2007 r.

¹⁴ Od 5.12.2007 r.

¹⁵ Pełniąca również obowiązki Głównego Księgowego.

¹⁶ J.w.

2. Organizacja Biura Funduszu

W okresie od 1 stycznia 2007 r. do 31 sierpnia 2007 r. Bankowy Fundusz Gwarancyjny realizował swoje ustawowe zadania poprzez Biuro Funduszu, w którego strukturze było wyodrębnionych 7 departamentów, stanowisko kontroli wewnętrznej i Sekretariat Rady Funduszu.

Poszczególne komórki organizacyjne wykonywały:

- ❖ **Departament Gwarantowania Depozytów** – zadania wynikające z obowiązku zapewnienia przez Fundusz wypłat środków gwarantowanych deponentom oraz związane ze współpracą z zagranicznymi instytucjami gwarantowania depozytów,
- ❖ **Departament Działalności Pomocowej** – zadania związane z udzielaniem pomocy finansowej bankom w przypadku powstania sytuacji niebezpieczeństwa niewypłacalności (z funduszu pomocowego) oraz pożyczek z funduszu restrukturyzacji banków spółdzielczych,
- ❖ **Departament Analiz** – gromadził i analizował informacje dotyczące bieżącej sytuacji banków, sporządzał oceny i prognozy rozwoju ich sytuacji, a także realizował zadania związane z monitorowaniem sytuacji banków, którym Fundusz udzielił pomocy,
- ❖ **Departament Kontroli** – realizował zadania związane z kontrolą sytuacji banków, którym Fundusz udzielił pomocy oraz z realizacją funkcji kuratora,
- ❖ **Departament Finansowy** – realizował zadania związane z gospodarką finansową, prowadzeniem księgowości, działalnością lokacyjną oraz rozliczeniami Funduszu,
- ❖ **Departament Prawny** – zapewniał obsługę prawną Funduszu, reprezentował Fundusz w postępowaniach sądowych i administracyjnych oraz przed innymi organami orzekającymi,
- ❖ **Departament Organizacyjny** – zapewniał obsługę organizacyjną Zarządu i Biura Funduszu, prowadził sprawy związane z zatrudnianiem pracowników, organizacją pracy, obsługą administracyjną oraz odpowiadał za infrastrukturę techniczną Biura,
- ❖ **Stanowisko Kontroli Wewnętrznej** – realizowało zadania związane z badaniem prawidłowości i zgodności działania komórek organizacyjnych Biura Funduszu z przepisami prawa i regulacjami wewnętrznymi,
- ❖ **Sekretariat Rady** – prowadził obsługę merytoryczną, organizacyjną oraz techniczną Rady Funduszu w wykonywaniu zadań statutowych.

W lipcu 2007 r. został przyjęty przez Zarząd nowy Regulamin organizacyjny Biura Bankowego Funduszu Gwarancyjnego (wprowadzony uchwałą nr 47/C/15/2007 Zarządu Bankowego Funduszu Gwarancyjnego z dnia 12 lipca 2007 r. z późn. zm.), który po uzgodnieniu z Radą Funduszu wszedł w życie od 1 września 2007 r.

W wyniku zmian organizacyjnych, od 1 września 2007 r., w Biurze Funduszu funkcjonują następujące komórki organizacyjne, realizując przypisane im zadania:

- ❖ **Departament Analiz i Skarbu** – zadania związane z gromadzeniem i analizowaniem informacji dotyczących funkcjonowania gospodarki, a zwłaszcza sektora bankowego, sporządzanie na ich podstawie analiz i prognoz makroekonomicznych oraz ocena sytuacji ekonomiczno-finansowej podmiotów objętych systemem gwarantowania, a także prowadzenie działalności inwestycyjnej polegającej na lokowaniu wolnych środków finansowych Funduszu,
- ❖ **Departament Controllingu, Informatyki i Administracji** – zadania związane z tworzeniem i przekazywaniem informacji oraz raportów niezbędnych w pracy Biura, obsługą informatyczną i administracyjną oraz utrzymaniem sprawności infrastruktury technicznej i systemu ochrony siedziby Funduszu,
- ❖ **Departament Działalności Pomocowej i Gwarantowania Depozytów** – zadania w zakresie udzielania pomocy bankom znajdującym się w stanie niebezpieczeństwa niewypłacalności, obrotu wierzytelnościami nabywanymi od tych banków oraz udzielania pomocy bankom z funduszu restrukturyzacji banków spółdzielczych na wspieranie procesów łączenia tych banków, a także zadania wynikające z obowiązku zapewnienia przez Fundusz wypłat środków gwarantowanych deponentom,
- ❖ **Departament Finansowy** – zadania związane z gospodarką finansową i księgowością Funduszu,
- ❖ **Departament Kontroli i Monitoringu** – zadania związane z kontrolą i monitorowaniem sytuacji ekonomiczno-finansowej banków, które otrzymały pomoc Funduszu, w zakresie prawidłowości i celowości wykorzystania udzielonej pomocy finansowej oraz realizacji programów postępowania naprawczego lub programów o podobnym charakterze, a także zadania związane z monitorowaniem sytuacji banków korzystających z pomocy Funduszu,
- ❖ **Gabinet Prezesa** – zadania związane z zapewnieniem obsługi organów Funduszu, pomocy prawnej, organizacją pracy i sprawami pracowniczymi oraz zadania w zakresie współpracy z zagranicznymi instytucjami gwarantowania depozytów i instytucjami finansowymi, a także informacji i promocji Funduszu,
- ❖ **Stanowisko Kontroli Wewnętrznej** – zadania związane z badaniem działalności komórek organizacyjnych pod względem prawidłowości i zgodności z powszechnie obowiązującymi przepisami prawa i regulacjami wewnętrznymi Funduszu.

Ponadto działają 2 stałe, międzydepartamentalne komitety:

- ❖ Komitet ds. Zarządzania Aktywami, który określa politykę lokowania wolnych środków finansowych Funduszu,
- ❖ Komitet ds. Oceny Wniosków Pomocowych, którego zadaniem jest opiniowanie przygotowywanych przez Departament Działalności Pomocowej i Gwaranto-

wania Depozytów wniosków w sprawie udzielenia bankom pomocy finansowej z funduszu pomocowego oraz pożyczek z funduszu restrukturyzacji banków spółdzielczych.

Równolegle z Regulaminem organizacyjnym Biura Bankowego Funduszu Gwarancyjnego został przedłożony Radzie Funduszu projekt Regulaminu Zarządu Bankowego Funduszu Gwarancyjnego (wprowadzony uchwałą nr 16/2007 Rady BFG z dnia 27 lipca 2007 r.), który określił nowy podział zadań i kompetencji pomiędzy członkami Zarządu, uwzględniający zmienioną strukturę organizacyjną Biura.

Członkowie Zarządu, zgodnie z podziałem kompetencji określonym w Regulaminie Zarządu BFG, nadzorują następujące komórki organizacyjne:

- ❖ **Prezes Zarządu Małgorzata Zaleska** – Gabinet Prezesa, Departament Analiz i Skarbu oraz stanowisko Kontroli Wewnętrznej,
- ❖ **Zastępca Prezesa Joanna Wielgórska-Leszczyńska** – Departament Finansowy¹⁷,
- ❖ **Członek Zarządu Krystyna Majerczyk-Żabówka** – Departament Kontroli i Monitoringu,
- ❖ **Członek Zarządu Adrian Markiewicz** – Departament Działalności Pomocowej i Gwarantowania Depozytów,
- ❖ **Członek Zarządu Marek Pyła** – Departament Controllingu, Informatyki i Administracji.

Nowy podział organizacyjny, w ramach którego uległa zmniejszeniu liczba komórek organizacyjnych z 9 do 7, zapewnia optymalizację struktury Biura, z punktu widzenia zadań aktualnie realizowanych przez Fundusz. Zgodnie z nowym kształtem organizacyjnym przeprowadzono racjonalizację zatrudnienia, której efektem było zmniejszenie o 8 liczby zatrudnionych pracowników. W wyniku dokonanej reorganizacji osiągnięto szereg efektów polegających przede wszystkim na usprawnieniu realizacji bieżących i przyszłych zadań Funduszu, jak też skutkujących istotnymi oszczędnościami w zakresie kosztów wynagrodzeń, a także w zakresie lokalowo-sprzętowym. Dokonane zmiany pozwoliły na wygospodarowanie znacznej części wolnej powierzchni użytkowej w budynku siedziby Funduszu przeznaczonej do wynajęcia, a zatem przynoszącej Funduszowi korzyści finansowe.

W obszarze organizacyjnym opracowano wiele regulacji, m.in. wewnętrzne regulaminy organizacyjne Gabinetu Prezesa, Stanowiska Kontroli Wewnętrznej oraz departamentów: Analiz i Skarbu, Finansowego, Kontroli i Monitoringu, Działalności Pomocowej i Gwarantowania Depozytów, Controllingu, Informatyki i Administracji.

¹⁷ Od 23 listopada 2007 r. Departament Finansowy nadzoruje członek Zarządu Krystyna Majerczyk-Żabówka.

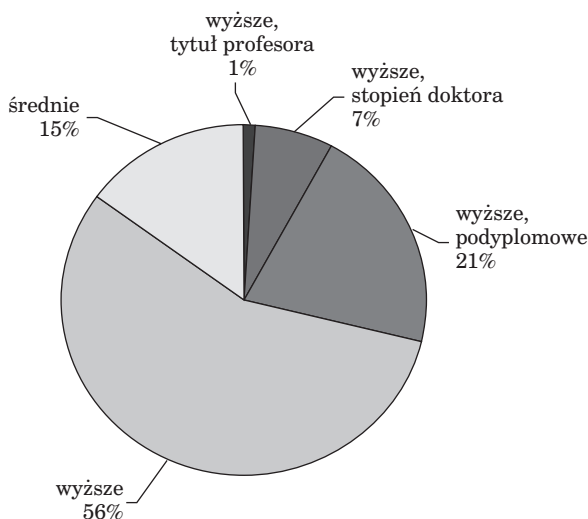
23 listopada 2007 r. Zastępca Prezesa Zarządu – Główny Księgowy Funduszu – p. Joanna Wielgórska-Leszczyńska decyzją Rady Funduszu została zawieszona w czynnościach oraz zwolniona z obowiązku świadczenia pracy na rzecz BFG¹⁸.

3. Zatrudnienie

W Bankowym Funduszu Gwarancyjnym 1 stycznia 2007 r. były zatrudnione 84 osoby (łącznie z członkami Zarządu), natomiast na 31 grudnia 2007 r. – 70 osób. W ogólnej liczbie zatrudnionych na koniec 2007 r. były 44 kobiety (63%) i 26 mężczyzn (37%). Średnioroczne zatrudnienie (w etatach) kształtowało się na poziomie 78,91.

W 2007 r. wyższym wykształceniem legitymowało się 60 pracowników Funduszu (łącznie z członkami Zarządu), co stanowiło 85,0% ogółu zatrudnionych.

Wykres 9. Poziom wykształcenia pracowników BFG

Średni wiek pracowników Funduszu wyniósł 44 lata. Średni staż pracy pracowników to 21 lat, a średni staż pracy w Funduszu 8 lat.

¹⁸ Od 23 listopada 2007 r. pełnienie obowiązków Głównego Księgowego Funduszu powierzono dyrektorowi Departamentu Finansowego.

W 2007 r. w zakresie spraw pracowniczych opracowano lub znowelizowano wiele regulacji, w tym:

- ❖ *Regulamin gospodarowania zakładowym funduszem świadczeń socjalnych* (uchwała Nr 80/31/C/2007 Zarządu BFG z dnia 22.10.2007 r.),
- ❖ *Regulamin organizacji praktyk zawodowych* (uchwała Nr 93/34/C/2007 Zarządu BFG z dnia 26.11.2007 r.),
- ❖ *Zasady podnoszenia kwalifikacji zawodowych pracowników Bankowego Funduszu Gwarancyjnego* (uchwała Nr 102/38/C/2007 Zarządu BFG z dnia 17.12.2007 r.).

4. Działalność szkoleniowa

Działania szkoleniowe w 2007 r. w większości stanowiły kontynuację wcześniej rozpoczętych projektów rozwoju kwalifikacji pracowników Biura. Przeprowadzone zostały sesje szkoleniowe w zakresie specjalistycznym i językowym.

Biorąc pod uwagę dokonujące się zmiany międzynarodowych i krajowych norm prawnych, zorganizowano dla pracowników Funduszu wiele seminariów oraz kursów specjalistycznych, z których najistotniejsze dotyczyły:

- ❖ Nowej Umowy Kapitałowej i *Capital Requirements Directive*,
- ❖ Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej,
- ❖ księgowości, sprawozdawczości finansowej, zarządzania kosztami, zarządzania finansowego i strategicznego oraz polskiego prawa podatkowego i handlowego w ramach *Professional Scheme* w organizacji *Association of Chartered Certified Accountants (ACCA)*,
- ❖ Systemu Informacji Sprawozdawczej NBP,
- ❖ nowej sprawozdawczości bankowej FINREP i COREP,
- ❖ zastosowania metody NPV do szacowania efektów projektów restrukturyzacji banków,
- ❖ metod statystycznych i ekonometrycznych w ocenie adekwatności kapitałowej i bezpieczeństwa banków,
- ❖ wpływu zewnętrznych i wewnętrznych uwarunkowań na kierunki zmian instytucjonalno-systemowych i funkcjonalnych sieci bezpieczeństwa finansowego, ze szczególnym uwzględnieniem roli i zasad funkcjonowania BFG.

5. Działalność Zarządu Funduszu

W 2007 r. Zarząd Funduszu realizował zadania wynikające z ustawy o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, związane przede wszystkim z:

- ❖ opracowywaniem projektów planów działalności i planów finansowych Funduszu,

- ❖ gospodarowaniem środkami Funduszu,
- ❖ składaniem Radzie Funduszu kwartalnych i rocznych sprawozdań z działalności,
- ❖ rozpatrywaniem wniosków banków o udzielenie zwrotnej pomocy finansowej w przypadku powstania niebezpieczeństwa niewypłacalności, bądź na nabycie akcji lub udziałów banków, zgodnie z zasadami określonymi w ustawie o BFG oraz pomocy udzielanej na podstawie ustawy z dnia 7 grudnia 2000 r. o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających.

W analizowanym okresie Zarząd BFG odbył łącznie 61 posiedzeń. Większość z nich była poświęcona decyzjom z zakresu:

- ❖ działalności pomocowej,
- ❖ kontroli prawidłowości wykorzystania przez banki pomocy finansowej Funduszu,
- ❖ monitoringu sytuacji ekonomiczno-finansowej banków,
- ❖ działalności analitycznej i lokacyjnej,
- ❖ gospodarki finansowej,
- ❖ prac legislacyjnych,
- ❖ organizacji pracy Biura Funduszu.

Tabela 16. Uchwały Zarządu BFG podjęte w 2007 r.

Liczba posiedzeń Zarządu BFG	61
Liczba podjętych uchwał przez Zarząd BFG, w tym uchwały dotyczące:	93
działalności pomocowej	14
kontroli wykorzystania pomocy	30
organizacji pracy Funduszu	25
pozostałych obszarów: monitoringu sytuacji ekonomiczno-finansowej banków, działalności analitycznej i lokacyjnej, realizacji gwarancji, prac legislacyjnych i gospodarki finansowej BFG	24

6. Działalność Rady Funduszu

W 2007 r. Rada Funduszu odbyła 15 posiedzeń plenarnych i podjęła 30 uchwał, realizując zadania określone w ustawie i statucie BFG.

W związku z upływem IV kadencji Zarządu, Rada prowadziła prace zmierzające do wyboru członków Zarządu kolejnej kadencji. W tym celu zostały określone

Kryteria wyboru członków Zarządu Bankowego Funduszu Gwarancyjnego oraz procedura przeprowadzenia konkursu na kandydatów na członków Zarządu Funduszu.

W wyniku przeprowadzonego postępowania Rada 8 marca 2007 r. podjęła uchwałę Nr 3/2007 w sprawie powołania Zarządu Bankowego Funduszu Gwarancyjnego kadencji 2007–2010, w tym Prezesa Zarządu i Zastępcy Prezesa Zarządu Funduszu.

W ramach uprawnień stanowiących Rada podjęła uchwały dotyczące ustalenia:

- ❖ wysokości stawki procentowej na 2008 r., określającej wysokość funduszy ochronny środków gwarantowanych tworzonych przez podmioty objęte obowiązkowym systemem gwarantowania,
- ❖ wysokości stawek procentowych na 2008 r. obowiązkowej opłaty rocznej, wnoszonej na rzecz Bankowego Funduszu Gwarancyjnego przez podmioty objęte obowiązkowym systemem gwarantowania, oraz określenia dnia, na który stan aktywów i zobowiązań pozabilansowych ważonych ryzykiem będzie stanowił podstawę obliczenia opłaty rocznej, a także określenia terminu do wniesienia opłaty.

W ramach uprawnień nadzorczych Rada:

- ❖ kwartalnie nadzorowała wyniki monitorowania i realizację zadań kontrolnych w bankach korzystających z pożyczek BFG oraz pełnienie przez Fundusz funkcji kuratora,
- ❖ oceniała realizację planu działalności BFG na 2007 r.,
- ❖ wydawała zalecenia uściślające zadania ujęte w planie i oceniała ich realizację,
- ❖ rozpatrywała kwartalne sprawozdania Zarządu z działalności Funduszu.

Ponadto Rada rozpatrywała kwartalne oceny sytuacji finansowej sektora bankowego, ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji banków zagrożonych oraz banków korzystających z pomocy finansowej Funduszu.

Istotną rolę w wykonywaniu funkcji kontrolno-nadzorczej Rady nad działalnością Funduszu i jego Zarządu spełniały zespoły problemowe (Zespół ds. Prawno-Organizacyjnych, Zespół ds. Gospodarki Finansowej, Zespół ds. Działalności Pomocowej, Zespół ds. Gwarancji Depozytów), w skład których wchodzi członkowie Rady. Zespoły przygotowywały opinie i stanowiska, które wspomagały podejmowanie decyzji na posiedzeniach Rady BFG w najistotniejszych sprawach leżących w jej kompetencjach. Ponadto przedkładały Radzie stanowiska odnośnie do kwartalnych sprawozdań Zarządu z działalności Funduszu.

Rada dokonywała także ustaleń w zakresie propozycji kierunkowych zmian do ustawy o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, uwzględniających wpływ ze-

wewnętrznych i wewnętrznych uwarunkowań funkcjonowania systemu gwarantowania depozytów w sieci bezpieczeństwa finansowego.

Uwagę Rady zwróciły również niepokoje na międzynarodowych rynkach finansowych, które Rada omawiała w kontekście ich wpływu na sektor bankowy w Polsce i bezpieczeństwo systemu gwarantowania depozytów.

Rada prowadziła również prace organizacyjne, związane z wydawaniem przez BFG czasopisma poświęconego zagadnieniom gwarancji depozytów i bezpieczeństwa finansowego banków *Bezpieczny Bank*, powołując nowy skład Komitetu Redakcyjnego oraz Rady Programowo-Naukowej.

IX. WSPÓŁPRACA KRAJOWA I ZAGRANICZNA

1. Współpraca krajowa

1.1. Współpraca dotycząca sektora bankowego

Zasady współpracy, sprawozdawania i wymiany informacji w relacjach pomiędzy Bankowym Funduszem Gwarancyjnym, Sejmem, Radą Ministrów, Ministrem Finansów oraz Narodowym Bankiem Polskim zostały uregulowane w ustawie o BFG oraz innych ustawach. Ponadto, opierając się na upoważnieniach zawartych w ustawie o nadzorze nad rynkiem finansowym, nawiązano współpracę z Urzędem Komisji Nadzoru Finansowego.

Prezes Zarządu BFG uczestniczył w pracach Komisji Nadzoru Bankowego jako członek ustawowego składu organu nadzoru bankowego, a także brał udział w posiedzeniach Komisji Finansów Publicznych Sejmu RP. Ponadto przedstawiciel Funduszu jest członkiem powołanej przez Ministra Finansów Rady Rozwoju Rynku Finansowego.

Fundusz podejmował działania w ramach współpracy z instytucjami odpowiedzialnymi za zapewnienie bezpieczeństwa i stabilności polskiego systemu bankowego. W ramach stałych kontaktów Bankowy Fundusz Gwarancyjny i Generalny Inspektorat Nadzoru Bankowego – będący organem wykonawczym Komisji Nadzoru Bankowego – wymieniały informacje i oceny dotyczące sytuacji podmiotów objętych systemem gwarantowania, ze szczególnym uwzględnieniem potencjalnych zagrożeń w sektorze bankowym. Prowadzono także prace ukierunkowane na formalne określenie relacji z innymi instytucjami.

W 2007 r. były prowadzone również prace nad przygotowaniem umowy, która zgodnie z art. 17 ustawy o nadzorze nad rynkiem finansowym, określi zasady

współpracy i wymiany informacji pomiędzy Bankowym Funduszem Gwarancyjnym a Komisją Nadzoru Finansowego. Konieczność ustalenia zasad współpracy z Komisją Nadzoru Finansowego wynika z przejścia przez KNF dotychczasowych funkcji Komisji Nadzoru Bankowego oraz włączenia Generalnego Inspektoratu Nadzoru Bankowego do struktury organizacyjnej Urzędu KNF. Zapewnienie wymiany informacji uzasadnione jest również tym, że od 1 stycznia 2008 r. nie ma w składzie organu nadzoru bankowego przedstawiciela BFG. Dotychczas (od 1 stycznia 1998 r. do 31 grudnia 2007 r.) Prezes Zarządu Funduszu był stałym, ustawowym członkiem Komisji Nadzoru Bankowego.

Ze względu na konieczność ścisłej współpracy między nadzorem i BFG w procesie podejmowania decyzji w stosunku do banków w trudnej sytuacji finansowej, w tym decyzji o udzieleniu pomocy finansowej, monitorowaniu jej wykorzystania przez bank, a także w przypadku podjęcia przez nadzór decyzji o zawieszeniu działalności bankowej i skierowaniu do sądu wniosku o ogłoszenie upadłości banku (co wymaga uzgodnień z BFG), Fundusz podejmował działania mające na celu włączenie przedstawiciela Funduszu w skład Komisji Nadzoru Finansowego.

Ważnym elementem działań Funduszu były kontakty ze środowiskami bankowymi. Kontynuując dotychczasową praktykę konsultacji, 9 listopada 2007 r. w siedzibie Związku Banków Polskich odbyło się spotkanie Przewodniczącego Rady i Prezesa Zarządu Funduszu z przedstawicielami banków, w tym Zarządu Związku Banków Polskich. Przedmiotem spotkania była wymiana stanowisk oraz prezentacja założeń finansowych, prognoz i propozycji w zakresie stawek wyznaczających wartość funduszu ochrony środków gwarantowanych i obowiązkowej opłaty rocznej na 2008 r. Uzyskano opinie reprezentantów banków, które były brane pod uwagę przy podejmowaniu decyzji.

Fundusz pozostawał w stałych kontaktach z bankami zrzeszającymi, informując je o decyzjach w sprawie udzielenia pomocy finansowej bankom spółdzielczym należącym do zrzeszenia oraz zasięgając opinii o planowanych przedsięwzięciach i kadrze zarządzającej bankami występującymi o pomoc finansową BFG. Ponadto w siedzibie Funduszu odbyły się spotkania z przedstawicielami banków zainteresowanych uzyskaniem pomocy finansowej.

1.2. Współpraca w zakresie legislacji

Pracownicy BFG brali udział w pracach Rady Rozwoju Rynku Finansowego oraz jej grup roboczych, między innymi grupy do spraw przeglądu regulacji prawa bankowego, prezentując propozycje BFG w zakresie nowelizacji przepisów.

Od maja 2007 r. w Biurze Bankowego Funduszu Gwarancyjnego były prowadzone prace koncepcyjne nad kolejną nowelizacją ustawy o BFG oraz innych ustaw. Początkowo były to prace wewnętrzne, oparte na propozycjach zgłaszanych przez

departamenty, a od połowy czerwca prace koncentrowały się na projektach przedstawianych przez Ministerstwo Finansów (projekty z 11 czerwca i 30 października 2007 r.). Stanowiska Funduszu dotyczyły w szczególności:

- ❖ rozwiązań systemowych oraz kształtu tzw. sieci bezpieczeństwa finansowego w Polsce i udziału w niej Bankowego Funduszu Gwarancyjnego,
- ❖ przepisów stanowiących podstawę pozyskiwania informacji przez BFG,
- ❖ finansowania działalności Bankowego Funduszu Gwarancyjnego, w tym sposobu obliczania obowiązkowej opłaty rocznej oraz zniesienia partycypacji Narodowego Banku Polskiego we wnoszeniu tej opłaty,
- ❖ zwiększenia dostępności dla banków środków zgromadzonych w ramach funduszu restrukturyzacji banków spółdzielczych,
- ❖ zapewnienia podstawy prawnej informowania klientów oddziałów instytucji kredytowych działających w Polsce o przynależności danej placówki do systemu gwarantowania i o sytuacji ekonomiczno-finansowej instytucji.

Ponadto Fundusz przeprowadził analizę porównawczą podstaw prawnych i zasad funkcjonowania systemu gwarantowania depozytów oraz systemu rekompensat dla inwestorów giełdowych, i zgłosił gotowość udziału w pracach nad zmianą struktury oraz sposobu funkcjonowania ww. systemów. W trakcie prac wykazano podobieństwo obu systemów, jak również doświadczenie oraz potencjał organizacyjny Funduszu, umożliwiające równoległe prowadzenie systemu gwarantowania depozytów i systemu rekompensat dla inwestorów, przy zachowaniu ich odrębności finansowej. Zwrócono także uwagę na niższe koszty przejścia systemu rekompensat przez BFG w porównaniu do kosztów budowania nowego systemu od podstaw, korzyści dla klientów instytucji finansowych wynikające z integracji systemu gwarantowania depozytów i systemu rekompensat, oraz tendencje światowe, wskazujące na postępującą integrację omawianych systemów.

Pracownicy BFG uczestniczyli w konferencjach uzgodnieniowych dotyczących projektów nowelizacji ustawy o BFG i innych ustaw oraz pozostawali w stałych, roboczych kontaktach z pracownikami Ministerstwa Finansów, odpowiedzialnymi za regulacje prawne w obszarze instytucji finansowych. W ramach tych prac przygotowano i przekazano liczne propozycje, opinie i stanowiska – zarówno co do kierunków niezbędnych zmian, jak i konkretnych, szczegółowych kwestii lub zapisów. Przygotowano również i przekazano do Ministerstwa Finansów założenia do projektu rozporządzenia w sprawie szczególnych zasad rachunkowości Bankowego Funduszu Gwarancyjnego.

Ponadto Fundusz opiniował projekty aktów prawnych i propozycje stanowisk wobec dokumentów Komisji Europejskiej, przekazywanych BFG przez Ministerstwo Finansów.

2. Współpraca zagraniczna

2.1. Przegląd Dyrektywy 94/19/EC w sprawie systemów gwarantowania depozytów

W 2007 r. Bankowy Fundusz Gwarancyjny aktywnie uczestniczył w pracach związanych z przeglądem Dyrektywy 94/19/EC dotyczącej gwarantowania depozytów. Jednym z etapów konsultacji zorganizowanych przez Komisję Europejską w ramach procedury przeglądu Dyrektywy 94/19/EC było spotkanie Grupy Roboczej ds. Systemów Gwarantowania Depozytów (powołanej przez Bankowy Komitet Doradczy działający przy Komisji Europejskiej). Na spotkaniu zaprezentowano raport przygotowany na potrzeby Komisji Europejskiej przez *Joint Research Centre*, poświęcony analizie zasad finansowania systemów gwarantowania depozytów w krajach członkowskich i potencjalnych skutków zdefiniowania tych zasad w Dyrektywie. Celem spotkania grupy roboczej było także omówienie wniosków wynikających z komunikatu Komisji Europejskiej z 28 listopada 2006 r., stanowiącego podsumowanie przeglądu Dyrektywy 94/19/EC. Zdefiniowano oraz omówiono obszary, w których należy przeprowadzić pogłębione analizy, będące w przyszłości podstawą do podjęcia odpowiednich działań. Na spotkaniu ustalono, że instytucją odpowiedzialną za przeprowadzenie badań oraz za sporządzenie raportów dotyczących wskazanych obszarów będzie Europejskie Forum Gwarantów Depozytów (EFDI) we współpracy z Komisją Europejską oraz *Joint Research Centre*. W marcu 2007 r. odbyło się w Berlinie spotkanie członków EFDI z państw Unii Europejskiej, którego celem było zaplanowanie prac nad raportami. W ramach podziału obowiązków EFDI powołało grupy robocze odpowiedzialne za każdy z obszarów analizy. Przedstawiciel Bankowego Funduszu Gwarancyjnego został wybrany na przewodniczącego grupy roboczej odpowiedzialnej za opracowanie raportu na temat poprawy informacji dla konsumentów o systemach gwarantowania depozytów, identyfikacji słabości i wypracowania zasad dobrej praktyki. Jednocześnie Fundusz stał się uczestnikiem podgrupy odpowiedzialnej za raport dotyczący analizy okresów niedostępności wkładów oraz opóźnień w wypłatach gwarancyjnych i zasad dobrej praktyki w tym zakresie.

2.2. Współpraca z organizacjami międzynarodowymi

W czerwcu 2007 r. Fundusz stał się – wśród innych 43 europejskich systemów gwarantowania depozytów – członkiem założycielem Europejskiego Forum Gwarantów Depozytów. Przedstawiciele BFG uczestniczyli zarówno w pracach nad statutem organizacji, jak też we wszystkich działaniach niezbędnych do formalnego rozpoczęcia działalności Stowarzyszenia.

W 2007 r. podjęto wiele międzynarodowych inicjatyw dotyczących szeroko pojętej działalności systemów gwarantowania depozytów na świecie, w których Fundusz brał aktywny udział. Dzięki bliskiej współpracy z Komisją Europejską, Europejskim Bankiem Centralnym, Europejskim Forum Gwarantów Depozytów, Międzynarodowym Stowarzyszeniem Gwarantów Depozytów (IADI) oraz instytucjami gwarantującymi depozyty w poszczególnych krajach, Fundusz miał okazję zaprezentować swoje bogate doświadczenia oraz praktykę, jak również zapoznać się z dokonaniem innych instytucji.

W 2007 r. przedstawiciele Funduszu uczestniczyli w:

- ❖ spotkaniach Grupy Roboczej ds. Gwarantowania Depozytów powołanej przy Europejskim Komitecie Bankowym; celem prac Grupy Roboczej było omówienie wniosków wynikających z Komunikatu Komisji Europejskiej z dnia 28 listopada 2006 r., który był dokumentem podsumowującym proces przeglądu Dyrektywy 94/19/EC,
- ❖ Walnym Zgromadzeniu Założycielskim Europejskiego Forum Gwarantów Depozytów, na którym organizacja ta została przekształcona w formalne międzynarodowe stowarzyszenie *non-profit* z siedzibą w Brukseli,
- ❖ konferencji na temat: *Stabilność systemu bankowego oraz ochrona oszczędności: europejskie systemy gwarantowania depozytów i ochrona depozytów*, zorganizowanej pod patronatem EFDI przez włoski system gwarantowania depozytów dla kas oszczędnościowo-pożyczkowych,
- ❖ Walnym Zgromadzeniu Członków Europejskiego Forum Gwarantów Depozytów, połączonym z konferencją międzynarodową poświęconą omówieniu stanu prac nad raportami analizującymi wybrane aspekty systemów gwarantowania (przedstawiciel BFG jest przewodniczącym grupy roboczej odpowiedzialnej za opracowanie raportu dotyczącego poprawy informacji dla konsumentów o systemach gwarantowania depozytów, identyfikacji słabości i wypracowania zasad dobrej praktyki, jednocześnie Fundusz jest członkiem grupy odpowiedzialnej za raport dotyczący analizy okresów niedostępności wkładów oraz opóźnień w wypłatach gwarancyjnych i zasad dobrej praktyki w tym zakresie),
- ❖ konferencji zorganizowanej przez Międzynarodowe Stowarzyszenie Gwarantów Depozytów na temat transgranicznych aspektów działalności systemów gwarantowania depozytów,
- ❖ międzyregionalnej konferencji pod nazwą *Rola systemów gwarantowania depozytów we wzmacnianiu stabilności finansowej w różnych krajach*, której organizatorem było IADI.

W ramach współpracy z Komisją Europejską oraz *Joint Research Centre* – instytutem działającym na jej zlecenie Fundusz wziął udział w badaniu dotyczącym analizy efektywności funkcjonowania systemów gwarantowania depozytów w pań-

stwach członkowskich Unii Europejskiej, a także uczestniczył w konsultacjach przeprowadzanych w ramach przeglądu Dyrektywy 2001/24/EC dotyczącej reorganizacji i likwidacji instytucji kredytowych.

2.3. Współpraca z zagranicznymi instytucjami gwarantowania depozytów

W 2007 r. Fundusz podpisał 2 porozumienia o współpracy – z rosyjską i duńską instytucją gwarancyjną. Porozumienie z duńskim Funduszem Gwarancyjnym dla Deponentów i Inwestorów określa ogólne zasady współpracy pomiędzy polskim i duńskim systemem gwarantowania depozytów, natomiast porozumienie podpisane z rosyjską Agencją Ubezpieczenia Depozytów reguluje głównie wymianę informacji i doświadczeń między systemami oraz organizację wspólnych projektów szkoleniowych.

Z inicjatywy Funduszu rozpoczęły się również negocjacje z grecką instytucją gwarancyjną w sprawie zawarcia porozumienia o współpracy. W stanowisku przekazanym Funduszowi na początku listopada 2007 r. strona grecka zaproponowała wstrzymanie negocjacji dotyczących zawarcia porozumienia, m.in. ze względu na obecnie trwające prace jednej z grup roboczych EFDI, zajmującej się wypracowaniem modelu porozumienia w sprawie dopełnienia gwarancji oraz wymiany informacji pomiędzy systemami gwarantowania depozytów.

W okresie sprawozdawczym przedstawiciele Funduszu uczestniczyli w spotkaniu roboczym w Agencji Ubezpieczenia Depozytów w Moskwie, zorganizowanym z inicjatywy BFG i poświęconym zagadnieniom finansowania systemu gwarancyjnego w Rosji oraz działalności analitycznej i kontrolnej Agencji.

Jedną z ważnych form współpracy Funduszu z zagranicznymi instytucjami gwarantowania depozytów jest wzajemne informowanie się o prowadzonej działalności w drodze wymiany raportów rocznych. W 2007 r. na podstawie otrzymanych przez BFG raportów rocznych 19 instytucji gwarancyjnych, został dokonany przegląd tych systemów, co pozwoliło zaktualizować informacje o zagranicznych systemach gwarantowania depozytów.

W związku z rozpoczęciem prowadzenia na terytorium Litwy, Łotwy i Estonii działalności transgranicznej przez bank krajowy WestLB Bank Polska SA z siedzibą w Warszawie, poddano pogłębionej analizie zasady gwarantowania depozytów w systemach funkcjonujących w tych państwach. Celem analizy było porównanie systemów gwarantowania depozytów w krajach nadbałtyckich z systemem polskim.

X. DZIAŁALNOŚĆ INFORMACYJNO-PROMOCYJNA

Działalność informacyjno-promocyjna Funduszu odgrywa istotną rolę w procesie budowania zaufania społecznego do systemu bankowego oraz edukacji, przede wszystkim młodej części społeczeństwa, w zakresie funkcjonowania sieci bezpieczeństwa finansowego. Biorąc pod uwagę powyższe, przygotowano opracowanie pt. *Analiza dotychczas stosowanych i proponowanych przez Bankowy Fundusz Gwarancyjny form i kanałów działań informacyjnych adresowanych do klientów banków oraz środowiska bankowego i akademickiego*.

Jako istotny element działań, w omawianym zakresie, należy uznać informowanie pracowników banków o zasadach funkcjonowania Funduszu i systemie gwarantowania depozytów. W tym celu przeprowadzono spotkania szkoleniowe, których tematyka obejmowała szczegółowe zasady funkcjonowania systemu gwarantowania depozytów oraz podstawy prawne i zakres działalności Bankowego Funduszu Gwarancyjnego. Szczególną uwagę zwrócono na rozpowszechnianie informacji na temat zasad udzielania pomocy z wykorzystaniem funduszu restrukturyzacji banków spółdzielczych, co przyniosło efekty w postaci zwiększenia liczby złożonych wniosków o udzielenie pomocy ze środków tego funduszu.

Ważnym elementem spójnego systemu informacyjno-promocyjnego w zakresie upowszechniania wiedzy o systemie gwarantowania depozytów, zwłaszcza dla pracowników banków i ich klientów, była – aktualizowana i rozbudowywana na bieżąco – witryna internetowa BFG. W ramach rozszerzania zakresu informacji zamieszczanych na stronie internetowej Funduszu, zwrócono m.in. uwagę na zasady gwarantowania depozytów w krajach Unii Europejskiej, w związku z rozpoczęciem działalności na terytorium Polski oddziałów instytucji kredytowych.

Podobnie jak w poprzednich latach dokonywano dystrybucji wśród banków folderu informacyjnego BFG. W okresie sprawozdawczym przygotowano nową wersję ulotki o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym. Banki, na mocy artykułu 38b ustawy o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, mają obowiązek informowania swoich klientów o zasadach systemu gwarantowania depozytów. W celu ułatwienia realizacji tego obowiązku Fundusz przekazuje bankom najważniejsze informacje na temat funkcjonowania Funduszu i systemu gwarantowania depozytów.

Kolejnym elementem działalności informacyjno-promocyjnej było wydanie – w dwóch wersjach językowych: polskiej i angielskiej – *Raportu rocznego Bankowego Funduszu Gwarancyjnego za rok 2006*, który został wysłany do banków działających w Polsce oraz do instytucji finansowych, w tym instytucji gwarantowania depozytów w kraju oraz za granicą.

Nawiązano kontakty medialne z wydawcami takich tytułów, jak: *Gazeta Bankowa*, *Forbes*, *Bank*, *Finansowanie Nieruchomości* i innymi specjalistycznymi czasopismami. Efektem nawiązanej współpracy były liczne artykuły na temat systemu bankowego i zasad funkcjonowania systemu gwarantowania depozytów, a także na

temat działalności Bankowego Funduszu Gwarancyjnego i warunków oraz zakresu pomocy udzielanej bankom.

W ramach działań skierowanych do środowiska akademickiego i bankowego kontynuowano wydawanie czasopisma *Bezpieczny Bank*. Jednocześnie były prowadzone prace organizacyjne związane ze zmianą zasad wydawania tego czasopisma.

Zorganizowano (na zmienionych zasadach i w rozszerzonym zakresie) kolejną edycję konkursu na najlepszą pracę licencjacką, magisterską i doktorską z zakresu systemu gwarantowania depozytów, problematyki działalności BFG oraz bezpieczeństwa finansowego banków. Pracownicy Bankowego Funduszu Gwarancyjnego brali udział w konferencjach i spotkaniach organizowanych przez ośrodki akademickie i koła naukowe.

Problemy i poglądy

*Krzysztof Borowski
Łukasz Okuniewski*

NOWE TENDENCJE W BANKOWOŚCI INWESTYCYJNEJ – INWESTYCJE NA RYNKU WYDOBYWCZYM I ICH WPŁYW NA STABILNOŚĆ SEKTORA FINANSOWEGO

WSTĘP

Apresiasi cen surowców i metali szlachetnych, jaka występuje od 2002 r. spowodowała wzrost zainteresowania inwestorów polskich możliwością inwestowania w szeroko rozumianym sektorze wydobywczym. Dotyczy to zarówno surowców energetycznych (ropa naftowa), jak i metali szlachetnych (złoto, srebro, miedź i platyna). Aktualnie przed inwestorami polskimi pojawiła się możliwość przeprowadzania inwestycji na rynku wydobywczym dzięki produktom strukturyzowanym, a w szczególności certyfikatom strukturyzowanym oraz funduszom inwestycyjnym ukierunkowanym na surowce i przemysł wydobywczy. Wykorzystanie certyfikatów strukturyzowanych sprzyja rozwojowi nowych strategii inwestycyjnych na polskim rynku finansowym. Warto zauważyć, że coraz więcej biur maklerskich umożliwia swoim klientom przeprowadzanie transakcji na rynku surowców. Z kolei banki rozpoczęły w swoich sieciach sprzedaż jednostek funduszy inwestycyjnych operujących na rynku surowców lub certyfikatów strukturyzowanych powiązanych z rynkiem wydobywczym. Z drugiej zaś strony warto podkreślić fakt, że wykorzystanie skomplikowanych produktów inwestycyjnych, do jakich można zaliczyć produkty strukturyzowane, wykorzystujące nowoczesne rozwiązania inżynierii finansowej,

proceedzi do innego rozkładu ryzyka inwestycyjnego niż w przypadku klasycznych produktów, do jakich można zaliczyć akcje lub obligacje. Taka właśnie sytuacja miała miejsce w przypadku kredytów *sub prime* – kryzys *sub prime* uległ rozszerzeniu także na rynek produktów strukturyzowanych i sekurytyzacyjnych). W literaturze przedmiotu wprowadza się pojęcia podziału i „przepakowania” ryzyka inwestycyjnego, co w konsekwencji może prowadzić do zagrożenia dla nabywcy tego typu produktów, pojawienia się ryzyka inwestycyjnego w stopniu i natężeniu większym, niż wcześniej zakładano. Uwaga ta dotyczy także samego rodzaju aktywów i ich ekspozycji na ryzyko. Rozprzestrzenianie się kryzysu *sub prime* na rynku finansowym w USA także zmusiło instytucje nadzorcze w poszczególnych krajach do zintensyfikowania działań zmierzających do ograniczenia ryzyka inwestycyjnego związanego z nowymi produktami.

Celem niniejszego artykułu jest zaprezentowanie nowych produktów finansowych oferowanych polskim inwestorom służących do inwestycji na rynku surowców, a także pełniących funkcje zabezpieczające (*hedgingowe*).

1. Sytuacja na wybranych rynkach surowców

Na rynku miedzi cena od listopada 2002 r. z 1670 USD za tonę osiągnęła w maju 2006 r. poziom prawie 9 000 USD za tonę. Od tego momentu cena miedzi wykazuje stosunkowo duże wahania, utrzymując się w okolicy 7 000 USD za tonę (por. wykres 1).

Wykres 1. Zmiana ceny miedzi na światowych rynkach (w USD/tonę)

Źródło: opracowanie własne na podstawie strony internetowej: www.bankier.pl z 11 stycznia 2008 r.

Oprócz inwestycji na rynku towarów (*commodities*) należy także wziąć pod uwagę inwestycje w akcje spółek wydobywczych, tj. akcje kopalni.

Wykres 2. Zmiana ceny złota na światowych rynkach (w USD/uncję)

Źródło: opracowanie własne na podstawie strony internetowej: www.bankier.pl z 11 stycznia 2008 r.

Wykres 3. Zmiana ceny srebra na światowych rynkach (w USD/uncję)

Źródło: opracowanie własne na podstawie strony internetowej: www.bankier.pl z 11 stycznia 2008 r.

Cena złota znajduje się w bardzo silnym trendzie wzrostowym od stycznia 2002 r. (287 USD/uncję). Na początku 2008 r. cena złota osiągnęła poziom blisko 900 USD za uncję.

Na przestrzeni ostatnich 5 lat cena srebra wzrosła prawie 4-krotnie. Pod koniec 2002 r. wynosiła ona 4,55 USD/uncję, aby na początku 2008 r. osiągnąć poziom ok. 16 USD/uncję.

Wykres 4. Zmiana ceny ropy na światowych rynkach (w USD/baryłkę)

Źródło: opracowanie własne na podstawie strony internetowej: www.bankier.pl z 11 stycznia 2008 r.

Cena ropy naftowej znajduje się w trendzie wzrostowym od 10 lat: w październiku 1997 r. wynosiła ok. 10,56 USD/baryłkę, aby na początku 2008 r. zbliżyć się do poziomu 100 USD/baryłkę. Jest to blisko 10-krotny wzrost ceny w ciągu 10 lat.

Trwająca od 5 lat hossa na światowych rynkach finansowych ma zdecydowanie „surowcowy” charakter, tj. liderami wzrostów były spółki wydobywcze oraz ceny surowców, w przeciwieństwie do hossy z przełomu lat 1999/2000, kiedy to liderami wzrostów były spółki wysokiej technologii (IT). Tak dynamiczny wzrost cen surowców w pierwszych latach XXI w., przyczynił się do powstania nowych instrumentów, głównie papierów wartościowych (certyfikatów inwestycyjnych) związanych z rynkiem surowcowym.

2. Certyfikaty strukturyzowane Raiffeisen Centrobank

Zaletą certyfikatów strukturyzowanych jest przede wszystkim łatwy dostęp dla każdego inwestora do instrumentów (produktów) niedostępnych na polskim rynku, opiewających m.in. na: zagraniczne indeksy giełowe, towary, koszyki akcji spółek nie notowanych na Warszawskiej Giełdzie Papierów Wartościowych. Certyfikaty strukturyzowane „naśladują” zmianę ceny instrumentu bazowego, np. indeksów giełdowych, surowców, koszyków akcji czy innych instrumentów finansowych. Oznacza to, że wzrost o 1% instrumentu bazowego, nominowanego w tej samej walucie, co certyfikat, spowoduje również wzrost jego wartości o 1%¹. Emitent sprzedając certyfikaty, zabezpiecza swoje ryzyko kupując instrument bazowy lub derywaty oparte na takim instrumencie.

Ryzyko, jakie ponosi inwestor związane jest z ryzykiem rynkowym i ryzykiem różnicy kursu walutowego. Występowanie animatora² wystawiającego oferty kupna/sprzedaży daje możliwość nabycia lub sprzedaży w dowolnym momencie certyfikatu strukturyzowanego.

2.1. Podstawowe cechy certyfikatów strukturyzowanych

W połowie września 2007 r. na Warszawskiej Giełdzie Papierów Wartościowych zadebiutowały certyfikaty strukturyzowane emitowane przez Raiffeisen Centrobank (RCB). Jest to pierwszy tego typu instrument na polskim rynku kapitałowym. Z kolei, 2 listopada 2007 r. na Giełdzie Papierów Wartościowych, na rynku regulowanym, notowanych było 8 serii certyfikatów strukturyzowanych zwykłych – (nie gwarantujących otrzymania kwoty ustalonej podczas emisji w dniu wygaśnięcia) typu „OPEN-END”, tzn. ważnych bezterminowo. Płynność certyfikatów strukturyzowanych RCB zapewnia emitent, który pełniąc rolę animatora obrotu, w trybie ciągłym wystawia swoje oferty kupna i sprzedaży. Certyfikaty strukturyzowane przede wszystkim dają możliwość dostępu inwestorom do różnych instrumentów bazowych, tj. złoto, ropa, indeksy zagraniczne³. Zestawienie rodzajów certyfikatów wyemitowanych przez Raiffeisen Centrobank i dostępnych dla polskich inwestorów zawiera tabela 1.

¹ K. Borowski, *Produkty alternatywne w bankowości inwestycyjnej – produkty strukturyzowane*, [w:] *Ekonomiczne i finansowe uwarunkowania procesów w gospodarce*, (red.) R. Bartkowiak, J. Ostaszewski, M. Zaleska, Oficyna Wydawnicza – Szkoła Główna Handlowa, Warszawa 2007, s. 237–248 (Hotel Gołębiwski, Mikołajki 21–23.06.2007).

² Więcej informacji na temat specyfiki działania animatorów można znaleźć m.in. na stronie giełdowej: www.gpw.com.pl

³ Na podstawie strony internetowej: www.gpw.com.pl z 19 grudnia 2007 r.

Tabela 1. Certyfikaty indeksowe notowane na Warszawskiej Giełdzie Papierów Wartościowych

Nazwa	Instrument bazowy	Rodzaj	Wielkość emisji
RCCRUAOPEN	Brent Crude Oil ⁴	brak terminu zapadalności	1 500 000
RCCECAOPEN	Indeks CECEUR ⁵	brak terminu zapadalności	1 000 000
RCCCXAOPEN	Indeks CECEExt ⁶	brak terminu zapadalności	1 000 000
RCDAXAOPEN	Indeks DAX ⁷	brak terminu zapadalności	1 000 000
RCESXAOPEN	Indeks DJ Euro STOXX 50 ⁸	brak terminu zapadalności	1 000 000
RCUKBAOPEN	Indeks Eastbasket UK ⁹	brak terminu zapadalności	5 000 000
RCGLDAOPEN	Złoto ¹⁰	brak terminu zapadalności	1 000 000
RCRDXAOPEN	Indeks RDX ¹¹	brak terminu zapadalności	1 500 000

Źródło: opracowanie własne na podstawie strony internetowej: www.gpw.com.pl z 19 grudnia 2007 r.

Certyfikaty denominowane w złotych polskich są notowane na GPW w tych samych godzinach co akcje w notowaniach ciągłych, tj. od 9:30 do 16:30 (rynek kasowy). Rozliczenie transakcji następuje w drugim dniu roboczym od zawarcia transakcji (D+2).

⁴ Certyfikat naśladujący zmianę ceny kontraktu terminowego na ropę typu BRENT (BRENT CRUDE OIL) o najbliższym terminie wygaśnięcia notowanym na giełdzie INTERNATIONAL EXCHANGE IN LONDON.

⁵ Certyfikaty naśladujące zmianę ceny indeksu CECE Indeks 29 spółek: polskich (PTX – 13 akcji), czeskich (CTX – 8 akcji) i węgierskich (HTX – 6 akcji) o największej kapitalizacji.

⁶ Certyfikaty naśladujące zmianę ceny indeksu CECEExt i SETX (Południowo-Wschodnio-Europejski Index) 44 spółki o największej kapitalizacji z Bukaresztu, Budapesztu, Ljubljany, Pragi, Sofii, Warszawy, Zagrzebia.

⁷ Certyfikaty naśladujące zmianę ceny niemieckiego indeksu DAX 30 – spółek *blue chip* o największej kapitalizacji.

⁸ Certyfikaty naśladujące zmianę ceny Index DowJones EURO StOXX 50 – 50 największych spółek *blue chip* Walutowej Unii Europejskiej o największej kapitalizacji.

⁹ Certyfikaty naśladujące zmianę ceny Koszyka 12 Spółek Wschodnio-Ukraińsko-Kazachskich: Ukrtelekom, UkrNafta, Nyzhnodniprovsky Truboprokatny Zavod, ZakhidEnergo, DniproEnergo, Raiffeisen Bank Aval VAT, Poltavskiy GOK, AKB Ukrsotsbank, KazakhGold Group Ltd., Razvedka Dobycha KaMunayGaz AO, Kazakhmys Plc, Kazkommertsbank.

¹⁰ Certyfikaty naśladujące zmianę ceny uncji złota.

¹¹ Certyfikaty naśladujące zmianę ceny Indeksu RDX, zawierającego 10 rosyjskich spółek o największej kapitalizacji (notowanych we Frankfurcie), jak również GDR'y i ADR'y.

Najważniejszymi zaletami płynącymi dla inwestora w przypadku inwestowania w certyfikaty RCB są :

- ❖ relatywnie tani dostęp do takich instrumentów, jak: towary, akcje spółek zagranicznych,
- ❖ zapewnienie płynności i udostępnianie okresowej wyceny przez emitenta,
- ❖ notowania w walucie krajowej,
- ❖ rozliczenie podatkowe przekazywane przez biuro maklerskie,
- ❖ możliwość wykorzystania certyfikatów jako zabezpieczenia innych inwestycji na polskim rynku.

Z kolei wadami okazują się następujące cechy:

- ❖ brak krótkiej sprzedaży – możliwość zarabiania tylko na wzrostach,
- ❖ ryzyko kursowe,
- ❖ brak dźwigni finansowej występującej w instrumentach pochodnych.

Warto pokreślić fakt, że inwestowanie na rynku surowców za pomocą certyfikatów RCB upraszcza proces inwestycyjny w porównaniu z inwestycjami bezpośrednio na rynku surowców. W wielu przypadkach inwestowanie na rynku surowców wymagałoby od inwestorów posiadania odrębnych, w stosunku do papierów wartościowych, rachunków inwestycyjnych.

2.2. Standardy poszczególnych certyfikatów strukturyzowanych na rynku wydobywczym

W przypadku certyfikatów typu Brent Crude Oil, opiewających na cenę ropy naftowej, stosowany skrót RCCRUAOPEN składa się z następujących oznaczeń:

- ❖ RC – kod emitenta,
- ❖ CRU – oznaczenie instrumentu bazowego,
- ❖ AOPEN – typ certyfikatu.

Mnożnik jest równy $0,0721 \cdot 1 \text{ USD}$, a wartość certyfikatu otrzymujemy w wyniku iloczynu¹²: mnożnik \cdot wartość instrumentu bazowego \cdot kurs USD ważony w złotych.

Jednostką notowaną na giełdzie jest jeden certyfikat, a walutą, w jakiej notowane są certyfikaty, jest złoty polski.

Do certyfikatów typu RCGLDAOPEN, opiewających na cenę złota, zostały zastosowane następujące oznaczenia:

¹² Więcej na temat mnożnika można znaleźć w: K Borowski., *Produkty alternatywne...*, op. cit., s. 237–248.

- ❖ RC – kod emitenta,
- ❖ GLD – oznaczenie instrumentu bazowego,
- ❖ AOPEN – typ certyfikatu.

Mnożnik jest równy $0,1 \cdot 1 \text{ USD}$, a wartość certyfikatu otrzymujemy w wyniku iloczynu: mnożnik \cdot wartość instrumentu bazowego \cdot kurs USD ważony w złotych.

Jednostką notowaną na giełdzie jest jeden certyfikat, a walutą, w jakiej notowane są certyfikaty, jest złoty polski.

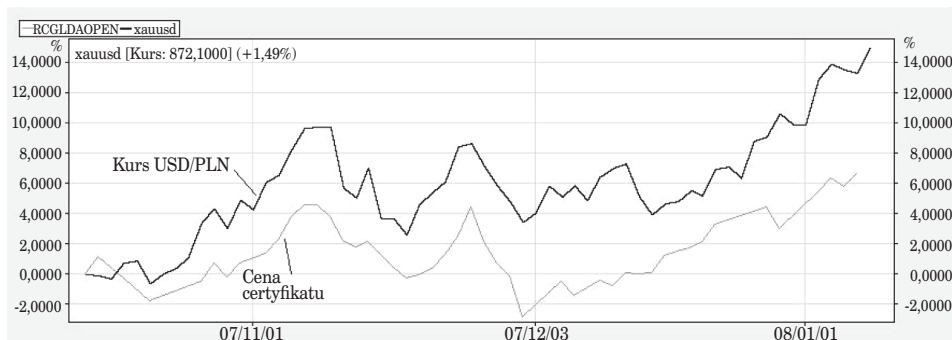
3. Wybrane strategie inwestycyjne możliwe do zastosowania z wykorzystaniem certyfikatów

Jako przykład wykorzystania certyfikatu strukturyzowanego można podać zakup certyfikatu strukturyzowanego RCGLDAOPEN, opiewającego na złoto. W strategii tej inwestor, podejmując decyzję o zainwestowaniu w złoto, ma do wyboru:

- 1) zakup kontraktu terminowego opiewającego na złoto (depozyt – 3 362 USD, wartość kontraktu 80 000 USD),
- 2) albo certyfikatu strukturyzowanego RCGLDAOPEN po cenie 200,18 zł za jeden certyfikat.

Pierwsza inwestycja wymaga posiadania większego kapitału i rachunku praw pochodnych, a także obarczona jest większą akceptacją ryzyka związaną z występowaniem dźwigni finansowej. Rozważając drugą strategię, założmy, że inwestor decyduje się na zakup 100 szt. certyfikatów RCGLDAOPEN (co stanowi ok. $\frac{1}{4}$ pozycji otwartej w przypadku kontraktu terminowego).

Wykres 5. Wykres siły relatywnej ceny certyfikatu strukturyzowanego RCGLDAOPEN- ISPAG i kursu USD/PLN

Źródło: strona internetowa: www.bossa.pl z 31 grudnia 2007 r.

Rozliczenie transakcji zawartej 2 listopada 2007 r. opiewającej na zakup 100 sztuk certyfikatu RCGLDAOPEN, przedstawia tabela 2.

Tabela 2. Rozliczenie transakcji zawartej 2 listopada 2007 r. na kupno 100 szt. certyfikatu RCGLDAOPEN

Instrument	Kupno/sprzedaż	Liczba	Cena	Prowizja	Wartość transakcji
RCGLDAOPEN	Kupno	100	200,18	78,07 (0,39%)	20 096,07

Źródło: opracowanie własne.

Kurs USD/PLN w dniu zawarcia transakcji wynosił 2,5184. Ryzyko, jakie ponosi inwestor, związane jest ze spadkiem ceny instrumentu bazowego (jest to ryzyko rynkowe określane w stosunku 1:1), a także ze spadkiem wartości dolara amerykańskiego w stosunku do PLN (waluty rozliczeniowej).

Wpływ różnic kursowych na wartość certyfikatu strukturyzowanego można przedstawić następująco:

- 1) przy kursie USD/PLN równym 2,5184 otrzymujemy:
instrument bazowy \cdot mnożnik \cdot kurs USD/PLN = $796,50 \cdot 0,1 \cdot 2,5184 = 200,59$ zł,
- 2) zaś przy kursie USD/PLN równym 2,3184 otrzymujemy:
instrument bazowy \cdot mnożnik \cdot kurs USD/PLN = $796,50 \cdot 0,1 \cdot 2,3184 = 184,66$ zł.

Przy zmianie kursu walutowego z 2,5184 do 2,3184 inwestor poniósł stratę związaną ze spadkiem wartości dolara równą: $184,66 - 200,59 = -15,93$ zł, co stanowi $-7,94\%$ początkowej inwestycji.

W analizowanym okresie wartość instrumentu bazowego nie uległa zmianie i wynosiła 796,50 USD.

15 stycznia 2008 r. inwestor podejmuje decyzję o sprzedaży 100 szt. RCGLDAOPEN (por. tabela 3). W tym dniu kurs USD/PLN wynosi 2,5184¹³.

Tabela 3. Rozliczenie transakcji zawartej 15 stycznia 2008 r. na sprzedaż 100 szt. certyfikatu RCGLDAOPEN

Instrument	Kupno/sprzedaż	Liczba	Cena	Prowizja	Wartość transakcji
RCGLDAOPEN	Sprzedaż	100	248,45	96,89 (0,39%)	24 748,11

Źródło: opracowanie własne.

¹³ Jest to kurs teoretyczny przyjęty na potrzeby przykładu i równy kursowi z dnia zakupu.

Zysk z analizowanej transakcji wyniesie $24\,748,11\text{ zł} - 20\,096,07\text{ zł} = 4\,652,04\text{ zł}$, a stopa zwrotu – 23,15% (por. tabela 4).

Tabela 4. Rentowność inwestycji

Kupno/sprzedaż	Liczba	Cena	Prowizja	Kurs USD	Wartość transakcji
Kupno (2.11.2007 r.)	100	200,18	78,07 (0,39%)	2,5184	20 096,07
Sprzedaż (15.01.2008 r.)	100	248,45	96,89 (0,39%)	2,5184	24 748,11
Razem					+ 4 652,04 (+ 23,15%)

Źródło: opracowanie własne.

W przypadku deprecjacji polskiej waluty w okresie utrzymywania inwestycji wartość certyfikatu wzrosłaby na korzyść inwestora i przyniosłaby dodatkowe korzyści wynikające z różnic kursowych. Jednakże w przypadku aprecjacji złotego w stosunku do waluty, w jakiej denominowany jest certyfikat, zyski inwestora pomniejszyłyby się o spadek wartości dolara.

Tabela 5. Rozliczenie transakcji kupna 127 szt. RCGLDAOPEN i sprzedaży 1 szt. kontraktu walutowego FUSDH8

Instrument	Kupno/sprzedaż	Liczba	Cena (Depozyt)	Prowizja	Wartość transakcji
RCGLDAOPEN	Kupno	127	202,16	100,13 (0,39%)	25 774,45
FUSDH8	Sprzedaż	1	253,00 860,20	1,00	861,20 (25 300,00)
Razem					26 635,65

Przy założeniach: Depozyt kontraktu FUSDH8/wartość 25.300,00 zł; Wartość instrumentu bazowego 797,96 USD dla RCGLDAOPEN; Kurs FUSDH8 – 253,00 zł; Kurs USD/PLN – 2,5334.

Źródło: opracowanie własne.

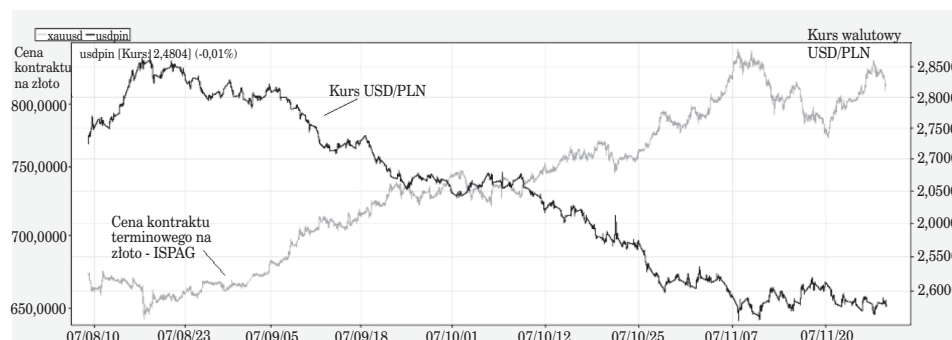
Innym przykładem zastosowania certyfikatu strukturyzowanego może być kupno złota z zabezpieczeniem różnic kursowych. Polega ona na zakupie certyfikatu strukturyzowanego RCGLDAOPEN opiewającego na złoto, zabezpieczonego sprzedażą kontraktu walutowego FUSDH8¹⁴. Inwestor posiadający certyfikaty strukturyzowane

¹⁴ Jest to kontrakt terminowy na kurs USD/PLN wygasający w trzeci piątek marca 2008 r.

ryzowane może się zabezpieczyć przed różnicą kursową sprzedając wystarczającą ilość kontraktów terminowych na dolara amerykańskiego albo euro. 2 listopada 2007 r. podejmuje decyzję inwestycyjną na zakup 127 szt. certyfikatu strukturyzowanego RCGLDAOPEN. Inwestycja zostanie zabezpieczona sprzedażą 1 szt. kontraktu walutowego FUSDH8 (por. tabela 5).

Ryzyko, jakie ponosi inwestor, związane jest ze spadkiem instrumentu bazowego (ryzyko rynkowe 1:1), a także ze spadkiem wartości dolara amerykańskiego.

Wykres 6. Cena kontraktu terminowego na złoto i zmiana kursu USD/PLN

Źródło: strona internetowa: www.bossa.pl z 31 grudnia 2007 r.

15 stycznia 2008 r. inwestor podejmuje decyzję o sprzedaży 127 szt. certyfikatu strukturyzowanego RCGLDAOPEN i kupna 1 kontraktu walutowego FUSDH8. Rozliczenie transakcji zostało zilustrowane w tabeli 6.

Tabela 6. Rozliczenie transakcji sprzedaży 127 szt. certyfikatu RCGLDAOPEN i kupna 1 szt. kontraktu walutowego FUSDH8

Instrument	Kupno/sprzedaż	Liczba	Cena (Depozyt)	Prowizja	Wartość transakcji
RCGLDAOPEN	Sprzedaż	127	176,62	87,48 (0,39%)	22 343,26
FUSDH8	Kupno (zamknięcie pozycji)	1	221,00 853,40	1,00	852,40 (22 100,00)
Razem					23 195,66

Przy założeniach: depozyt kontraktu FUSDH8/wartość 22.100,00 zł; Wartość instrumentu bazowego 797,96 USD dla RCGLDAOPEN; Kurs FUSDH8 – 221,00 zł; Kurs USD/PLN – 2,2134.

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 7. Rentowność inwestycji bez uwzględnienia zabezpieczenia pozycji

Kupno/sprzedaż	Liczba	Cena	Prowizja	Kurs UDS/PLN	Wartość instrumentu bazowego	Wartość transakcji
Kupno (2.11.2007 r.)	127	202,16	100,13 (0,39%)	2,5334	797,96	25 774,45
Sprzedaż (15.01.2008 r.)	127	176,62	87,48 (0,39%)	2,2134	797,96	22 343,26
Razem						-3 431,19 zł -13,31 %

Źródło: opracowanie własne.

Zysk z inwestycji bez uwzględniania zabezpieczenia pozycji wyniesie: 25 774,45 – 22 343,26 = –3 431,19 zł, zaś stopa zwrotu –13,31%. Szczegółowe obliczenia zostały przedstawione w tabeli 7.

Tabela 8. Rentowność inwestycji z uwzględnieniem zabezpieczenia pozycji

Kupno/sprzedaż	Liczba	Cena	Prowizja	Kurs UDS/PLN	Wartość instrumentu bazowego	Koszt pozycji zabezpieczającej FUSDH8	Wartość transakcji
Kupno (2.11.2007 r.)	127	202,16	100,13 (0,39%)	2,5334	797,96	863,20	26 637,65
Sprzedaż (15.01.2008 r.)	127	176,62	87,48 (0,39%)	2,2134	797,96	852,40 + 3200* + 10,8	26 406,46
Razem							231,19 0,87%

* Zysk z pozycji zabezpieczającej FUSDH8: (253,00 – 221,00) * PLN/100USD * 10 000 USD = 3.200,00 PLN.

Źródło: opracowanie własne.

Zysk z inwestycji z wykorzystaniem zabezpieczenia pozycji wynosi: 26 637,65 – 26 406,46 = 231,19 PLN, co w ujęciu procentowym daje –0,87% (por. tabela 8).

Inwestor nie stosując strategii zabezpieczającej poniósłby stratę w wysokości 3 431,19 zł (-13,31%) związaną z deprecjacją amerykańskiej waluty. Sprzedaż jednego kontraktu walutowego (depozyt – 861,20) o wartości 25 300,00 zł zabezpieczyła pozycje inwestora na skutek spadku wartości waluty, w której kwotowany jest instrument bazowy dla certyfikatu RCGLDAOPEN. Zastosowanie strategii zabezpieczającej uchroniło inwestora przed stratą związaną z występowaniem różnicy kursowej.

4. Fundusz inwestycyjny World Gold Fund

W Polsce dostępne są aktualnie jednostki funduszu World Gold Fund, wchodzącego w skład grupy funduszy banku inwestycyjnego Merrill Lynch. Celem Funduszu World Gold Fund jest maksymalizacja całkowitego zwrotu. Fundusz inwestuje na całym świecie co najmniej 70% swoich aktywów netto w udziałowe papiery wartościowe spółek prowadzących przeważającą część swojej działalności w dziedzinie wydobycia złota. Fundusz może również inwestować w udziałowe papiery wartościowe spółek prowadzących przeważającą część działalności w dziedzinie wydobycia innych metali szlachetnych i minerałów oraz zwykłych metali i minerałów. Fundusz Word Gold nie posiada aktywów w złocie lub w metalach.

Analizowany fundusz działa od 31 grudnia 1994 r., walutą bazową jest USD, a dodatkową walutą transakcji jest także euro. Jako benchmark, służący ocenie efektywności zarządzania funduszem, został wybrany indeks FTSE Gold Mines. Wielkość aktywów funduszu na koniec września 2007 r. wynosiła 6 387 mln USD. Roczne opłaty za zarządzanie wynoszą 1,75% wartości aktywów netto, a opłata pobierana od inwestorów za przystąpienie wynosi 5% wartości wpłacanych aktywów.

4.1. Ocena efektywności zarządzania funduszem

We wszystkich analizowanych okresach (por. tabela 9) stopa zwrotu jednostek uczestnictwa była wyższa niż stopa zwrotu z benchmarku w analogicznym okresie. Na uwagę zasługuje fakt, że w ciągu 5 lat skumulowana stopa zwrotu dla jednostek inwestycyjnych wyniosła 256,5%, podczas gdy w tym samym okresie stopa zwrotu benchmarku – 139,8%. Analizując średnią roczną stopę zwrotu w horyzoncie 5-letnim, otrzymujemy dla jednostek uczestnictwa – 28,9%, a dla benchmarku – 19,1%.

Tabela 9. Stopy zwrotu osiągnięte przez fundusz w poszczególnych horyzontach czasowych (dane na 30 września 2007 r. w %)

Wyniki narastająco do: 30.09.2007 r.	1 miesiąc	3 miesiące	6 miesięcy	1 rok	3 lata	5 lat	Narastająco od początku roku	W stosunku rocznym (5 lat)
World Gold Fund	27,4	27,4	28,1	46,5	121,0	256,5	28,4	28,9
FTSE Gold Mines	24,1	27,8	22,5	27,6	65,3	139,8	15,5	19,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie strony internetowej: www.blackrock.com z 11 stycznia 2008 r.

W okresie 2002–2006 jedynie w 2005 r. stopa zwrotu z jednostki uczestnictwa była niższa od stopy zwrotu z benchmarku. W pozostałych latach zarządzający uzyskiwali zdecydowanie wyższe stopy zwrotu (por. tabela 10).

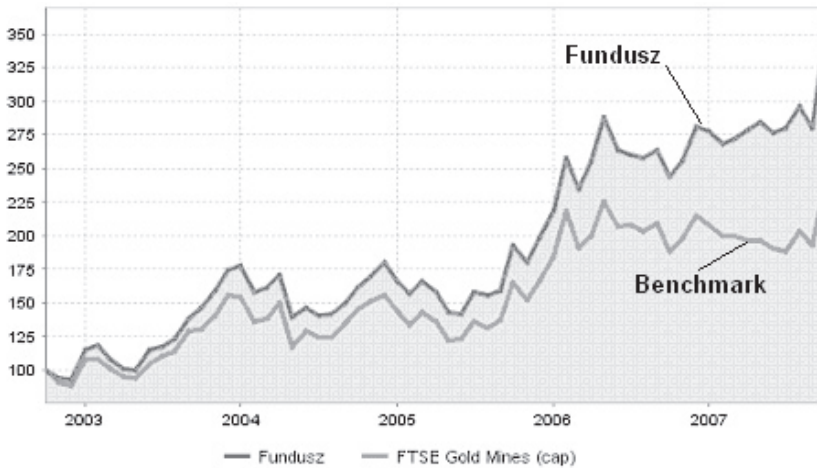
Tabela 10. Stopy zwrotu osiągnięte przez fundusz w poszczególnych latach (dane w %)

Fundusz	2002	2003	2004	2005	2006
World Gold Fund	97,0	53,5	6,2	1,1	27,5
FTSE Gold Mines (cap)	54,2	42,8	6,9	27,8	12,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie strony internetowej: www.blackrock.com z 11 stycznia 2008 r.

Systematyczne osiąganie w poszczególnych latach lepszych wyników przez fundusz w stosunku do benchmarku powoduje zwiększenie się różnicy skumulowanych stóp zwrotu. Proces ten ilustruje wykres 7, na którym wartość jednostki i benchmarku zostały przeskalowane do wysokości równej 100 zł na początku okresu porównania.

Wykres 7. Zmiana wartości jednostki uczestnictwa funduszu i benchmarku (dane na 30 września 2007 r.).

Źródło: opracowanie własne na podstawie strony internetowej: www.blackrock.com z 11 stycznia 2008 r.

4.2. Skład portfela funduszu i benchmarku (dane na 30 września 2007 r.)

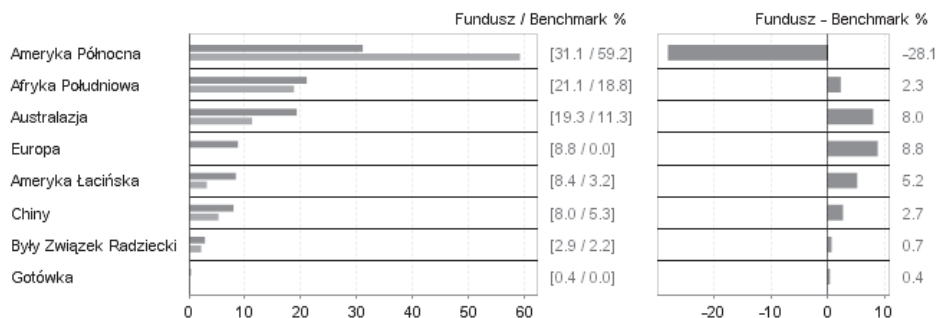
Na 30 września 2007 r. w portfelu funduszu znajdowało się aż 31,1% akcji firm z Ameryki Północnej i 21,2% z Ameryki Południowej należących do sektora wydobywczego. W tym samym czasie ich udział w benchmarku wynosił odpowiednio: 59,2% i 18,8%. Na kolejnym miejscu znalazły się firmy z regionu Australazji – 19,3% (11,3% w benchmarku). Na czwartym miejscu zaś firmy europejskie – 8,8% (0,0% w benchmarku). W krajach spółkach regionu Europy Środkowej i Wschodniej¹⁵ fundusz posiadał 2,9% aktywów. Analizując skład portfela funduszu, zauważamy zmniejszenie udziału akcji spółek z Ameryki Północnej w stosunku do benchmarku, na rzecz akcji spółek z Australazji oraz Europy (por. wykres 8).

Analizując dywersyfikację sektorową portfela funduszu na 30 września 2007 r., widzimy, że w portfelu funduszu znajdowało się 84,1% akcji spółek zajmujących się wydobywaniem złota (podczas gdy w benchmarku stanowiły one 100%). Na drugim miejscu znalazły się akcje spółek z sektora wydobywania platyny – 9,6% (benchmark – 0,0%), a na trzecim akcje spółek związanych z produkcją srebra 4,4% (przy zerowym udziale w benchmarku). Podobnie jak w przypadku dywersyfikacji regionalnej także dywersyfikacja sektorowa portfela funduszu odbiega od składu benchmarku.

¹⁵ W prospekcie emisyjnym używa się nazwy „Były Związek Radziecki”.

Portfel funduszu wykazuje większą dywersyfikację międzysektorową niż benchmark. Ten ostatni uwzględnia jedynie akcje spółek związanych z rynkiem złota (por. wykres. 9).

Wykres 8. Udział spółek z poszczególnych regionów w funduszu (dane na 30 września 2007 r.)

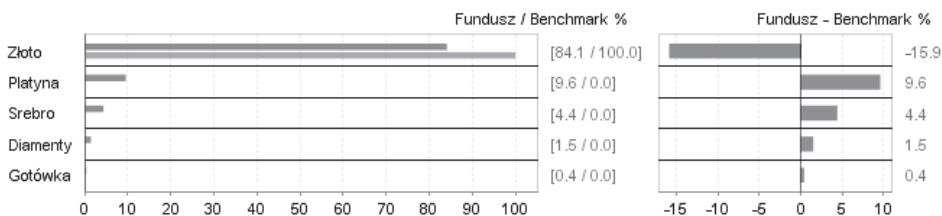
Legenda:

Na lewym rysunku przy nazwie każdego regionu został przedstawiony procentowy udział spółek w funduszu oraz udział spółek z tego regionu w benchmarku. Wielkości liczbowe zostały zapisane między prawym i lewym rysunkiem.

Na prawym rysunku została przedstawiona różnica stopy zwrotu z akcji spółek pochodzących z danego regionu w stosunku do stopy zwrotu benchmarku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie prospektu funduszu.

Wykres 9. Udział spółek z poszczególnych podsektorów w funduszu (dane na 30 września 2007 r.)

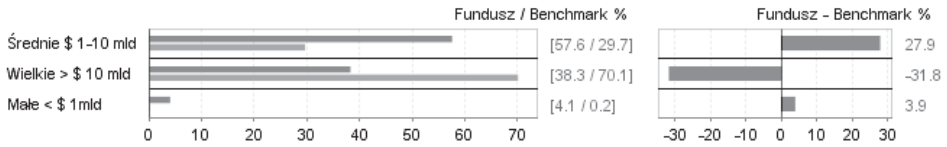
Legenda:

Na lewym rysunku przy nazwie każdej branży (podsektora) został przedstawiony procentowy udział spółek w funduszu oraz udział spółek z tej branży w benchmarku. Wielkości liczbowe zostały zapisane między prawym i lewym rysunkiem.

Na prawym rysunku została przedstawiona różnica stopy zwrotu z akcji spółek należących do danej branży w stosunku do stopy zwrotu benchmarku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie prospektu funduszu.

Wykres 10. Udział spółek o różnej kapitalizacji w funduszu (dane na 30 września 2007 r.). Kapitalizacja spółek w mld USD

Legenda:

Na lewym rysunku przy określeniu kapitalizacji został przedstawiony procentowy udział spółek w funduszu oraz udział spółek tej wielkości w benchmarku. Wielkości liczbowe zostały zapisane między prawym i lewym rysunkiem.

Na prawym rysunku została przedstawiona różnica stopy zwrotu z akcji spółek należących do danego przedziału kapitalizacji w stosunku do stopy zwrotu benchmarku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie prospektu funduszu.

W portfelu funduszu na 30 września 2007 r. udział spółek o średniej kapitalizacji (od 1 do 10 mld USD) wynosił 57,6% i był wyższy o 28,2 pkt proc. od udziału tej grupy spółek w benchmarku. W przypadku spółek o najwyższej kapitalizacji obserwowano odwrotną relację: w portfelu funduszu spółki o kapitalizacji przekraczającej 10 mld USD stanowiły 38,3%, podczas gdy ich udział w benchmarku był równy 70,1%. W portfelu funduszu znalazły się też spółki o kapitalizacji niższej niż 1 mld USD, podczas gdy nie wchodziły one do benchmarku (por. wykres 10).

Tabela 11. Udział dziesięciu największych spółek w portfelu funduszu (stan na 30 września 2007 r.)

Spółka	Udział w %
Newcrest Mining	8,5
Barrick Gold	7,9
Zijin Mining	7,0
Lihir Gold	6,5
Impala	5,8
Gold Fields	5,0
Kinross Gold	4,8
Minas Buenaventura	4,7
INDS Penoles	3,6
Agnico Eagle Mines	3,2
Suma	57,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie prospektu funduszu.

Udział dziesięciu spółek stanowiących najbardziej istotne inwestycje funduszu stanowił łącznie 57% aktywów funduszu. Największy udział w portfelu posiadały akcje spółki Newcrest Mining – 8,5%. Na drugim miejscu uplasowały się akcje Barrick Gold – 7,9%, a dalej Zijin Mininig – 7,0% (por. tabela 3).

5. Fundusz World Mining Fund

Celem Funduszu World Mining Fund jest maksymalizacja całkowitego zwrotu. Fundusz inwestuje na całym świecie co najmniej 70% swoich aktywów netto w udziałowe papiery wartościowe spółek prowadzących przeważającą część swojej działalności w dziedzinie wydobycia metali zwykłych oraz minerałów przemysłowych, takich jak rudy żelaza i węgla¹⁶. Fundusz może również posiadać udziałowe papiery wartościowe spółek prowadzących przeważającą część działalności w dziedzinie wydobycia złota lub innych metali szlachetnych i minerałów. Fundusz nie posiada aktywów w złocie lub w metalach.

Fundusz działa od 24 marca 1997 r., walutą bazową jest USD, a dodatkową walutą transakcji jest także euro. Jako benchmark, służący ocenie efektywności zarządzania funduszem, został wybrany indeks HSBC Global Mininig.

5.1. Ocena efektywności zarządzania funduszem

Analiza stóp zwrotu osiągniętych przez fundusz oraz stóp zwrotu benchmarku uwidacznia fakt, że we wszystkich badanych przedziałach czasowych stopa zwrotu funduszu była wyższa. W 5-letnim horyzoncie czasowym wynosiła ona ponad

Tabela 12. Stopy zwrotu osiągnięte przez fundusz w różnych horyzontach czasowych (dane na 30 września 2007 r. w %)

Fundusz	1 miesiąc	3 miesiące	6 miesięcy	1 rok	3 lata	5 lat	Narastająco od początku roku	W stosunku rocznym (5 lat)
World Mining Fund	21,2	21,5	42,9	93,1	254,0	634,8	60,3	49,0
HSBC Global Mining	19,5	19,3	39,6	80,5	209,4	508,7	54,7	43,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie prospektu funduszu.

¹⁶ Ta część portfela nazywana jest w prospekcie emisyjnym częścią zdywersyfikowaną.

125 pkt proc. Średnioroczna stopa zwrotu w 5-letnim horyzoncie czasowym wynosiła 49% w przypadku jednostki funduszu oraz 43,5% dla benchmarku (por. tabela 12).

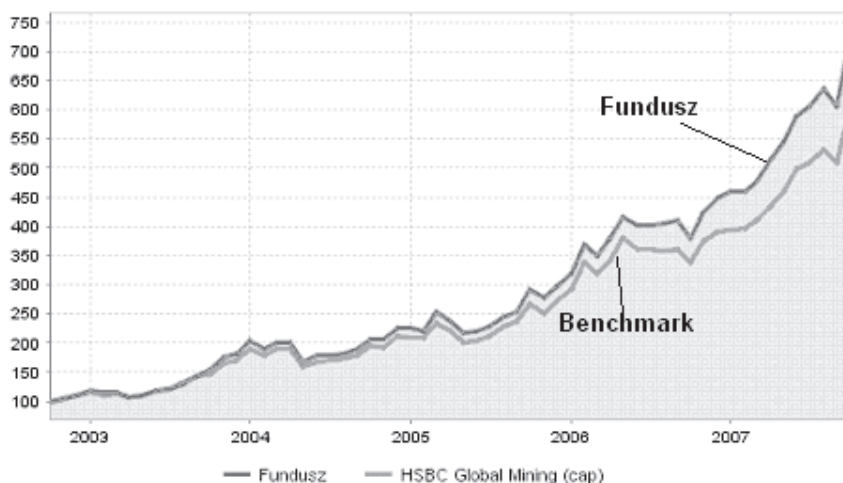
W całym okresie 2002–2006 stopa zwrotu z jednostki uczestnictwa funduszu była wyższa od stopy zwrotu z indeksu HSBC Global Mining, będącego benchmarkiem. Szczegółowe dane zostały przedstawione w tabeli 13.

Tabela 13. Stopy zwrotu osiągnięte przez fundusz w kolejnych latach (dane w %)

Fundusz	2002	2003	2004	2005	2006
World Mining Fund	29,0	72,4	10,4	41,8	43,6
HSBC Global Mining	6,6	65,0	9,9	38,9	35,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie prospektu funduszu.

Wykres 11. Zmiana wartości jednostki uczestnictwa funduszu i benchmarku (dane na 30 września 2007 r.)

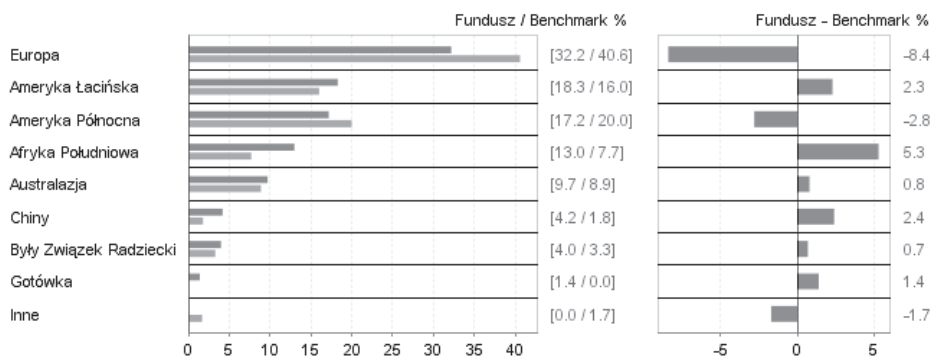

Źródło: opracowanie własne na podstawie strony internetowej: www.blackrock.com z 11 stycznia 2008 r.

5.2. Skład portfela funduszu i benchmarku (dane na 30 września 2007 r.)

Analiza zaangażowania środków funduszu na koniec września 2007 r. pokazuje największy udział w portfelu funduszu spółek z Europy – 32,2% (40,6% w benchmarku) oraz spółek latynoskich – 18,3% (16,00% w benchmarku) i spółek z Ameryki Północnej – 17,2% (20% w benchmarku). Zmniejszenie udziału spółek europejskich w portfelu funduszu odbyło się na rzecz spółek z Ameryki Łacińskiej, Afryki Południowej, Australazji i Chin (por. wykres 12).

Wykres 12. Udział spółek z poszczególnych regionów w funduszu (dane na 30 września 2007 r.)

Legenda:

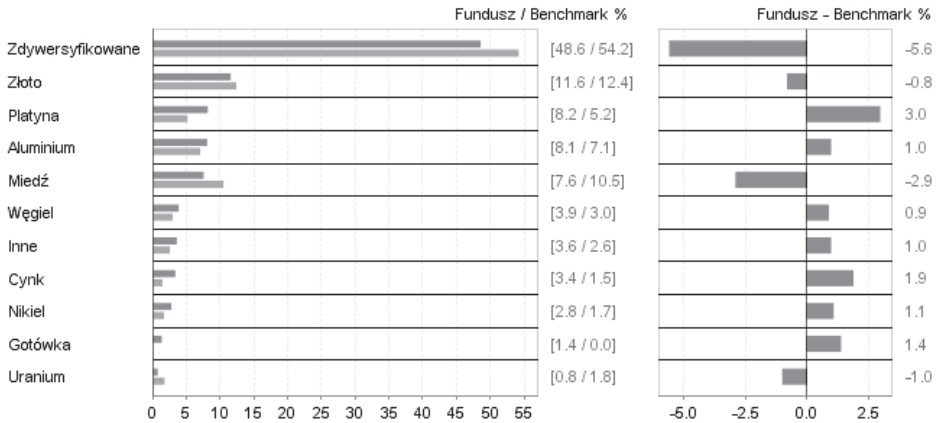
Na lewym rysunku przy nazwie każdego regionu został przedstawiony procentowy udział spółek w funduszu oraz udział spółek z tego regionu w benchmarku. Wielkości liczbowe zostały zapisane między prawym i lewym rysunkiem.

Na prawym rysunku została przedstawiona różnica stopy zwrotu z akcji spółek pochodzących z danego regionu w stosunku do stopy zwrotu benchmarku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie prospektu funduszu.

Na koniec września 2007 r. blisko połowę aktywów funduszu stanowiła tzw. część zdywersyfikowana portfela. Z pozostałej części aktywów funduszu najwięcej środków było zaangażowanych w akcje spółek produkujących wyłącznie złoto – 11,6% (12,4% w benchmarku), platynę – 8,2% (5,2% w benchmarku), aluminium – 8,1% (7,1% w benchmarku) i miedź – 7,6% (10,5% w benchmarku) (por. wykres 13).

Wykres 13. Udział spółek z poszczególnych podsektorów w funduszu (dane na 30 września 2007 r.)

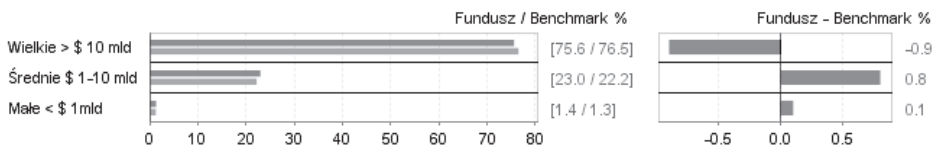
Legenda:

Na lewym rysunku przy nazwie każdej branży (podsektora) został przedstawiony procentowy udział spółek w funduszu oraz udział spółek z tej branży w benchmarku. Wielkości liczbowe zostały zapisane między prawym i lewym rysunkiem.

Na prawym rysunku została przedstawiona różnica stopy zwrotu z akcji spółek należących do danej branży w stosunku do stopy zwrotu benchmarku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie prospektu funduszu.

Wykres 14. Udział spółek o różnej kapitalizacji w funduszu (dane na 30 września 2007 r.). Kapitalizacja spółek w mld USD

Legenda:

Na lewym rysunku przy określeniu kapitalizacji został przedstawiony procentowy udział spółek w funduszu oraz udział spółek tej wielkości w benchmarku. Wielkości liczbowe zostały zapisane między prawym i lewym rysunkiem.

Na prawym rysunku została przedstawiona różnica stopy zwrotu z akcji spółek należących do danego przedziału kapitalizacji w stosunku do stopy zwrotu benchmarku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie prospektu funduszu.

Polityka inwestycyjna funduszu była nastawiona na inwestowanie w akcje spółek o dużej kapitalizacji. Na koniec września 2007 r. łączny udział akcji spółek o kapitalizacji większej niż 10 mld USD stanowił 75,6%, tj. o 1 pkt proc. mniej niż w benchmarku. Udział spółek o średniej kapitalizacji (tj. spółek o kapitalizacji od 1 do 10 mld USD) wynosił 23% (22,2% w benchmarku).

Największe spółki w portfelu funduszu stanowiły łącznie 53,1% wartości aktywów funduszu. Udział CVRD wynosił 10,2%, PHP Billiton – 8,4%, a Rio Tinto – 8% (por. tabela 14).

Tabela 14. Udział dziesięciu największych spółek w portfelu funduszu (stan na 30 września 2007 r.)

Spółka	Udział w %
CVRD	10,2
BHP Billiton	8,4
Rio Tinto	8,0
Anglo American	5,0
Impala	4,6
Norilsk Nickel	4,0
Xstrata	3,5
Teck Cominco	3,4
Alcoa	3,1
Alcan	2,9
Suma	53,1

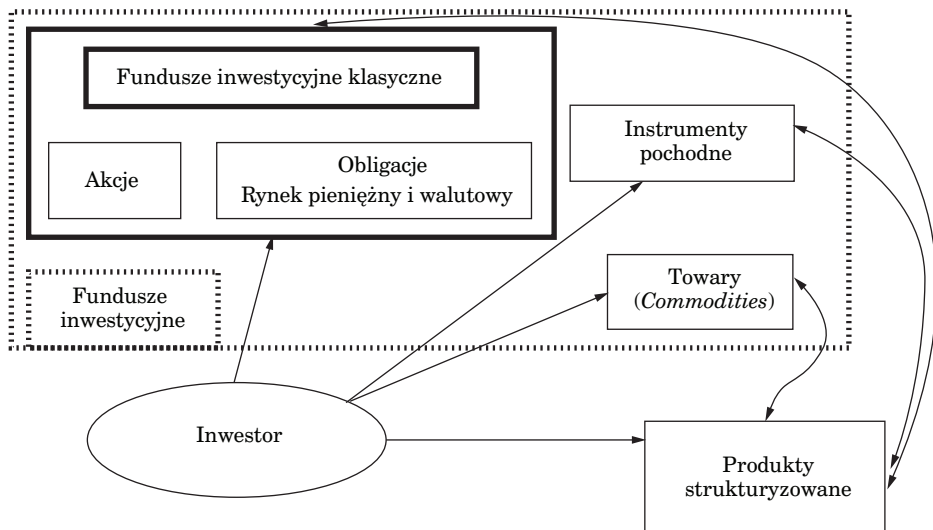
Źródło: opracowanie własne na podstawie prospektu funduszu.

6. Wpływ nowych produktów na stabilność finansową

Pojawienie się nowych produktów bankowości inwestycyjnej prowadzi do zmiany rozkładu ryzyka inwestycyjnego na rynku kapitałowym (finansowym). Przez szesnaście lat swojego istnienia na polskim rynku kapitałowym inwestorzy dokonywali głównie alokacji środków pomiędzy rynkiem akcji a rynkiem długu (pieniężnym). W okresach wzrostów indeksów giełdowych środki inwestorów alokowane były w akcjach, a w okresach dekonunktury w obligacjach (na szeroko rozumianym rynku pieniężnym). W ostatnich kilku latach ta tendencja była bardzo dobrze widoczna na rynku funduszy inwestycyjnych. Nowe produkty inwestycyjne prowadzą

jednak do zmiany tego prostego schematu. Rynek surowcowy (*commodities*) stał się trzecim elementem na mapie przepływów środków na rynku kapitałowym. W okresie dekonstrukcji giełdowej środki inwestorów nie muszą ponownie trafić do sektora bankowego, lecz część z nich może zostać przeznaczona na zakupu surowców, kontraktów terminowych rynku surowców lub jednostek funduszy inwestycyjnych operujących na rynku surowców. Z kolei wprowadzenie produktów strukturyzowanych prowadzi do podziału ryzyka inwestycyjnego charakterystycznego dla danego produktu inwestycyjnego (akcje, obligacje, opcje, kontrakty terminowe), połączenia go za pośrednictwem skomplikowanych metod inżynierii finansowej z elementami ryzyka przypisanymi innym produktom i stworzeniu instrumentu inwestycyjnego charakteryzującego się: złożonym algorytmem określania stopy zwrotu z inwestycji, złożoną strukturą różnego rodzaju ryzyk inwestycyjnych. W wyniku zabiegów inżynierii finansowej uzyskany produkt może charakteryzować się nadmierną ekspozycją na ryzyko w jednym z segmentów rynku (por. wykres 15).

Wykres 15. Wzajemna zależność segmentów rynku finansowego i produktów strukturyzowanych

Źródło: opracowanie własne.

Od odpowiedzialności za kryzys *sub prime* i na rynku produktów strukturyzowanych spoczywa także na instytucjach tworzących skomplikowane produkty, ponieważ założenia do modeli wyceny tych instrumentów okazały się być mało odporne

na zmieniające się warunki rynkowe. Szczególnie dotyczy to banków inwestycyjnych, które zaangażowały się tam, gdzie wzrosty na rynkach instrumentów pochodnych oraz zwiększanie dźwigni finansowych były oznakami zbyt niskiej wyceny ryzyka.

Kontrowersyjną rolę w kryzysie odegrały agencje ratingowe, których oceny były wykorzystywane przez banki przy zarządzaniu przepływami finansowymi z instrumentów ABS¹⁷. Modele stosowane przez agencje były niedokładne i nie przetestowane w pełnym cyklu koniunkturalnym. Agencje nie były jednak odpowiedzialne finansowo za nierzetelnie przeprowadzone wyceny instrumentów¹⁸. Dodatkowy problem dla funkcjonowania rynków globalnych stanowi niewielka liczba dużych światowych agencji. Istnieje zatem potrzeba stworzenia kryteriów dla lepszego funkcjonowania tych agencji. Z punktu widzenia inwestorów, ważne jest dokonywanie własnych analiz i ocen instrumentów finansowych oprócz korzystania z ocen agencji ratingowych.

Podobnie mogą być potrzebne dodatkowe uregulowania takich podmiotów, jak fundusze hedgingowe czy fundusze *private equity*. Fundusze hedgingowe mają potencjał do redukcji ryzyka systemowego poprzez rozproszanie ryzyka na wielu inwestorów i jako źródło kapitału, który może stabilizować rynki finansowe w sytuacjach kryzysowych. Jednak szybki rozwój funduszy hedgingowych w ostatnim okresie stanowi istotne wyzwanie dla zarządzania ryzykiem przez uczestników rynku, między innymi z uwagi na duży wpływ transakcji przeprowadzanych przez fundusze na notowania na rynkach finansowych. Fundusze istotnie wpływają na płynność niektórych rynków finansowych, ale likwidacje ich znaczących pozycji zajmowanych na tych rynkach mogą prowadzić do znacznych spadków cen.

Następnie należy zwrócić uwagę na potrzebę wzrostu przejrzystości (jawności) rynków finansowych, instrumentów i instytucji. W czasie kryzysu inwestorzy nie doszacowywali wartości instrumentów nawet najwyższej jakości nie tylko ze względu na ogólny wzrost awersji do ryzyka, ale także z uwagi na brak dostatecznych informacji o ryzyku inwestycji w te instrumenty. Efekty braku przejrzystości rynków widoczne były już także w czasie kryzysu azjatyckiego, kiedy inwestorzy niepewni

¹⁷ W szczególności chodzi tu o rozdzielanie przepływów finansowych między poszczególne transze (klasy) instrumentów dłużnych.

¹⁸ Proces ten był doskonale widoczny w przypadku Firmy ACA pełniącej rolę ubezpieczyciela obligacji. Obniżenie przez Standard & Poor's ratingu z „A-„ do „C-„, oznaczało, że dla banków olbrzymie kwoty z kontraktów ubezpieczeniowych zawartych z ACA stały się niemal bezwartościowe. Na podstawie: S. Pulliam, S. Ng, *Partnerzy finansowi już przestali sobie ufać*, Dziennik Finansowy, Raport „Kryzys na rynkach finansowych”, z 22.01.2008 r., s. II–III. W przypadku spółki Residential Capital, największego hipotecznego kredytodawcy spośród firm poza obrotem giełdowym, Moody's zmniejszył rating po raz pierwszy w sierpniu 2007 r. – na podstawie: T. Goss-Strzelecki, *W USA nadchodzi era upadłych aniołów*, Gazeta Giełdy „Parkiet”, z 19.12.2007 r., s. 17.

jakości informacji ostrożnie oceniali wszystkie instytucje z Azji, co wpłynęło na rozszerzenie kryzysu na większą liczbę rynków¹⁹.

Wymienione wyżej zagrożenia zostały już dostrzeżone przez instytucje nadzorcze krajów o rozwiniętych rynkach kapitałowych. Zjawisko to uległo dodatkowemu nasileniu i badaniu wraz z rozwojem kryzysu na rynku kredytów hipotecznych w USA i Europie Zachodniej²⁰. Coraz bardziej widoczna staje się konieczność dokładniejszego zbadania wpływu nowych produktów inwestycyjnych (w tym strukturyzowanych) na stabilność polskiego systemu finansowego.

PODSUMOWANIE

Jeszcze kilka lat temu na polskim rynku kapitałowym dostępne były kontrakty terminowe na cenę ropy naftowej i złota – oferowało je jedno z biur maklerskich. Po pewnym czasie wycofało się ono z tego pomysłu, a na rynku powstała luka – inwestorzy indywidualni zostali pozbawieni możliwości inwestowania na rynku towarów (*commodities*). Ostatnie dwa lata charakteryzują się powrotem biur maklerskich do oferowania inwestorom produktów związanych z rynkiem surowców. Tym razem jednak są to certyfikaty strukturyzowane oraz jednostki uczestnictwa w funduszach inwestycyjnych. Ten pierwszy instrument stwarza inwestorom możliwość stosowania różnego rodzaju strategii inwestycyjnych także przy wykorzystywaniu innych instrumentów dostępnych na polskim rynku kapitałowym. W przypadku jednostek uczestnictwa mamy do czynienia z zastosowaniem klasycznej strategii „kup i trzymaj”. Można oczekiwać, że w niedalekiej przyszłości, wraz z rozwojem polskiego rynku kapitałowego, pojawią się inne instrumenty związane z rynkiem surowców. Można przypuszczać, że będą to instrumenty jeszcze bardziej zaawansowane z punktu widzenia inżynierii finansowej.

Wydarzenia na rynkach finansowych w USA, Europie, ale również w innych krajach, ponownie pokazały, że nawet w warunkach stabilnego wzrostu gospodarczego możliwe są turbulencje w różnych sektorach rynku finansowego, także na rynku pieniężnym. Stabilność tego rynku jest szczególnie ważna z punktu widzenia banku centralnego i instytucji nadzorujących rynek finansowy, ponieważ płynność rynku pieniężnego ma wpływ na sprawne funkcjonowanie systemu płatniczego, na stabilność całego systemu finansowego i na poziom efektywności polityki pieniężnej.

¹⁹ A. McDonald, *Unijny nadzór bankowy bez narzędzi*, Dziennik Finansowy, Raport „Kryzys na rynkach finansowych”, z 22 stycznia 2008 r., s. IV.

²⁰ Szczególnie dobrze proces ten był widoczny w okresie ogłaszania przez wiele instytucji finansowych strat (m.in. City Group oraz Merrill Lynch), jakie zostały przez nie poniesione na rynku kredytów hipotecznych i produktów strukturyzowanych.

Banki centralne oraz instytucje nadzorujace wydaja sie byc tez instytucjami, ktore moga odpowiednio szybko zareagowac i zlagodzic przebieg kryzysu, ktory dotknał rynek pieniezny i instytucje dokonujace tam transakcji. Potencjalnie maja one bowiem najlepszy dostep do niezbednych do tego informacji i dysponuja odpowiednimi instrumentami, pozwalajacymi podtrzymac stabilnosc systemu finansowego. Ich zdolnosc analizy tak zlozonych procesow, obejmujacych wiele powiazanych rynkow finansowych, jest zdecydowanie wieksza niz innych instytucji.

Bibliografia

Borowski K., *Produkty alternatywne w bankowosci inwestycyjnej – produkty strukturyzowane*, [w:] *Ekonomiczne i finansowe uwarunkowania procesow w gospodarce*, (red.) R. Bartkowiak, J. Ostaszewski, M. Zaleska, Oficyna Wydawnicza – Szkoła Główna Handlowa, Warszawa 2007 (Hotel Gołebiewski, Mikołajki 21–23.06.2007).

Borowski K., *Structured products*, [w:] (red.) I. Pruchnicka-Grabias, *Financial Market Instruments In Case Studies*, Cedewu, Warszawa 2007, s. 113–148.

Borowski K., *Nowe tendencje na polskim rynku funduszy inwestycyjnych*, [w:] (red.) B. Filipiak, J. Węclawski, *Finansowe aspekty rozwoju polskiej gospodarki*, Difin, Warszawa 2007, s. 57–69.

Evensky H., *Wealth Management: The Financial Advisor's Guide to Investing and Managing Your Client's Assets*, McGraw Hill, New York 1997.

Goss-Strzelecki T., *W USA nadchodzi era upadlych aniolow*, Gazeta Gieldy „Parkiet”, z 19.12.2007 r., s. 17.

Kochis T., *Wealth Management: A Concise Guide to Financial Planning and Investment Management for Wealthy Clients*, CCH Incorporated, Chicago 2003.

Maude D., *Global private banking and wealth management*, J. Wiley & Sons, Chichester 2006.

McDonald A., *Unijny nadzor bankowy bez narzedzi*, Dziennik Finansowy, Raport „Kryzys na rynkach finansowych”, z 22.01.2008 r., s. IV.

Pulliam S., Ng S., *Partnerzy finansowi juz przestali sobie ufac*, Dziennik Finansowy, Raport „Kryzys na rynkach finansowych”, z 22.01.2008 r., s. II–III.

Zakrzewski P., *Kryzys subprime a kryzys swiatowy*, Nasz rynek kapitałowy 2007, nr 9, s. 55.

Zakrzewski P., *O krok od katastrofy*, „Nasz rynek kapitałowy” 2007, nr 9, s. 71.

Zakrzewski P., *Krach, i co dalej?*, „Nasz rynek kapitałowy” 2007, nr 10, s. 66–68.

Zieliński W., *Amerykańscy giganci stworzą fundusz*, Gazeta Gieldy „Parkiet”, z 16.10.2007 r., s. 17.

Zieliński W., *UBS odpisze 10 mld dolarow*, Gazeta Gieldy „Parkiet”, z 11.12.2007 r., s. 17.

Zieliński W., *Banki mają się coraz gorzej, ale Bernanke może pomóc*, Gazeta Giełdy „Parkiet”, z 12–13.01.2008 r., s. 18.

Zieliński W., *Amerykańskie banki ujawniają stan swoich finansów*, Gazeta Giełdy „Parkiet”, z 15.01.2008 r., s. 17.

Zieliński W., *Citigroup stracił 9,3 mld USD*, Gazeta Giełdy „Parkiet”, z 16.01.2008 r., s. 16.

Zieliński W., *Citigroup ma nowego inwestora*, Gazeta Giełdy „Parkiet”, z 28.11.2007 r., s. 17.

Zieliński W., *Wydłuża się kolejka do recesji*, Gazeta Giełdy „Parkiet”, z 29.01.2008 r., s. 16.

Zieliński W., *Nieruchomości osłabiły funta*, Gazeta Giełdy „Parkiet”, z 29.12.2007 r. – 01.01.2008 r., s. 14.

Zieliński W., *Rozczarowująca sprzedaż domów*, Gazeta Giełdy „Parkiet”, z 28.09.2007 r., s. 16.

Strony internetowe:

<http://www.gpw.com.pl> z 19.12.2007.

<http://www.bossa.pl> z 31.12.2007.

<http://www.rcb.at> z 31.12.2007.

<http://www.blackrock.com> z 11.01.2008.

http://www.blackrock.pl/IndividualInvestors/FundCentre/Prices/FC_16531?mpid=FC_16536 z 11.01.2008.

<http://www.pl.x-markets.db.com/PL/showpage.asp?pageid=193&inrnr=194> z 01.12.2008.

http://www.gpw.com.pl/zrodla/papierywartosciowe/strukturyzowane/materialy/Final_Terms_and_Polish_Summary.pdf z 01.12.2007.

<http://www.bph.pl/pl> z 30.11.2007.

http://www.merrilllynch.com/index.asp?id=7695_15125 z 02.12.2007.

<http://www.analizy.pl> z 29.11.2007.

<http://rdg.ttweb.net/tirol/redesign/home/search.asp?searchText=AT0000A026W1> z 20.11.2007.

<http://www.nbp.pl> z 30.11.2007.

<http://www.wprost.pl/ar/113928/Klienci-wycofuja-pieniadze-z-banku-Northern-Rock/> z 20.01.2008.

<http://www.bridgemortgages.com/Jumbo-home-mortgage-loans-bad-credit.html> z 20.01.2008.

<http://www.allbusiness.com/personal-finance/real-estate-mortgage-loans/929118-1.html> z 22.01.2008.

<http://www.parkiet.com> z 30.12.2007.

<http://tools.deutsche-bank.de/cc/locationsfinder/de/welcome2.do?country=Deutschland> z 20.01.2008.

Tomasz Obal

TENDENCJE CHARAKTERYZUJĄCE EWOLUCJĘ MODELU OSZCZĘDZANIA W POLSCE

WSTĘP

Celem niniejszego opracowania jest pokazanie struktury oszczędności występującej na polskim rynku, zbadanie zmian, jakie w tej strukturze zachodziły w ostatnich latach. W dalszej części tekstu, aby prezentowany obraz był pełniejszy, zostały przedstawione dane pozwalające na umiejscowienie polskiego rynku (w analizowanym kontekście) w szerszej, międzynarodowej perspektywie.

Analiza danych opisujących procesy ilościowe została uzupełniona krótkim opisem zmian jakościowych w zakresie produktów oszczędnościowych. Analiza ta w dużej mierze pozwala na wskazanie przyczyn rejestrowanych zjawisk.

1. Struktura oszczędności w Polsce (zmiany ilościowe)

Model oszczędzania Polaków ulega stałej transformacji. Zmiany owego modelu nasiliły się w ostatnich latach. Wydaje się, że decydujący wpływ na to miał rozwój instytucji rynku finansowego.

Wraz z pojawieniem się otwartych funduszy emerytalnych, zintensyfikowaniem działalności towarzystw funduszy inwestycyjnych oraz towarzystw ubezpieczeniowych, dynamicznie zaczął się zmieniać portfel oszczędności gospodarstw domowych.

Tabela 1. Struktura oszczędności gospodarstw domowych w latach 2004–2007

Dane w mld zł	gru 04	czer 05	gru 05	czer 06	gru 06	czer 07	gru 07
Inwestycje bezpośrednie	42,0	40,3	44,7	44,9	57,3	81,3	67,3
Udział	10%	9%	9%	9%	10%	12%	10%
Fundusze inwestycyjne*	30,4	32,3	45,2	55,3	83,0	109,2	113,5
Udział	7%	7%	10%	11%	14%	16%	16%
Ubezpieczeniowe fundusze kapitałowe	13,5	15,4	18,4	22,6	27,5	36,2	35,1
Udział	3%	4%	4%	4%	5%	5%	5%
Otwarte fundusze emerytalne	62,6	72,8	86,3	97,8	116,6	138,3	140,0
Udział	15%	17%	18%	19%	20%	20%	20%
Depozyty złotowe i walutowe	209,8	217,3	220,8	228,7	239,4	239,7	262,8
Udział	51%	50%	47%	45%	40%	35%	38%
Gotówka w obiegu	50,8	53,8	57,2	64,2	68,8	73,4	77,2
Udział	12%	12%	12%	13%	12%	11%	11%
Razem	409,1	431,9	472,6	513,5	592,6	678,1	695,9

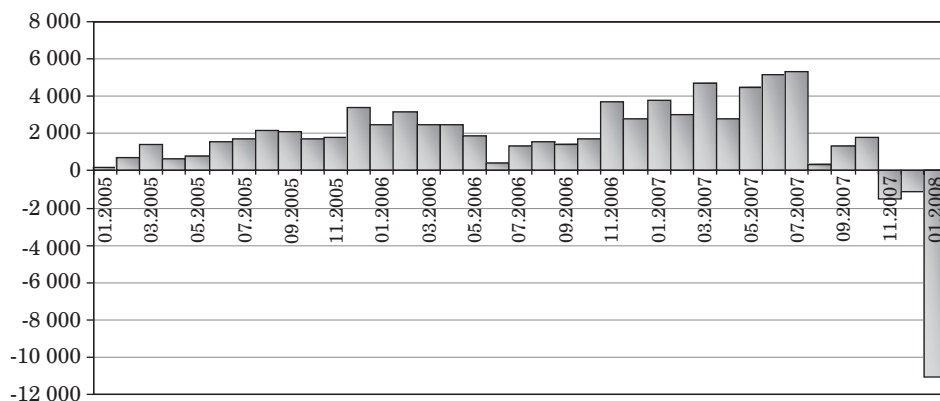
* w tym zagraniczne.

Źródło: www.analizy-online.pl

W ostatnich latach wyraźnie wzrósł udział instrumentów rynku kapitałowego w zasobach finansowych gospodarstw domowych. Wzrost znaczenia nie nastąpił jednak poprzez inwestycje bezpośrednie na giełdzie. Transfer środków z rynku depozytowego na rynek kapitałowy dokonał się za pośrednictwem funduszy inwestycyjnych.

Przenoszeniu oszczędności na giełdę sprzyjała wieloletnia koniunktura na rynkach finansowych oraz coraz szybszy rozwój gospodarczy mający odzwierciedlenie w wycenie spółek na warszawskiej giełdzie. W latach 2005–2007 wartość środków zgromadzonych w TFI wzrosła o 83 mld zł, czyli o 273%.

Z powodu wzrostu cen akcji obraz przedstawiony w tabeli 1 jest nieco zakłócony. Wzrost wartości aktywów zarządzanych przez TFI nie w całości wynikał z napływu nowych środków, częściowo był również spowodowany wzrostem wyceny aktywów finansowych. Zbadanie zakupów i umorzeń jednostek TFI nie pozostawia jednak wątpliwości, że ta forma oszczędzania cieszyła się ostatnio dużym powodzeniem.

Wykres 1. Saldo zakupów i umorzeń jednostek TFI w poszczególnych miesiącach (w mln zł)

Źródło: www.analizy-online.pl

Wykres 1 pokazuje wartość zakupów jednostek TFI pomniejszoną o wartość umorzeń w poszczególnych miesiącach. Przedstawione wielkości obrazują zatem realny napływ (lub odpływ) środków z TFI. Z dużym prawdopodobieństwem można założyć, że taki transfer środków odbywa się między jednostkami uczestnictwa funduszy a depozytami bankowymi. Innymi słowy, gdyby nie przepływ środków do Funduszy wzrost wartości depozytów byłby bardziej dynamiczny. W ciągu 3 lat depozyty gospodarstw domowych wzrosły jedynie o 25%.

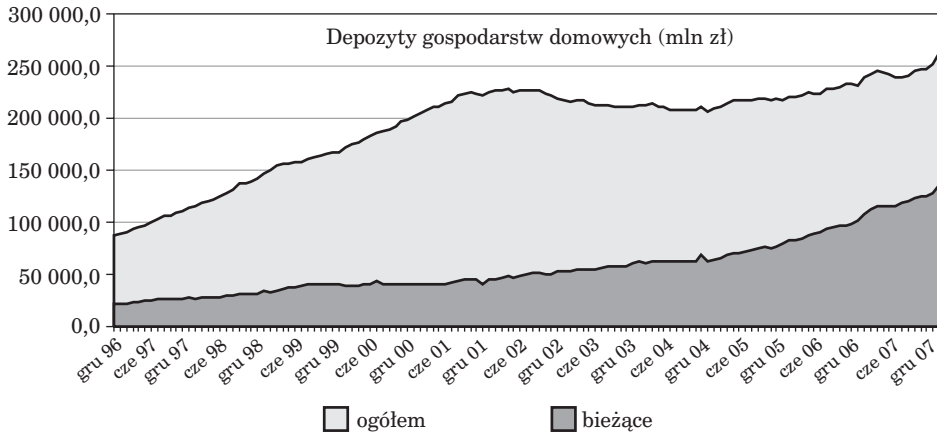
Odpływ środków z rynku depozytowego był stały i w latach 2005–2007 wyniósł średnio 25 mld zł rocznie. Radykalne załamanie tej tendencji nastąpiło dopiero w ostatnich miesiącach 2007 r. wraz ze spadkiem indeksów giełdowych. Szczególnie spektakularny odpływ środków z TFI nastąpił w styczniu 2008 r. W tym miesiącu wartość umorzeń jednostek uczestnictwa przekroczyła wartość zakupów o 11,1 mld zł. To wysoce ujemne saldo było spowodowane masowym umarzeniem jednostek w reakcji na spadające ich wyceny, a także na zapowiedzi długoterminowej dekonjunktury giełdowej prezentowane przez analityków.

Trudno ocenić, czy obecna struktura oszczędności będzie stabilna w dłuższym okresie i jakim wahaniom będzie poddawana. Pewne jest jednak, że radykalny wzrost znaczenia funduszy inwestycyjnych, jako istotnej formy oszczędzania, stał się faktem.

Fundusze inwestycyjne oraz lokaty bankowe są produktami finansowymi kierowanymi na rynek detaliczny i na tym rynku należy uznać je za w dużej mierze substytucyjne.

Rozwój depozytowego rynku detalicznego jest dość dobrze odzwierciedlony w dynamice zmian wartości depozytów gospodarstw domowych.

Wykres 2. Zmiany wartości depozytów gospodarstw domowych

Źródło: dane NBP.

Szybki wzrost wartości depozytów następował do roku 2002. Od tego momentu rynek przeżywał regres objawiający się corocznym spadkiem wartości. Taka sytuacja występowała aż do roku 2004. Regres ten wynikał z czynników ogólnogospodarczych, jak wysokie bezrobocie, oraz z mikroekonomicznych, jakim było poszukiwanie przez klientów detalicznych produktów o wyższej rentowności.

Tabela 2. Dynamika zmian depozytów gospodarstw domowych w latach 1997–2007

Depozyty	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Przyrost depozytów ogółem gospodarstw domowych	30,5%	29,5%	13,8%	20,1%	11,6%	-3,3%	-2,0%	-1,3%	5,2%	8,4%	9,8%
Przyrost depozytów bieżących gospodarstw domowych	24,9%	19,8%	19,9%	1,5%	11,0%	17,9%	15,6%	4,3%	27,7%	31,1%	25,9%

Źródło: dane NBP.

2. Ewolucja oferty produktowej (zmiany ilościowe)

Zmiany ilościowe obserwowane w obszarze oszczędności są m.in. pochodnymi zmian jakościowych na rynku produktów oszczędnościowych. Zmiany jakościowe są obrazowane w ewolucji oferty produktowej skierowanej na rynek detaliczny.

Banki dostrzegły korzyści płynące z obsługiwanego rynku detalicznego. Dlatego też właśnie na tym rynku pojawiły się nowe produkty mające zachęcić klientów detalicznych do lokowania oszczędności.

Wart uwagi jest fakt, że w zakresie rachunków i lokat bankowych w ostatnich latach pojawiły się wysoko oprocentowane rachunki bieżące. Oprocentowanie tych rachunków oszczędnościowych jest zbliżone do lokat długoterminowych. Wycofywanie środków nie skutkuje utratą odsetek. Jedyne restrykcje dotyczą ograniczonej liczby obciążeń rachunków, jakie można dokonać w ciągu miesiąca (bez ponoszenia dodatkowych kosztów).

Pojawienie się tego rodzaju produktów oraz popularność jaką zyskały one na rynku odzwierciedlają dane wskazujące rosnącą dynamicznie od 2002 r. wartość środków zgromadzonych na rachunkach bieżących. Wydaje się, że właśnie głównie dzięki rachunkom bieżącym udało się przełamać regres spadającej wartości depozytów gospodarstw domowych.

Wzrost popularności funduszy inwestycyjnych był również wykreowany w dużej mierze poprzez politykę samych banków, które rozpoczęły sprzedaż zarówno jednostek TFI, jak i produktów złożonych, w których jednostki TFI są istotnym elementem składowym.

Najpopularniejszym obecnie produktem złożonym jest lokata bankowa z funduszem inwestycyjnym. Składa się ona z dwóch części, przy czym części te występują w różnych proporcjach. Jednym elementem jest tradycyjna lokata terminowa, a drugim inwestycja w jednostki TFI. W przypadku części lokacyjnej umowa zawierana jest przez klienta z bankiem, a w odniesieniu do części inwestycyjnej z towarzystwem funduszy inwestycyjnych.

Często część lokacyjna jest wysoko oprocentowana. Koszty tego oprocentowania banki rekompensują sobie prowizjami związanymi z operacjami na jednostkach TFI. Ponadto promowane produkty złożone często opierają się na jednostkach funduszy zarządzanych przez TFI, w których banki mają istotny udział kapitałowy, co jest elementem wspierania podmiotów z tej samej grupy finansowej. W dłuższym okresie wspieranie własnych TFI zwiększa także dochody banków z dywidend.

Tym, co odróżnia produkt złożony od standardowej lokaty, jest inne ryzyko, jakie się z nim wiąże. Część lokacyjna jest tradycyjnym depozytem bankowym, który ma ściśle zdefiniowane oprocentowanie. Część ta obciążona jest ryzykiem upadłości

banku i jednocześnie zabezpieczona w tym zakresie gwarancjami BFG. Część inwestycyjna obciążona jest ryzykiem zmiany wartości jednostek uczestnictwa i w tej części możliwe są zarówno wysokie zyski, jak i duże straty. Część ta nie ma gwarancji BFG, ale nie występuje w jej przypadku tradycyjne ryzyko upadłości¹.

Ta różnica ryzyk sprawia, że z punktu widzenia konsumenta usług finansowych szczególnie ważne wydaje się prawidłowe informowanie go o konsekwencjach nabywania wyrafinowanych produktów finansowych.

Na rynku produktów oszczędnościowych, oprócz lokat z funduszem, pojawiły się także inne niestandardowe produkty oferowane w placówkach bankowych.

Jednym z takich produktów jest polisa lokacyjna. Są to produkty typu *bankassurance*. Łączą ze sobą elementy lokaty terminowej i polisy ubezpieczenia na życie. Polisa w razie dożycia gwarantuje ściśle określone oprocentowanie, które jest jednocześnie zwolnione z podatku dochodowego od zysków kapitałowych, co znacznie podnosi atrakcyjność tej formy oszczędzania. W przypadku śmierci posiadacza wypłacane jest natomiast świadczenie ubezpieczeniowe. W tego rodzaju produkcie istotny jest fakt, że umowa podpisywana jest z towarzystwem ubezpieczeniowym, a nie z bankiem. Bank i jego placówki są jedynie kanałem dystrybucji. Czasami przy tego rodzaju produktach stosowana jest mylna nazwa wykorzystująca słowo „lokata”, co może sugerować, że jest to produkt bankowy.

Warto podkreślić, że w polisach na życie umowy objęte są gwarancjami Ubezpieczeniowego Funduszu Gwarancyjnego. Oznacza to, że w przypadku upadłości towarzystwa ubezpieczeniowego UFG gwarantuje kwoty do 30 tys. euro, przy czym wypłacane jest jedynie 50% kwoty objętej gwarancjami.

Przykładem wyrafinowanych produktów depozytowych, jakie pojawiły się na rynku, są depozyty strukturyzowane. Są to produkty bardzo zbliżone do tradycyjnych lokat terminowych z tym, że mają zmienne oprocentowanie, najczęściej określone za pomocą skomplikowanych algorytmów. Często przy określaniu oprocentowania wykorzystuje się indeksy giełd światowych zarówno kapitałowych, jak i towarowych, a także kursy walutowe. Gwarantowany jest kapitał lokaty. Innymi słowy, nabywca ma gwarancje, że na inwestycji nie straci. Ponieważ jednak lokaty tego rodzaju mają zazwyczaj długi okres zapadalności (od 2 do 3 lat), dlatego też przy braku nominalnego dochodu pojawiają się istotne „koszty utraconych możliwości”.

¹ Fundusz inwestycyjny jest odrębną osobą prawną. Jego aktywa stanowią odrębną od TFI masę majątkową i są wyłączną własnością jego uczestników, czyli właścicieli jednostek uczestnictwa. Istnieje jedynie ryzyko upadłości TFI. W takim przypadku zarządzanie środkami funduszy wcześniej zarządzanych przez upadłe TFI przejmuje z mocy prawa bank depozytariusz lub wyznaczone przez KNF inne towarzystwo funduszy inwestycyjnych.

Złożone produkty depozytowe sprawiają, że banki sprzedając je, transferują jednocześnie do swoich klientów dodatkowe ryzyka nie związane z kondycją banków.

Dystrybuując jednostki uczestnictwa funduszy inwestycyjnych (w tym także tych oferowanych wraz z lokatami w produktach łączonych), banki transferują do swoich klientów zarówno wyższe oczekiwane stopy zwrotu, jak i dodatkowe ryzyko związane z rynkami aktywów finansowych. Sprzedając produkty depozytowe, które są *de facto* polisami ubezpieczeniowymi, banki sprawiają, że ich klienci narażeni są na ryzyko związane z kondycją finansową firm ubezpieczeniowych. Sprzedając „obce” produkty depozytowe, banki przyjmują na siebie zewnętrzne wobec systemu bankowego ryzyko reputacji.

Ryzyko reputacji, na które narażone są banki, wynika z niebezpieczeństwa utraty wartości sprzedawanych przez nie produktów. Utrata wartości może nastąpić np. poprzez spadek wyceny jednostek uczestnictwa funduszy inwestycyjnych lub przez niewypłacalność firmy ubezpieczeniowej.

W takim przypadku, pomimo faktu, że bank jest jedynie kanałem dystrybucji, to właśnie on będzie ponosił skutki w postaci utraty zaufania. Wielu klientów nie identyfikuje prawidłowo stron umowy nabycia produktów finansowych. Identyfikuje te produkty bezpośrednio z miejscem, gdzie te produkty nabyło, czyli identyfikuje z bankiem.

W efekcie banki mogą być narażone na utratę reputacji i to ryzyko jest w dużej mierze niezależne od samych banków.

W praktyce ryzyko reputacji jest ryzykiem trudno mierzalnym. Bardzo trudno jest przewidzieć prawdopodobieństwo zaistnienia utraty reputacji, a także skutki praktyczne, na jakie taka utrata mogłaby się przełożyć. Można przypuszczać, że utrata zaufania przez banki skutkowałaby wycofywaniem środków przez deponentów, jednak skala tego zjawiska jest obecnie trudna do oszacowania.

3. Struktura oszczędności – aspekt międzynarodowy

Aby pełniej ocenić przemiany na polskim rynku oszczędności, warto spojrzeć na nie z perspektywy międzynarodowej. Z tego punktu widzenia istotne jest zbadanie relacji między systemem bankowym a rynkami kapitałowymi.

Każda gospodarka do właściwego działania potrzebuje instytucji ułatwiających transfer środków od podmiotów „oszczędzających” do podmiotów „pożyczających”. Transfer ten realizowany jest poprzez banki oraz poprzez rynki finansowe.

Ze względu na tak zdefiniowaną charakterystykę systemy finansowe często dzielimy na oparte na systemach bankowych i oparte na rynkach finansowych. Na to, jaki model obowiązuje w danym systemie finansowym, mają wpływ czynniki historyczne związane z kształtowaniem się instytucji finansowych, a także kulturowe związane z relacjami i przekonaniami społecznymi.

Relacja między dwoma modelami systemu finansowego ma także wpływ na wybór modelu oszczędzania, co jest tematem niniejszych rozważań. W krajach, w których znaczenie systemów bankowych jest większe, występuje także wyższa skłonność do oszczędzania w formie depozytów bankowych. Z kolei dominacja rynków kapitałowych wskazuje na tego rodzaju preferencje inwestycyjne.

Tabela 3. Wielkość rynków kapitałowych oraz wartość aktywów bankowych w relacji do PKB w niektórych państwach UE w latach 1998–2006

Dane w %	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Belgia									
Kapitalizacja giełdy/PKB	92	78	78	72	46	50	69	81	95
Aktywa bankowe/PKB	255	267	253	268	263	276	285	319	327
Bulgaria									
Kapitalizacja giełdy/PKB	1	1	1	1	1	3	4	5	11
Aktywa bankowe/PKB	bd	bd	39	42	42	48	61	71	bd
Dania									
Kapitalizacja giełdy/PKB	54	59	69	53	40	51	57	bd	bd
Aktywa bankowe/PKB	204	203	212	217	232	235	250	268	283
Estonia									
Kapitalizacja giełdy/PKB	14	34	32	24	30	35	46	27	bd
Aktywa bankowe/PKB	bd	bd	bd	bd	69	76	93	108	120
Grecja									
Kapitalizacja giełdy/PKB	57	148	87	65	41	49	50	62	74
Aktywa bankowe/PKB	111	126	135	126	117	118	121	133	140
Hiszpania									
Kapitalizacja giełdy/PKB	64	74	85	77	61	74	82	90	102
Aktywa bankowe/PKB	142	153	160	165	162	172	181	208	227

Tabela 3. cd.

Dane w %	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Francja									
Kapitalizacja giełdy/PKB	64	110	107	88	60	67	69	87	103
Aktywa bankowe/PKB	177	198	199	198	196	200	210	247	270
Łotwa									
Kapitalizacja giełdy/PKB	bd	bd	7	8	7	9	10	17	bd
Aktywa bankowe/PKB	bd	bd	bd	bd	72	90	100	116	bd
Litwa									
Kapitalizacja giełdy/PKB	9	31	27	22	19	26	34	34	bd
Aktywa bankowe/PKB	23	25	28	30	31	36	45	62	72
Węgry									
Kapitalizacja giełdy/PKB	bd	36	25	20	13	18	26	31	35
Aktywa bankowe/PKB	63	63	61	61	62	69	74	81	90
Holandia									
Kapitalizacja giełdy/PKB	142	179	163	126	bd	bd	bd	bd	111
Aktywa bankowe/PKB	218	225	231	245	253	267	296	325	339
Austria									
Kapitalizacja giełdy/PKB	16	16	15	13	15	20	27	44	57
Aktywa bankowe/PKB	169	177	185	194	190	195	207	227	239
Polska									
Kapitalizacja giełdy/PKB	11	18	16	14	13	15	25	32	42
Aktywa bankowe/PKB	53	53	53	56	58	55	55	56	60
Portugalia									
Kapitalizacja giełdy/PKB	51	59	53	40	bd	bd	bd	bd	51

Tabela 3. cd.

Dane w %	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Aktywa bankowe/ PKB	167	178	197	206	203	212	210	215	230
Rumunia									
Kapitalizacja giełdy/PKB	bd	bd	bd	bd	bd	bd	bd	19	22
Aktywa bankowe/ PKB	34	30	26	26	28	29	35	44	50
Słowenia									
Kapitalizacja giełdy/PKB	12	14	14	18	22	22	27	24	38
Aktywa bankowe/ PKB	bd	bd	bd	79	83	85	88	102	109
Finlandia									
Kapitalizacja giełdy/PKB	113	284	236	153	93	93	89	bd	bd
Aktywa bankowe/ PKB	93	96	93	104	104	117	132	143	146
Szwecja									
Kapitalizacja giełdy/PKB	106	153	137	105	65	83	97	bd	bd
Aktywa bankowe/ PKB	146	143	151	155	154	158	171	186	203
Norwegia									
Kapitalizacja giełdy/PKB	29	42	40	41	32	38	50	67	79
Aktywa bankowe/ PKB	90	92	87	92	99	105	101	108	119

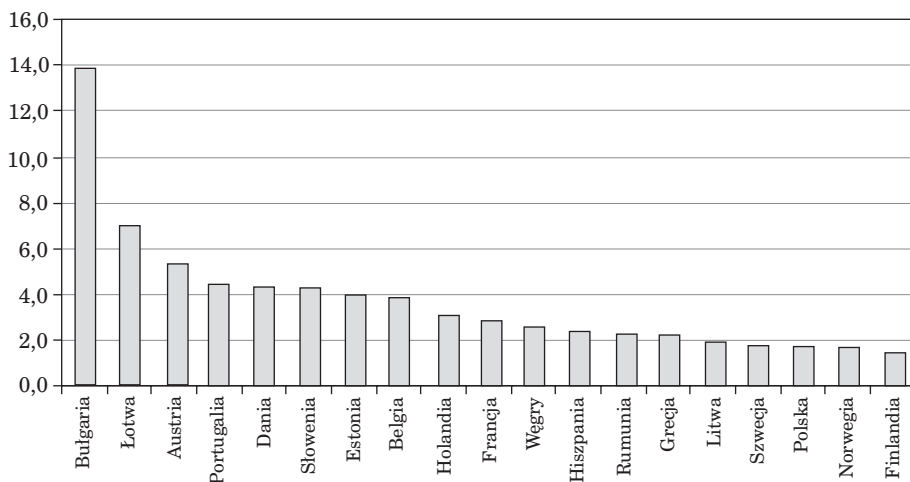
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostat.

Analizując powyższe zestawienie, warto zwrócić uwagę na najważniejsze prawidłowości:

- ❖ w analizowanym okresie w większości państw nastąpił rozwój zarówno rynku bankowego, jak i giełdowego,
- ❖ dynamiczny rozwój obu rynków w stosunku do skali gospodarki szczególnie widoczny był w państwach, które przeszły transformację ustrojową. Wyjątkiem są Węgry, w zakresie rynku kapitałowego, oraz Polska, w zakresie rynku bankowego,
- ❖ według danych na koniec 2006 r. jedynie Rumunia charakteryzowała się niższą niż Polska relacją aktywów bankowych do PKB,

- ❖ porównując znaczenie obu części systemów finansowych dla gospodarki w poszczególnych państwach, należy podkreślić istotne zróżnicowanie.

Wykres 3. Relacje aktywów bankowych do kapitalizacji giełdy w 2005 r. w niektórych państwach UE

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostat.

Oczywiście skala działalności sektora bankowego oraz rynku kapitałowego nie w pełni definiuje model oszczędzania. W szczególności w dobie swobody przepływu kapitału inwestowanie na zewnętrznych rynkach jest coraz łatwiejsze i powszechniejsze. Dlatego też wielkość rynku krajowego nie zawsze odzwierciedla skalę operacji podmiotów krajowych.

Relacja między modelem oszczędzania a strukturą rynków finansowych nie charakteryzuje się ścisłą zależnością. Uwarunkowania kulturowe, które są czynnikiem nadrzędnym, w dużym stopniu określają skłonność społeczeństwa do angażowania się w poszczególne rodzaje instrumentów finansowych. Proces ten definiuje w długim okresie kształt i skalę poszczególnych rynków finansowych. W krótkim okresie to struktura rynków finansowych może określać decyzje inwestycyjne poprzez fakt, że niektóre formy aktywności finansowej są bardziej powszechne i bardziej dostępne niż inne.

Z wykresu 3 widzimy, że polski model systemu finansowego należałoby sklasyfikować (podobnie jak w państwach skandynawskich) jako model z silną rolą rynku kapitałowego.

Tabela 4. Relacja aktywów bankowych do kapitalizacji giełdy w poszczególnych państwach w latach 1998–2006

Państwo	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Belgia	2,8	3,4	3,2	3,7	5,8	5,5	4,1	3,9	3,4
Bułgaria	bd	bd	36,7	63,2	54,4	16,9	17,3	14,1	bd
Dania	3,7	3,4	3,1	4,1	5,8	4,6	4,4	bd	bd
Estonia	bd	bd	bd	bd	2,3	2,2	2,0	4,0	bd
Grecja	2,0	0,9	1,6	2,0	2,9	2,4	2,4	2,2	1,9
Hiszpania	2,2	2,1	1,9	2,1	2,7	2,3	2,2	2,3	2,2
Francja	2,8	1,8	1,9	2,2	3,3	3,0	3,0	2,8	2,6
Łotwa	bd	bd	bd	bd	10,4	10,0	9,7	6,9	bd
Litwa	2,5	0,8	1,0	1,4	1,6	1,4	1,3	1,8	bd
Węgry	bd	1,8	2,5	3,1	4,9	3,9	2,9	2,6	2,6
Holandia	1,5	1,3	1,4	1,9	bd	bd	bd	bd	3,1
Austria	10,6	10,7	12,2	14,8	13,0	9,8	7,6	5,2	4,2
Polska	4,6	2,9	3,4	4,0	4,5	3,6	2,2	1,7	1,4
Portugalia	3,3	3,0	3,7	5,1	bd	bd	bd	bd	4,5
Rumunia	bd	bd	bd	bd	bd	bd	bd	2,3	2,2
Słowenia	bd	bd	bd	4,5	3,7	3,8	3,3	4,3	2,9
Finlandia	0,8	0,3	0,4	0,7	1,1	1,3	1,5	bd	bd
Szwecja	1,4	0,9	1,1	1,5	2,4	1,9	1,8	bd	bd
Norwegia	3,1	2,2	2,2	2,2	3,1	2,8	2,0	1,6	1,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostat.

W ujęciu dynamicznym największe zmiany relacji obu analizowanych obszarów rynku finansowego następowały w Austrii, Bułgarii, Polsce i Norwegii (wzrost relatywny roli rynku kapitałowego) i w Finlandii (relatywny wzrost znaczenia systemu bankowego).

Z uwagi na wspomniane wcześniej zjawiska zachodzące na rynku polskim warto z perspektywy międzynarodowej spojrzeć szczególnie uważnie na rolę, jaką pełnią fundusze inwestycyjne.

Tabela 5. Wartość depozytów ogółem oraz funduszy inwestycyjnych w poszczególnych państwach w latach 2000–2006

Państwo		2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Belgia	depozyty	241 401	262 042	275 787	301 167	331 001	361 478	388 335
	fundusze inw.	106 173	108 002	94 833	100 535	109 521	130 098	137 199
	relacja fun/dep	44%	41%	34%	33%	33%	36%	35%
Niemcy	depozyty	2 051 734	2 138 978	2 173 369	2 228 614	2 279 021	2 348 677	2 466 202
	fundusze inw.	408 841	436 127	425 137	464 828	460 600	518 704	524 736
	relacja fun/dep	20%	20%	20%	21%	20%	22%	21%
Estonia	depozyty	1 859	2 309	2 658	2 947	3 510	bd	bd
	fundusze inw.	10	26	44	67	90	163	165
	relacja fun/dep	1%	1%	2%	2%	3%	bd	bd
Grecja	depozyty	113 926	130 804	129 172	131 083	143 385	165 954	181 502
	fundusze inw.	27 746	23 677	22 301	26 585	26 920	22 732	18 310
	relacja fun/dep	24%	18%	17%	20%	19%	14%	10%
Hiszpania	depozyty	514 740	587 472	636 775	697 458	793 100	997 351	1 239 902
	fundusze inw.	143 777	141 720	133 928	155 982	179 196	203 435	214 117
	relacja fun/dep	28%	24%	21%	22%	23%	20%	17%
Francja	depozyty	929 539	995 066	1 018 439	1 142 810	1 210 670	1 275 643	1 308 926
	fundusze inw.	284 920	286 811	266 795	287 669	284 185	307 335	328 263
	relacja fun/dep	31%	29%	26%	25%	23%	24%	25%
Włochy	depozyty	612 200	649 685	705 465	708 975	745 293	799 399	865 692
	fundusze inw.	458 034	391 930	329 833	342 241	323 846	334 211	306 160
	relacja fun/dep	75%	60%	47%	48%	43%	42%	35%
Litwa	depozyty	2 566	3 335	3 919	4 588	5 598	bd	bd
	fundusze inw.	bd	bd	bd	2	25	80	190
	relacja fun/dep	bd	bd	bd	0%	0%	bd	bd

Tabela 5. cd.

Państwo		2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Węgry	depozyty	20 195	25 898	28 584	29 880	35 467	bd	bd
	fundusze inw.	1 779	2 387	3 211	2 655	3 199	5 570	7 104
	relacja fun/dep	9%	9%	11%	9%	9%	bd	bd
Holandia	depozyty	403 681	447 549	461 345	500 448	526 610	590 024	660 496
	fundusze inw.	58 645	52 639	39 164	40 299	36 012	31 152	31 083
	relacja fun/dep	15%	12%	8%	8%	7%	5%	5%
Austria	depozyty	178 959	194 166	194 630	206 078	216 049	228 739	241 093
	fundusze inw.	30 799	30 616	28 128	29 755	34 317	41 469	49 836
	relacja fun/dep	17%	16%	14%	14%	16%	18%	21%
Polska	depozyty	74 349	91 904	78 333	70 257	86 987	bd	bd
	fundusze inw.	bd	bd	4 384	5 744	5 303	11 918	14 382
	relacja fun/dep	0%	0%	6%	8%	6%	bd	bd
Portugalia	depozyty	124 234	129 799	129 336	132 100	139 705	155 185	165 915
	fundusze inw.	19 738	20 892	21 170	24 197	26 178	29 899	30 643
	relacja fun/dep	16%	16%	16%	18%	19%	19%	18%
Rumunia	depozyty	bd	bd	bd	bd	16 056	22 251	32 247
	fundusze inw.	36	75	111	138	285	792	1 174
	relacja fun/dep	bd	bd	bd	bd	2%	4%	4%
Słowacja	depozyty	bd	bd	bd	19 556	21 682	bd	bd
	fundusze inw.	0	0	0	474	1 001	1 278	1 397
	relacja fun/dep	bd	bd	bd	2%	5%	bd	bd
Finlandia	depozyty	65 370	65 814	69 794	73 708	77 325	82 688	85 363
	fundusze inw.	7 333	7 276	7 222	9 224	11 797	16 692	21 829
	relacja fun/dep	11%	11%	10%	13%	15%	20%	26%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostat.

W państwach starej Unii Europejskiej relacja wartości aktywów funduszy inwestycyjnych oraz depozytów ogółem kształtuje się na poziomie od kilkunastu procent do ponad dwudziestu. Wyjątkiem są Włochy, w których relacja funduszy wynosi 35%, oraz z drugiej strony Holandia, gdzie ta relacja kształtuje się na poziomie 5%.

Tendencją, o której warto wspomnieć, jest dostrzegalny spadek analizowanej relacji w wielu państwach, w tym radykalny spadek we Włoszech, gdzie relacja funduszy do depozytów obniżyła się z 75% w 2000 r. do 35% w 2006 r. Przeciwną tendencję zanotowano jedynie w Finlandii, gdzie nastąpił wzrost z 11% do 26%.

Opierając się na porównywalnych danych Eurostatu, wskaźnik dla Polski w 2006 r. można oszacować na poziomie 15%. Biorąc pod uwagę analogiczne relacje w innych państwach, wydaje się, że polski rynek funduszy w ostatnich latach znacznie zbliżył się do poziomu nasycenia (równowagi). Dlatego też w perspektywie nie należy oczekiwać, że pojawią się na tym rynku długotrwałe procesy o wysokiej dynamice. Innymi słowy, struktura oszczędności powinna ulegać ewolucji, ale raczej w tempie umiarkowanym.

PODSUMOWANIE

Przedstawione w tym artykule analizy wskazują, że model oszczędzania w Polsce przeszedł w ostatnich latach istotną zmianę, która polegała w głównej mierze na zwiększeniu się roli instrumentów rynku kapitałowego. Ta zmiana dokonywała się m.in. poprzez unowocześnianie i spopularyzowanie nowych usług i produktów finansowych oferowanych przez banki. Choć najczęściej banki pozostawały jedynie kanałami dystrybucji dla zewnętrznych podmiotów finansowych.

Dzięki wprowadzaniu nowoczesnych produktów depozytów w postaci oszczędnościowych rachunków bieżących wartość depozytów ogółem gospodarstw domowych zaczęła w ostatnim czasie rosnąć po trzyletnim regresie, charakteryzującym się nominalnym spadkiem wartości.

Nadal istnieje duży potencjalny obszar ekspansji bankowej w gospodarce polskiej. W ostatnim dziesięcioleciu wartość aktywów bankowych w relacji do PKB nie rosła tak dynamicznie jak w innych państwach transformacji gospodarczej i pozostała na jednym z najniższych poziomów w UE.

*Małgorzata Zaleska
Agata Dunaszewska*

OPODATKOWANIE INSTYTUCJI GWARANTUJĄCYCH DEPOZYTY W EUROPIE

WSTĘP

Opodatkowanie każdej instytucji bardzo istotnie wpływa na jej działalność. W przypadku systemów gwarantowania depozytów doniosłość tego zagadnienia jest wyjątkowa, bowiem systemy tego rodzaju, będące elementem sieci bezpieczeństwa, dysponują środkami finansowymi, które mogą być wykorzystywane przede wszystkim na wypłaty kwot gwarantowanych w przypadku upadłości banku.

Biorąc pod uwagę powyższe, postanowiono zaprezentować analizę na temat opodatkowania funduszy gwarancyjnych w Europie i na tej podstawie sformułować wnioski, m.in. na temat zasadności, lub braku, przesłanek opodatkowania instytucji gwarantujących depozyty.

Przedmiotowy zakres badania odnosi się do podatku dochodowego, VAT-u i innych podatków lub obciążeń publicznoprawnych. W celu zebrania potrzebnych danych opracowano ankietę. Licząca 14 pytań ankietę została przekazana do Sekretariatu Europejskiego Forum Gwarantów Depozytów – EFDI (*European Forum of Deposit Insurers*), a następnie rozesłana do wszystkich członków organizacji. Otrzymano odpowiedzi od 28 systemów z 24 krajów: Armenii, Austrii, Belgii, Bułgarii, Chorwacji, Czech, Danii, Estonii, Hiszpanii, Irlandii, Litwy, Luksemburga, Macedonii, Niemiec, Norwegii, Portugalii, Rosji, Rumunii, Serbii, Słowacji, Słowenii, Turcji, Węgier oraz Włoch. Należy dodać, że 21 odpowiedzi pochodzi z syste-

mów krajów członkowskich Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG). Zestawienie odpowiedzi na ankietę, uwzględniające także obecnie obowiązujące zasady opodatkowania Bankowego Funduszu Gwarancyjnego, przedstawiają tabele 1 i 2 umieszczone na końcu niniejszego opracowania.

1. Podatek dochodowy

Opodatkowanie całej działalności instytucji zarządzającej systemem gwarantowania depozytów podatkiem dochodowym występuje w:

- ❖ Austrii – zarówno w odniesieniu do systemu dla banków komercyjnych, jak i systemu dla kas oszczędnościowych,
- ❖ Portugalii – opodatkowanie dotyczy tylko systemu dla kas rolnych (FGCAM),
- ❖ Rosji,
- ❖ Włoszech.

W większości systemy te stanowią podmioty sektora prywatnego, przy czym w systemie rosyjskim oraz portugalskim dla kas rolnych są instytucjami sektora publicznego. W przypadku drugiego z systemów portugalskich – dla banków komercyjnych (FGD) – opodatkowana jest tylko działalność związana z zarządzaniem systemem gwarantowania depozytów. W Armenii, Hiszpanii oraz Macedonii występuje odwrotna sytuacja do wskazanej powyżej, tzn. opodatkowaniu podlega tylko działalność nie związana z zarządzaniem systemem gwarantowania depozytów. Natomiast w przypadku 13 systemów, czyli blisko połowy przebadanych instytucji, działalność systemu gwarantowania depozytów w ogóle nie podlega opodatkowaniu podatkiem dochodowym. Są to systemy w następujących krajach: Bułgarii, Chorwacji, Czechach, Danii, Estonii, Irlandii, Litwie, Luksemburgu, Niemczech, Norwegii, Słowenii, Turcji i Węgrzech. Warto w tym miejscu wspomnieć, że działalność Bankowego Funduszu Gwarancyjnego w Polsce także nie podlega opodatkowaniu podatkiem dochodowym. Fundusz został zwolniony z jego płacenia na mocy art. 18 ustawy o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym (tekst jednolity Dz.U. z 2007 r. Nr 70, poz. 474).

W przypadku wyżej wskazanych krajów brak jest wyraźnej zależności między zasadami opodatkowania i formą prawną instytucji. Są to bowiem instytucje zarządzające systemami gwarantowania depozytów będące podmiotami zarówno sektora publicznego, jak i prywatnego, a także instytucje powołane na mocy odrębnej ustawy (*sui generis*). Jednakże, biorąc pod uwagę fakt, że 13 ankietowanych systemów i Bankowy Fundusz Gwarancyjny nie są w ogóle opodatkowane, a dodatkowo 3 płacą podatek dochodowy, ale tylko w odniesieniu do działalności nie związanej z zarządzaniem systemem gwarantowania, można stwierdzić, że częściej stosowanym rozwiązaniem jest brak obciążeń podatkowych względem instytucji gwarantującej depozyty.

Opodatkowanie działalności podatkiem dochodowym odbywa się zdecydowanie częściej na zasadach ogólnych, co występuje w 11 ankietowanych systemach gwarantowania (Austria – oba systemy, Estonia, Hiszpania – 3 systemy, Macedonia, Portugalia – FGCAM, Rosja, Słowenia, Włochy) oraz blisko o połowę rzadziej na zasadach szczególnych – sytuacja ta dotyczy 5 ankietowanych systemów gwarantowania (Armenia, Czechy, Norwegia, Portugalia – FGD, Turcja) oraz Bankowego Funduszu Gwarancyjnego. Ogólnie można stwierdzić, że jeżeli opodatkowana jest cała działalność systemu gwarantowania depozytów to ma to miejsce na zasadach ogólnych. Natomiast brak opodatkowania może wynikać zarówno z zasad ogólnych, jak i szczególnych.

Stałe wyłączenia w stosowanych zasadach opodatkowania podatkiem dochodowym mamy w Norwegii, Portugalii – obu systemów oraz Turcji. W pozostałych ankietowanych systemach nie stosuje się stałych wyłączeń. Jeszcze mniej popularnym rozwiązaniem są wyłączenia czasowe. Takie wyłączenie zastosowano jedynie w Macedonii i odnosi się ono do reinwestowania zysków w aktywa rzeczowe i niematerialne oraz inwestycji zagranicznych.

Kolejną istotną kwestią są stawki podatku dochodowego obowiązujące dla podmiotów o takiej samej formie prawnej jak instytucja zarządzająca systemem gwarantowania oraz dla instytucji zarządzającej systemem gwarantowania depozytów. W pierwszym przypadku stawki kształtują się na poziomie: 0%, 20%, 23%, 24%, 25%, 35%. Najwyższa stawka obowiązuje w Hiszpanii, a najniższa w Portugalii dla systemu kas rolnych. W drugim przypadku stawki są bardziej zróżnicowane i wynoszą: 0%, 4,25%, 10%, 20%, 24%, 25%, 33%, 35%. Najwyższa stawka obowiązuje w Hiszpanii, najniższa, zerowa, w Armenii, Norwegii oraz Portugalii.

2. Podatek VAT

Cała działalność instytucji zarządzającej systemem gwarantowania depozytów podlega opodatkowaniu podatkiem VAT w przypadku obu systemów funkcjonujących w Austrii, a także w Danii, Portugalii – systemu dla banków komercyjnych, Rosji oraz Słowenii. Jedynie na Węgrzech stosuje się rozwiązanie dotyczące opodatkowania VAT-em tylko działalności związanej z zarządzaniem systemem gwarantowania depozytów. Opodatkowanie samej działalności nie związanej z zarządzaniem systemem gwarantowania depozytów nie jest w zasadzie stosowane, wyjątek stanowi Polska. Zdecydowana większość instytucji zarządzających systemami gwarantowania depozytów nie płaci natomiast podatku VAT. W tej grupie znalazły się takie kraje, jak: Armenia, Belgia, Bułgaria, Chorwacja, Czechy, Estonia, Hiszpania, Irlandia, Litwa, Luksemburg, Macedonia, Niemcy, Norwegia, Portugalia – system dla kas rolnych, Turcja oraz Włochy.

Opodatkowanie działalności podatkiem VAT odbywa się zdecydowanie częściej na zasadach ogólnych, co ma miejsce w przypadku obu systemów austriackich, systemu duńskiego, estońskiego, hiszpańskiego, macedońskiego, norweskiego, obu systemów portugalskich, rosyjskiego, słoweńskiego oraz węgierskiego, a także polskiego (na podstawie ustawy o podatku VAT). Zasady szczególne stosuje się w przypadku Czech i Turcji, przy czym systemy obu krajów nie podlegają opodatkowaniu VAT-em.

Wyłączenia stałe, dotyczące opodatkowania podatkiem VAT, stosowane są w przypadku 3 ankietowanych krajów: Austrii, Słowenii oraz Turcji. W Austrii wyłączenie dotyczy usług bankowych. W Słowenii, zgodnie z art. 50(1) ustawy o podatku VAT, Bank Słowenii jako bank centralny nie płaci podatku od importu złota i innych metali szlachetnych, banknotów, monet oraz, zgodnie z art. 51(1), wyłączeniu podlegają urzędowe druki wysyłane do banków centralnych krajów członkowskich EOG. Natomiast fundusz turecki, zgodnie z art. 140 Prawa bankowego, jest zwolniony z płacenia podatków, opłat oraz ceł. W przypadku podatku VAT żaden z ankietowanych krajów nie stosuje wyłączenia czasowego. W Polsce także nie są stosowane wyłączenia czasowe, jak i wyłączenia stałe.

Stawka podatku VAT, obowiązująca dla podmiotów o takiej samej formie prawnej jak instytucja zarządzająca systemem gwarantowania depozytów, kształtuje się na poziomie od 16% w Hiszpanii, jeśli usługi zarządcze są świadczone tylko dla akcjonariuszy, poprzez 18%, 20%, 21% do 25%. W przypadku obu systemów austriackich stawka nie ma związku z formą prawną podmiotu, ale z profilem działalności. Stawkę różnicuje się z uwagi na charakter sprzedawanych dóbr i usług. Stawka ogólna wynosi 20%, a stawki 0%, 10% i 12% stosuje się względem szczególnych dóbr i usług. Stawka podatku VAT, obowiązująca dla instytucji zarządzającej systemem gwarantowania depozytów, kształtuje się natomiast na poziomie od 0% w:

- ❖ Austrii, gdzie działalność zwolniona jest z opodatkowania VAT-em, podobnie jak usługi bankowe,
 - ❖ Hiszpanii, jeśli usługi zarządcze świadczone są tylko dla instytucji gwarancyjnej,
 - ❖ Norwegii,
- poprzez 18%, 21% do 25% – najwyższej stawki obowiązującej w Danii oraz na Węgrzech.

3. Inne podatki lub dodatkowe obciążenia publicznoprawne

W czterech ankietowanych krajach działalność instytucji zarządzającej systemem gwarantowania depozytów podlega opodatkowaniu innymi podatkami. W Estonii, zgodnie z obowiązującym prawem Fundusz nie płaci podatku dochodowego ani innych podatków powiązanych z jego działalnością operacyjną na rzecz

budżetu państwa lub władz lokalnych, oprócz podatków dotyczących osób fizycznych, świadczeń pracowniczych i upominków. Rosyjska Agencja Ubezpieczenia Depozytów zobowiązana jest również do uiszczania podatku od nieruchomości i podatku transportowego. W Turcji instytucja zarządzająca systemem gwarantowania depozytów obłożona jest podatkiem od oprocentowania lokat złożonych w bankach. Fundusz otrzymuje odsetki netto po potrąceniu podatku dokonany przez bank. Natomiast na Węgrzech instytucja gwarantująca zobowiązana jest do zapłaty zaliczki w wysokości 20% na rzecz podatku tytułem wypłaconych odsetek w przypadku realizacji gwarancji.

Odnosząc się do polskich rozwiązań, należy nadmienić, że Bankowy Fundusz Gwarancyjny jest zobowiązany m.in. do płacenia podatku od nieruchomości i podatku gruntowego.

PODSUMOWANIE

Zagadnienia związane z systemami podatkowymi poszczególnych krajów są sprawami skomplikowanymi i wymagającymi dogłębnej analizy. Na podstawie przekazanych przez ankietowane systemy informacji trudno jest wyciągać jednoznaczne wnioski. Wydaje się jednak, że „europejski prawodawca”, mając na uwadze szczególnie charakter instytucji gwarantujących depozyty, zdecydowanie częściściej opowiedział się za rozwiązaniem prawnym, mającym na celu zwolnienie z obowiązku płacenia podatku dochodowego i podatku VAT przez tego typu instytucje.

Jak wcześniej wspomniano, opodatkowanie podatkiem dochodowym całej działalności systemu występuje tylko w 4 badanych krajach. W przypadku 13 ankietowanych systemów działalność w ogóle nie podlega opodatkowaniu podatkiem dochodowym, a ponadto 3 instytucje płacą podatek dochodowy, ale tylko w odniesieniu do działalności nie związanej z zarządzaniem systemem. Odnosząc się do opodatkowania systemów VAT-em, należy wskazać, że tylko w 5 badanych krajach cała działalność instytucji podlega opodatkowaniu tym podatkiem, a w 16 przypadkach instytucje gwarantujące depozyty nie płacą VAT-u. Podkreślić należy, że ewenementem na tle ankietowanych krajów jest Polska, jeśli chodzi o opodatkowanie VAT-em działalności nie związanej z zarządzaniem systemem gwarantowania. Biorąc pod uwagę rozwiązania europejskie, można postulować zwolnienie Bankowego Funduszu Gwarancyjnego z płacenia VAT-u.

Reasumując, należy stwierdzić, że analizując rozwiązania w zakresie opodatkowania działalności europejskich systemów gwarantowania depozytów, nie można znaleźć argumentów potwierdzających tezę ewentualnego opodatkowania Funduszu podatkiem dochodowym i VAT-em na podstawie doświadczeń europejskich.

Tabela 1. Zestawienie odpowiedzi na ankietę (dotyczy podatku dochodowego)

	Podatek dochodowy						
	Forma prawna			Opodatkowanie działalności podatkiem dochodowym			
	Publiczne	Prywatne	Inne	Cała	Tylko działalność związana z zarządzaniem systemem	Działalność nie związana z zarządzaniem systemem	Nie podlega opodatkowaniu
Armenia	x					x	
Austria – system dla banków komercyjnych		x		x			
Austria – system dla kas oszczędnościowych		x		x			
Belgia	x						
Bułgaria			x				x
Chorwacja	x						x
Czechy		x					x
Dania		x					x
Estonia	x						x
Hiszpania		x				x	
Irlandia	x						x
Litwa			x				x
Luksemburg		x					x
Macedonia	x					x	
Niemcy		x					x
Norwegia		x					x
Polska			x				x

Podatek dochodowy							
Zasady		Wyłączenia stałe		Wyłączenia czasowe		Stawki podatku	
Ogólne	Szczególne	Tak. Jakie?	Brak	Tak. Jakie?	Brak	Dla instytucji o tej samej formie prawnej	Dla instytucji zarządzającej systemem
	x		x		x	20%	0%
x			x		x	25%	25%
x			x		x	25%	25%
	x						
x			x				
x			x		x	35%	35%
x			x	a) reinwestowanie zysków w aktywa rzeczowe i niematerialne b) inwestycje zagraniczne		nie ma takich podmiotów	10%
	x	oprócz systemu gwarantowania depozytów			x		0%
	x				x	nie ma takich podmiotów	0%

Tabela 1. cd.

	Podatek dochodowy						
	Forma prawna			Opodatkowanie działalności podatkiem dochodowym			
	Publiczne	Prywatne	Inne	Cała	Tylko działalność związana z zarządzaniem systemem	Działalność nie związana z zarządzaniem systemem	Nie podlega opodatkowaniu
Portugalia FGD	x				x		
Portugalia FGCAM	x			x			
Rosja	x			x			

Podatek dochodowy							
Zasady		Wyłączenia stałe		Wyłączenia czasowe		Stawki podatku	
Ogólne	Szczególne	Tak. Jakie?	Brak	Tak. Jakie?	Brak	Dla instytucji o tej samej formie prawnej	Dla instytucji zarządzającej systemem
	x	Fundusz jest zwolniony z płacenia podatku od osób prawnych, z wyłączeniem dochodów kapitałowych. Dochody kapitałowe funduszu stanowią głównie odsetki od obligacji i bonów skarbowych oraz zyski kapitałowe			x	20%	20%
x		FGCAM nie podlega opodatkowaniu, z wyjątkiem dochodów finansowych. Niektóre dochody podlegają 15% podatkowi (oprocentowanie pożyczek udzielanych instytucjom członkowskim), a inne 20% (zyski z inwestycji kapitałowych)			x	0%	0%
x			x		x	24%	24%

Tabela 1. cd.

	Podatek dochodowy						
	Forma prawna			Opodatkowanie działalności podatkiem dochodowym			
	Publiczne	Prywatne	Inne	Cała	Tylko działalność związana z zarządzaniem systemem	Działalność nie związana z zarządzaniem systemem	Nie podlega opodatkowaniu
Rumunia	x						
Serbia	x						
Słowacja	x						
Słowenia	x						x
Turcja	x						x
Węgry			x				x
Włochy		x		x			

Źródło: opracowanie własne.

Podatek dochodowy

Zasady		Wyłączenia stałe		Wyłączenia czasowe		Stawki podatku	
Ogólne	Szczególne	Tak. Jakież?	Brak	Tak. Jakież?	Brak	Dla instytucji o tej samej formie prawnej	Dla instytucji zarządzającej systemem
x			x		x	Zgodnie z art. 60 ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych ogólna stawka podatku wynosi 20%. Natomiast zgodnie z art. 97 ta stawka będzie obowiązywała od 2010 r. Do tego czasu będzie stopniowo obniżana i tak odpowiednio w 2007 r. – 23%, w 2008 r. 22% i w 2009 r. 21%	Zgodnie z art. 68(5) ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych Bank Słowenii jako bank centralny nie płaci podatku dochodowego. Jednakże zgodnie z art. 50(3) ustawy o Banku Słowenii 25% nadwyżki dochodów Banku jest przekazywanych do budżetu państwa
	x	art. 140 Prawa bankowego			x	nie ma takich podmiotów	nie dotyczy
x			x		x		FITD jest prywatnym konsorcjum, które nie generuje zysków. Dlatego podatki płaci się tylko na zasadzie podatku odzyskanego, zgodnie z czym konsorcjum płaci 33% of IRES oraz 4,25 IRAP

Tabela 2. Zestawienie odpowiedzi na ankietę (dotyczy podatku VAT)

	Podatek VAT					
	Opodatkowanie działalności podatkiem dochodowym				Zasady	
	Cała	Tylko działalność związana z zarządzaniem systemem	Działalność nie związana z zarządzaniem systemem	Nie podlega opodatkowaniu	Ogólne	Szczególne
Armenia				x		
Austria – system dla banków komercyjnych	x				x	
Austria – system dla kas oszczędnościowych	x				x	
Belgia				x		
Bułgaria				x		
Chorwacja				x		
Czechy				x		x
Dania	x				x	

Podatek VAT						Inne
Wyłączenia stałe		Wyłączenia czasowe		Stawki podatku		
Tak. Jakie?	Nie	Tak. Jakie?	Brak	Dla instytucji o tej samej formie prawnej	Dla instytucji zarządzającej systemem	Inny rodzaj opodatkowania
				20%	0%	Nie
usługi bankowe			x	Brak powiązania z formą prawną. Stawka uzależniona jest od profilu działalności i może wynosić 20%, 10% lub 0%	Działalność zwolniona z opodatkowania podatkiem VAT podobnie jak normalne usługi bankowe	Nie
usługi bankowe, wypłata świadczeń gwarancyjnych jest traktowana jako usługa bankowa			x	Opodatkowanie VAT nie jest związane z formą prawną instytucji. Zależy od tego, czy firma sprzedaje dobra i usługi dla społeczeństwa. Stawkę VAT różnicuje się ze względu na charakter sprzedawanych dóbr i usług – 20% stawka ogólna; 10% dla pewnych szczególnych dóbr i usług; 12% na sprzedaż wina oraz 0% jeśli stosowane jest wyłączenie	Brak opodatkowania VAT-em. Jednocześnie brak możliwości odliczenia podatku naliczonego w stosunku do normalnej działalności	Nie
						Nie
						Nie
				25%	25%	Nie

Tabela 2. cd.

	Podatek VAT					
	Opodatkowanie działalności podatkiem dochodowym				Zasady	
	Cała	Tylko działalność związana z zarządzaniem systemem	Działalność nie związana z zarządzaniem systemem	Nie podlega opodatkowaniu	Ogólne	Szczególne
Estonia				x	x	
Hiszpania				x	x	
Irlandia						
Litwa				x		
Luksemburg				x		
Macedonia				x	x	
Niemcy				x		
Norwegia				x	x	
Polska			x		x	

Podatek VAT						Inne
Wyłączenia stałe		Wyłączenia czasowe		Stawki podatku		
Tak. Jakie?	Nie	Tak. Jakie?	Brak	Dla instytucji o tej samej formie prawnej	Dla instytucji zarządzającej systemem	Inny rodzaj opodatkowania
	x		x			Zgodnie z obowiązującym prawem Fundusz nie płaci podatku dochodowego ani innych podatków powiązanych z jego działalnością operacyjną na rzecz budżetu państwa lub władz lokalnych, oprócz podatków dotyczących osób fizycznych oraz świadczenia pracownicze i upominki
	x		x	16% jeśli usługi zarządcze są świadczone tylko dla akcjonariuszy	0% jeśli usługi zarządcze są świadczone tylko dla instytucji gwarancyjnej	Nie
						Nie
						Nie
	x		x			Nie
	x		x			Nie
	x				0%	Nie
	x		x		0%	podatek od nieruchomości, podatek gruntowy

Tabela 2. cd.

	Podatek VAT					
	Opodatkowanie działalności podatkiem dochodowym				Zasady	
	Cała	Tylko działalność związana z zarządzaniem systemem	Działalność nie związana z zarządzaniem systemem	Nie podlega opodatkowaniu	Ogólne	Szczególne
Portugalia FGD	x				x	
Portugalia FGCAM				x	x	
Rosja	x				x	
Rumunia						
Serbia						
Słowacja						
Słowenia	x				x	

Podatek VAT						Inne
Wyłączenia stałe		Wyłączenia czasowe		Stawki podatku		
Tak. Jakie?	Nie	Tak. Jakie?	Brak	Dla instytucji o tej samej formie prawnej	Dla instytucji zarządzającej systemem	Inny rodzaj opodatkowania
	x		x	21%	21%	Nie
	x		x	n/a	n/a	Nie
	x		x	18%	18%	podatek od nieruchomości, podatek transportowy
Zgodnie z art. 50(1) ustawy o podatku VAT Bank Słowenii jako bank centralny nie płaci podatku od importu złota i innych metali szlachetnych, banknotów, monet lub zgodnie z art. 51(1) także wyłączone są urzędowe druki wysyłane do banków centralnych państw członkowskich EOG						Nie

Tabela 2. cd.

	Podatek VAT					
	Opodatkowanie działalności podatkiem dochodowym				Zasady	
	Cała	Tylko działalność związana z zarządzaniem systemem	Działalność nie związana z zarządzaniem systemem	Nie podlega opodatkowaniu	Ogólne	Szczególne
Turcja				x		x
Węgry		x			x	
Włochy				Konsorcjum uzyskało zwolnienie z płacenia podatku VAT ze względu na fakt, że nie generuje dochodów		

Źródło: opracowanie własne.

Podatek VAT						Inne
Wyłączenia stałe		Wyłączenia czasowe		Stawki podatku		
Tak. Jakie?	Nie	Tak. Jakie?	Brak	Dla instytucji o tej samej formie prawnej	Dla instytucji zarządzającej systemem	Inny rodzaj opodatkowania
art. 140 Prawa bankowego			x	nie ma takich jednostek	nie dotyczy	Podatek od oprocentowania lokat złożonych w bankach. Banki uiszczają odpowiednio podatki, a SDIF otrzymuje odsetki netto po potrąceniu podatku
	x		x	25%	25%	Zaliczka na rzecz podatku (20%) od wypłaconych odsetek w przypadku wypłat dla deponentów
						Nie

*Agata Dunaszewska
Monika Szymońska*

PODSTAWOWE ZASADY OCHRONY DEPOZYTÓW W SYSTEMACH GWARANTOWANIA FUNKCJONUJĄCYCH W KRAJACH BAŁTYCKICH

WSTĘP

Dyrektywa 94/19/EC Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 30 maja 1994 r. w sprawie systemów gwarantowania depozytów nałożyła na kraje członkowskie Unii Europejskiej obowiązek utworzenia i uznania na swoim terytorium jednego, lub kilku, systemów gwarantowania środków pieniężnych gromadzonych w instytucjach kredytowych. Wspomniana Dyrektywa w szczególności formułuje generalne zasady gwarantowania depozytów, w tym takie zagadnienia, jak przynależność do systemu, zakres ochrony oraz warunki i terminy ubiegania się klientów o wypłatę świadczeń gwarancyjnych. W Polsce zalecenia tej Dyrektywy zostały wprowadzone w życie ustawą z dnia 14 grudnia 1994 r. o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym.

Niniejsze opracowanie, poprzez krótki przegląd zasad gwarantowania depozytów w systemach funkcjonujących w Estonii, na Litwie oraz Łotwie, prezentuje sposób wdrożenia przepisów Dyrektywy 94/19/EC w tych państwach. Dla każdego z wyżej wymienionych systemów omówiono najważniejsze jego cechy, w podziale na następujące zagadnienia: informacje ogólne o systemie, zakres gwarancji (w tym wyłączenia podmiotowe i przedmiotowe spod gwarancji), wysokość gwarancji oraz

procedura wypłat świadczeń gwarancyjnych. Ponadto przy każdym z systemów wskazano regulacje upadłościowe mające zastosowanie dla instytucji kredytowych w danym kraju. W ostatnim podrozdziale, omawiającym każdy z systemów, przedstawiono, w jaki sposób zostały zdefiniowane w danym państwie obowiązki informacyjne instytucji kredytowych wobec ich klientów, wynikające z przynależności tych instytucji do systemu gwarantowania. Na końcu opracowania umieszczono tabelę porównującą w sposób syntetyczny najważniejsze cechy wszystkich omawianych systemów gwarantowania, a także systemu polskiego.

ESTONIA

1. Informacje ogólne o systemie

Estoński Fundusz Gwarancyjny (*Tagatisfond*) jest osobą prawną prawa publicznego utworzoną ustawą z dnia 20 lutego 2002 r. o Funduszu Gwarancyjnym¹. Fundusz Gwarancyjny jest następcą prawnym Funduszu Gwarantowania Depozytów, utworzonego w maju 1998 r., działającego na podstawie przepisów ustawy o Funduszu Gwarantowania Depozytów.

Organami Funduszu Gwarancyjnego są: Rada Nadzorcza i Dyrektor. W skład Rady wchodzi 8 członków, w tym 2 powoływanych przez Parlament (*Riigikogu*), a po 1 członku powołują: rząd na wniosek Ministra Finansów, prezes Banku Estonii (banku centralnego), Urząd Nadzoru Finansowego, instytucje kredytowe, firmy inwestycyjne oraz firmy zarządzające funduszami emerytalnymi. Członkowie Rady wybierają ze swojego grona przewodniczącego oraz zastępcę przewodniczącego. Kadencja Rady trwa 4 lata. Działalnością Funduszu kieruje i go reprezentuje Dyrektor, powoływany przez radę na 3-letnią kadencję.

Przynależność do systemu gwarantowania jest obowiązkowa dla:

- ❖ instytucji kredytowych zarejestrowanych w Estonii oraz oddziałów zagranicznych instytucji kredytowych prowadzących działalność na terytorium Estonii (oprócz oddziałów, którym system macierzysty zapewnia taki sam, lub wyższy, poziom ochrony jak system estoński),
- ❖ firm inwestycyjnych zarejestrowanych w Estonii oraz estońskich oddziałów zagranicznych firm inwestycyjnych (oprócz oddziałów, które mają zapewniony taki sam, lub wyższy, poziom ochrony jak przez system estoński),
- ❖ firm zarządzających obowiązkowymi funduszami emerytalnymi.

¹ Ustawa weszła w życie 1 lipca 2002 r.

Instytucje członkowskie wnoszą na rzecz Funduszu dwa rodzaje opłat: początkowe i kwartalne. Ze środków otrzymanych z tytułu tych opłat tworzone są fundusze sektorowe na wypłaty świadczeń gwarancyjnych, w tym Sektorowy Fundusz Gwarantowania Depozytów – ze składek wnoszonych przez instytucje kredytowe.

Opłata początkowa dla instytucji kredytowych wynosi 50 tys. koron estońskich (EEK), tj. około 3 195 EUR², natomiast wysokość opłaty kwartalnej stanowi iloczyn maksymalnej stawki 0,125% oraz depozytów gwarantowanych według stanu na ostatni dzień kwartału poprzedzającego uiszczenie opłaty. Opłaty kwartalne powinny być wnoszone przez członków systemu do 15 dnia drugiego miesiąca każdego kwartału. Wysokość stawki opłaty kwartalnej określa rada nadzorcza Funduszu.

2. Prawo upadłościowe

W estońskim systemie prawnym kwestie związane z upadłością instytucji kredytowych regulowane są w ustawie z dnia 9 lutego 1999 r. o instytucjach kredytowych oraz Prawie upadłościowym z dnia 10 czerwca 1992 r.

Wniosek o ogłoszenie upadłości instytucji kredytowej mogą złożyć do sądu wierzyciele, likwidator w określonych w prawie przypadkach, Bank Estonii oraz sama instytucja kredytowa, pod warunkiem uprzedniego uzyskania pisemnej zgody Urzędu Nadzoru Finansowego.

Standardowy termin rozpatrzenia wniosku wynosi 3 dni robocze. Jeżeli jednak został on złożony przez Bank Estonii decyzja co do rozpoczęcia postępowania upadłościowego musi zostać podjęta przez sąd najpóźniej następnego dnia roboczego po otrzymaniu wniosku o ogłoszenie upadłości.

W przypadku rozpoczęcia postępowania upadłościowego wobec instytucji kredytowej sąd, na wniosek Banku Estonii, wyznacza przynajmniej 3 syndyków masy upadłości, którzy wykonują swoje obowiązki zgodnie z § 26 ustawy o Funduszu Gwarancyjnym.

3. Zakres gwarancji

System estoński obejmuje ochroną gwarancyjną:

- 1) wierzytelności wynikające z rozliczenia umowy deponenta z instytucją kredytową, zarządzającą rachunkiem deponenta,
- 2) wierzytelności wynikające z rozliczenia umowy kredytu deponenta z instytucją kredytową,

² Przeliczenia wszystkich kursów walut wspomnianych w materiale dokonano według kursów średnich NBP: tabela kursów nr 252/A/NBP/2007 z 31.12.2007 r.

- 3) kwoty przelewów zleconych przez deponenta lub inne osoby z jego rachunku, jeśli instytucja kredytowa nie wykonała poleceń przelewu do dnia, w którym depozyty stały się niedostępne,
- 4) certyfikaty depozytowe.

3.1. Wyłączenia podmiotowe

Spod gwarancji zostały wyłączone depozyty:

- 1) Skarbu Państwa,
- 2) lokalnych władz,
- 3) firm ubezpieczeniowych,
- 4) funduszy inwestycyjnych,
- 5) firm inwestycyjnych,
- 6) firm zarządzających obowiązkowymi funduszami emerytalnymi,
- 7) instytucji kredytowych,
- 8) instytucji finansowych wskazanych w ustawie o instytucjach kredytowych,
- 9) firm należących do tej samej grupy, co dana instytucja kredytowa,
- 10) członków rady nadzorczej lub zarządu lub audytora instytucji kredytowej lub firmy należącej do tej samej grupy, co instytucja kredytowa, oraz osób posiadających przynajmniej 5% praw do kapitału instytucji kredytowej lub firmy należącej do tej samej grupy, co instytucja kredytowa,
- 11) współmałżonka, dziecka lub rodzica osoby wymienionej w punkcie 10 lub osób trzech występujących w ich imieniu,
- 12) osób prawnych, jeśli na podstawie danych pochodzących z ich ostatniego zatwierdzonego sprawozdania rocznego przynajmniej 2 z 3 następujących wskaźników ekonomicznych przekraczają podane poniżej wartości:
 - ❖ suma bilansowa – 3 125 000 EUR,
 - ❖ roczne obroty netto – 6 250 000 EUR,
 - ❖ średnia roczna liczba pracowników – 50 osób.

3.2. Wyłączenia przedmiotowe

Gwarancje nie obejmują także:

- 1) depozytów nieimiennych,
- 2) depozytów, które – zgodnie z prawomocnym orzeczeniem sądu – pochodzą z transakcji związanych z praniem pieniędzy,
- 3) depozytów, których oprocentowanie jest znacznie wyższe niż oprocentowanie innych depozytów w podobnej wysokości i złożonych na podobnych warunkach w tej samej instytucji kredytowej. Oprocentowanie, powyżej którego depozyty

nie są objęte gwarancjami, określa rada Funduszu w każdym z przypadków osobno,

4) funduszy własnych instytucji kredytowej.

4. Wysokość gwarancji

W trakcie negocjacji akcesyjnych Komisja Europejska zaakceptowała okres przejściowy w odniesieniu do minimalnego poziomu gwarancji. Zgodnie z wyznaczoną „ścieżką dojścia” do poziomu 20 tys. EUR, zapisanego w Dyrektywie 94/19/EC, od 31 grudnia 2005 r. do 30 grudnia 2007 r. system estoński gwarantował depozyty do wysokości 222 222,22 EEK w 90%³. Od 31 grudnia 2007 r. poziom gwarancji uległ podwyższeniu do 347 777 EEK w 90%⁴, a tym samym został spełniony wymóg Dyrektywy 94/19/EC.

Gwarancjom podlegają depozyty wraz z należnymi odsetkami naliczonymi do dnia, w którym depozyty te stały się niedostępne. Odsetki naliczane są według stawki zapisanej w umowie rachunku lub – w przypadku braku pisemnej umowy – według stawek, które mają zastosowanie do standardowej umowy lokaty w danej instytucji kredytowej.

Przy wyliczeniu kwoty należnej deponentowi dokonywana jest kompensata należności deponenta z jego zobowiązaniami wobec danej instytucji kredytowej.

W przypadku rachunku wspólnego każdy ze współposiadaczy traktowany jest jako odrębny deponent. Jeśli umowa rachunku nie stanowi inaczej, wypłata świadczenia gwarancyjnego następuje w równych kwotach dla każdego ze współposiadaczy rachunku.

5. Procedura wypłat

Depozyty klientów instytucji kredytowych zarejestrowanych w Estonii i estońskich oddziałów zagranicznych instytucji kredytowych powinny być gwarantowane i wypłacane z Sektorowego Funduszu Gwarantowania Depozytów. Na potrzeby ustawy o Funduszu Gwarancyjnym dzień niedostępności depozytów jest jednym z niżej wymienionych dni (ten, który nastąpi pierwszy):

- 1) dzień ogłoszenia moratorium wobec instytucji kredytowej,
- 2) dzień cofnięcia licencji dla instytucji kredytowej,

³ Maksymalna wypłata wynosiła 200 tys. EEK, czyli ok. 12 780 EUR.

⁴ Maksymalna wypłata wynosi 313 tys. EEK, czyli ok. 20 000 EUR.

- 3) dzień cofnięcia zezwolenia dla zagranicznej instytucji kredytowej na utworzenie oddziału w Estonii,
- 4) dzień rozpoczęcia postępowania upadłościowego na podstawie postanowienia sądu,
- 5) dzień innego wydarzenia określonego w prawie kraju macierzystego instytucji kredytowej działającej w Estonii poprzez oddział, mającego podobne konsekwencje, jak wydarzenia wymienione w punktach 1–4.

W terminie 3 dni roboczych od dnia, w którym depozyty stały się niedostępne, Fundusz publikuje co najmniej dwukrotnie obwieszczenie w co najmniej 2 dziennikach o zasięgu ogólnokrajowym, które musi zawierać następujące informacje:

- ❖ nazwę instytucji kredytowej lub oddziału instytucji kredytowej, w którym nastąpiła niedostępność depozytów,
- ❖ procedurę i warunki na jakich można uzyskać dostęp do informacji księgowych, w tym potwierdzenia salda na rachunku, a także procedurę i warunki wniesienia zastrzeżeń co do prawidłowości jego wyliczenia,
- ❖ termin i procedurę wypłat świadczeń gwarancyjnych,
- ❖ wykaz dokumentów wymaganych przy wypłacie świadczeń gwarancyjnych.

Nie później niż w ciągu 24 dni roboczych od dnia niedostępności depozytów syndyk masy upadłości, zarządca komisaryczny (powołany w przypadku ogłoszenia memorandum) lub likwidator instytucji kredytowej zobowiązany jest do:

- ❖ zapewnienia każdemu deponentowi możliwości wglądu do informacji księgowych dotyczących jego depozytów oraz otrzymania potwierdzenia salda na rachunku,
- ❖ udzielenia Funduszowi informacji dotyczących deponentów i sald na ich rachunkach.

Deponenci mają prawo wniesienia zastrzeżeń, co do prawidłowości wyliczenia sald na ich rachunkach, do syndyka w terminie 60 dni od daty opublikowania ostatniego obwieszczenia w dzienniku o zasięgu ogólnokrajowym.

Na podstawie informacji przekazanych przez syndyka Fundusz ustala, które depozyty objęte są gwarancjami oraz kwotę świadczenia gwarancyjnego dla każdego deponenta, zgodnie z warunkami i procedurami zapisanymi w ustawie o Funduszu Gwarancyjnym.

Wypłaty dokonywane są w gotówce lub, na pisemny wniosek deponenta, w formie bezgotówkowej za pośrednictwem jednej lub kilku estońskich instytucji kredytowych, wskazywanych w uchwale rady nadzorczej Funduszu. Koszty związane z dokonaniem wypłat świadczeń gwarancyjnych powinny zostać poniesione przez deponenta, o ile nie zostanie inaczej ustalone pomiędzy Funduszem i instytucją kredytową dokonującą wypłat. Jeśli kwota, którą ma uiścić deponent, jest wyższa lub równa kwocie świadczenia gwarancyjnego, nie dokonuje się jego wypłaty.

Wypłaty świadczeń gwarancyjnych dokonuje się w koronach estońskich. W przypadku depozytów nominowanych w walutach obcych stosuje się kursy wymiany walut ustalone przez Bank Estonii na dzień niedostępności depozytów.

Wypłaty świadczeń gwarancyjnych powinny rozpocząć się nie później niż w ciągu 30 dni od dnia niedostępności depozytów i zakończyć się po 3 miesiącach, licząc od tej samej daty. W przypadku zaistnienia nadzwyczajnych okoliczności, Rada Funduszu może przedłużyć ten termin każdorazowo o 3 miesiące, łącznie jednak nie dłużej niż o 9 miesięcy. Jeśli Fundusz nie jest w stanie dokonać wypłaty świadczeń gwarancyjnych w terminie lub wypłaci świadczenie w kwocie niższej niż należnej, deponent ma prawo zgłosić roszczenie przeciwko Funduszowi. Okres jego przedawnienia wynosi 5 lat.

6. Obowiązki informacyjne

Zgodnie z § 31 ustawy o Funduszu Gwarancyjnym instytucje kredytowe mają obowiązek informować swoich klientów o poziomie gwarancji oraz warunkach i procedurze wypłat świadczeń gwarancyjnych. Informacje te nie mogą być wykorzystywane w celach reklamowych.

LITWA

1. Informacje ogólne o systemie

Litewski Fundusz Gwarantowania Depozytów został utworzony 26 czerwca 1996 r. przez rząd Republiki Litewskiej jako instytucja państwowa. Do podstawowych zadań Funduszu należało gwarantowanie depozytów, wyliczanie i wypłata świadczeń gwarancyjnych oraz zbieranie i inwestowanie środków finansowych systemu gwarantowania. 1 lipca 2002 r. weszła w życie ustawa Nr IX-975 o gwarantowaniu depozytów oraz wiarygodności inwestorów, zgodnie z którą gwarancjami zostały objęte nie tylko depozyty, ale również środki inwestorów. Fundusz zmienił nazwę na Przedsiębiorstwo Państwowe „Gwarantowanie Depozytów i Inwestycji” (*Valstybės įmonė „Indėlių ir investicijų draudimas”*).

Organami zarządzającymi Przedsiębiorstwem są: sześciuosobowa Rada – powoływana przez rząd Republiki Litewskiej – oraz Zarząd, którym kieruje Dyrektor. Trzech kandydatów do Rady zgłasza Ministerstwo Finansów, dwóch – Bank Litwy (bank centralny), a jednego – Komisja Papierów Wartościowych. Kadencja członków Rady trwa 4 lata, z możliwością reelekcji.

Do systemu gwarantowania należą wszystkie banki komercyjne, utworzone na terenie Litwy oddziały banków zagranicznych oraz unie kredytowe. Uczestnictwo w systemie gwarantowania jest obowiązkowe dla oddziału banku zagranicznego, jeżeli depozyty zebrane w oddziale nie są objęte gwarancjami systemu kraju macierzystego lub warunki takich gwarancji są gorsze w stosunku do tych, które są oferowane przez system litewski.

Rozwiązania systemu litewskiego dopuszczają możliwość pozbawienia instytucji członkowskiej ochrony gwarancyjnej. Przewidziane są dwie takie sytuacje. Po pierwsze, utrata gwarancji jest możliwa – decyzję w tym zakresie podejmuje Rada Przedsiębiorstwa – gdy Bank Litwy podejmie decyzję o cofnięciu zezwolenia na przyjmowanie depozytów przez dotychczasowego członka systemu. Rada jest zawiadamiana przez instytucję nadzorczą o takiej decyzji w dniu jej wydania. Po drugie, w przypadku gdy instytucja objęta gwarancjami narusza regulamin systemu i/lub jej działalność zagraża płynności Przedsiębiorstwa, jego Rada może dać jej ostrzeżenie o możliwości utraty ochrony gwarancyjnej, które wydawane jest z co najmniej dwunastomiesięcznym wyprzedzeniem. O wydaniu ostrzeżenia Rada zawiadamia Bank Litwy. Jeśli w ciągu 12 miesięcy członek systemu nie wyeliminuje naruszeń regulaminu i/lub jego działalność nie ulegnie poprawie, Rada, w formie uchwały – w uzgodnieniu z Bankiem Litwy – może podjąć decyzję o pozbawieniu go ochrony gwarancyjnej. Decyzja Rady Przedsiębiorstwa o utracie gwarancji dla członka systemu ogłaszana jest w dodatku do *Valstybės Žinios* (litewski dziennik urzędowy). Jeśli przeciwko wykluczonej z systemu instytucji członkowskiej zostanie wszczęte postępowanie upadłościowe, Przedsiębiorstwo wypłaca świadczenia gwarancyjne tylko tym deponentom, których depozyty zostały złożone przed dniem opublikowania ogłoszenia o utracie przez nią ochrony gwarancyjnej.

Podstawowe źródło finansowania Przedsiębiorstwa stanowią opłaty roczne wnoszone przez instytucje członkowskie. Opłata roczna obliczana jest jako iloczyn stawki 0,45% – w przypadku banków – i 0,2% – dla unii kredytowych – oraz wielkości depozytów objętych gwarancjami. Rada Przedsiębiorstwa jest uprawniona do zmiany wyżej wymienionych stawek w przypadku, gdy:

- 1) stosunek zgromadzonych w ramach systemu gwarantowania aktywów do wszystkich depozytów objętych gwarancjami jest wyższy niż 3%, ale nie przekracza 4% – wtedy stawki mogą ulec zmniejszeniu na nie mniej niż 0,045% dla banków oraz 0,025% dla unii kredytowych,
- 2) stosunek zgromadzonych w ramach systemu gwarantowania aktywów do wszystkich depozytów objętych gwarancjami jest wyższy niż 4% – wtedy stawki mogą ulec zmniejszeniu odpowiednio na nie mniej niż 0,001% oraz 0,0005%.

Dodatkowym źródłem finansowania systemu gwarantowania są opłaty początkowe, ustalone w wysokości 5 tys. LTL (ok. 1 448 EUR) dla banków oraz 500 LTL (ok. 145 EUR) dla unii kredytowych.

2. Prawo upadłościowe

Podstawowymi aktami regulującymi kwestie związane z upadłością banków są: ustawa z dnia 30 marca 2004 r. Nr IX-2085 o bankach oraz ustawa z dnia 15 września 1992 r. Nr I-2880 o upadłości przedsiębiorstw. Postępowanie upadłościowe dotyczy wszystkich przedsiębiorstw, włączając w to banki, które znalazły się w sytuacji niewypłacalności, potwierdzonej przez Bank Litwy. Upadłość ogłaszana jest przez sąd, a postępowanie upadłościowe prowadzone jest przez likwidatora.

3. Zakres gwarancji

W systemie litewskim prawo do świadczenia gwarancyjnego zostało uzależnione od waluty depozytu: gwarancjami objęte są depozyty złożone w litach litewskich, euro, innych walutach krajów Unii Europejskiej oraz dolarach amerykańskich.

Przedmiot gwarancji został zdefiniowany jako środki pieniężne zdeponowane w ramach umowy lokaty lub rachunku bankowego oraz inne wierzytelności pieniężne wynikające z wykonywania przez bank czynności dotyczących pieniędzy deponentów, w tym należne im odsetki.

Gwarancjom podlegają depozyty osób fizycznych i osób prawnych.

3.1. Wyłączenia podmiotowe

System litewski korzysta z niżej wymienionych wyłączeń podmiotowych, dopuszczonych w załączniku 1 do Dyrektywy 94/19/EC. Spod gwarancji wyłączone są depozyty następujących osób fizycznych lub prawnych:

- 1) Banku Litwy,
- 2) Przedsiębiorstwa Państwowego „Gwarantowanie Depozytów i Inwestycji”,
- 3) instytucji kredytowych,
- 4) instytucji finansowych takich jak: domy maklerskie, fundusze emerytalne, firmy ubezpieczeniowe, fundusze inwestycyjne, firmy prowadzące działalność z zakresu leasingu finansowego itp.,
- 5) kierujących bankiem lub unią kredytową oraz ich oddziałami,
- 6) posiadających co najmniej 5% kapitału banku lub unii kredytowej lub ponad 50% kapitału podmiotu mającego prawa do co najmniej 5% kapitału banku lub unii kredytowej,
- 7) osób przeprowadzających audyt banku lub unii kredytowej,
- 8) krewnych⁵ osób wskazanych w punktach 5–7.

⁵ Pierwszego i drugiego stopnia pokrewieństwa oraz małżonkowie i zarejestrowani partnerzy.

3.2. Wyłączenia przedmiotowe

Jak wcześniej wspomniano, litewski system gwarantowania nie zapewnia zwrotu depozytów nominowanych w walutach krajów, które nie są członkami Unii Europejskiej, z wyjątkiem waluty Stanów Zjednoczonych. Oprócz powyższego, spod gwarancji zostały wyłączone wierzytelności z następujących tytułów:

- 1) dłużnych papierów wartościowych (świadczeń depozytowych) oraz weksli,
- 2) depozytów, które – zgodnie z orzeczeniem sądu – zostały uzyskane w sposób sprzeczny z prawem,
- 3) depozytów będących przedmiotem cesji po dniu spełnienia warunku gwarancji;
- 4) depozytów złożonych po dniu spełnienia warunku gwarancji,
- 5) środków zgromadzonych na rachunkach nieimiennych lub kodowanych,
- 6) depozytów, dla których wysokość oprocentowania została określona na poziomie ponad dwukrotnie przekraczającym wysokość oprocentowania dla podobnych depozytów w tej samej instytucji.

4. Wysokość gwarancji

W związku z wynegocjowaniem przez Litwę ścieżki dojścia do minimalnego limitu gwarancyjnego wymaganego Dyrektywą 94/19/EC, limit ten (równowartość w LTL 20 000 EUR) obowiązuje od początku 2008 r. Od 1 stycznia do 31 grudnia 2007 r. limit gwarancyjny dla jednego deponenta wynosił 60 000 LTL (tj. ok. 17 376 EUR).

W systemie litewskim stosuje się zasadę koasekuracji, tj. ponoszenia przez deponenta części ryzyka związanego z niewypłacalnością banku. Do 31 stycznia 2007 r. w 100% gwarantowane były depozyty do wysokości 10 000 LTL, zaś w przedziale od 10 000 LTL do 60 000 LTL – w 90%. Od 1 stycznia 2008 r. pełne gwarancje obejmują kwoty do równowartości w LTL 3 000 EUR, zaś powyżej tej kwoty, do równowartości 20 000 EUR, zwracane jest 90% depozytu.

Ponadto przy wyliczeniu kwoty należnego deponentowi świadczenia jest dokonywana kompensata należności deponenta z jego zobowiązaniami wobec danej instytucji.

W przypadku rachunku wspólnego odrębnym deponentem jest każdy z jego współposiadaczy, przy czym wierzytelność każdego z nich z tego tytułu wyliczona jest – jeśli nie zawrą innych uzgodnień w umowie rachunku lub inaczej nie wskaże sąd – poprzez podział salda rachunku na równe części.

Wypłaty gwarancyjne dokonywane są w litach litewskich. W przypadku depozytów nominowanych w walutach obcych, do wyliczenia wysokości świadczenia gwarancyjnego stosowany jest kurs danej waluty z dnia rozpoczęcia postępowania upadłościowego.

5. Procedura wypłat

Wypłata świadczeń gwarancyjnych powinna nastąpić maksymalnie w ciągu 3 miesięcy od dnia rozpoczęcia postępowania upadłościowego wobec instytucji. W przypadku szczególnych okoliczności Rada Przedsiębiorstwa może przedłużyć ten okres o kolejne 3 miesiące, jednak nie więcej niż dwukrotnie.

Likwidator banku lub unii kredytowej jest zobowiązany do przekazania Przedsiębiorstwu – w ciągu 1 miesiąca od rozpoczęcia postępowania upadłościowego – stosownych danych dotyczących deponentów. Na podstawie tych danych instytucja gwarancyjna wylicza wysokość należnych deponentom świadczeń gwarancyjnych.

Rada Przedsiębiorstwa jest obowiązana ogłosić rozpoczęcie procedury wypłat świadczeń gwarancyjnych w *Valstybės Žinios*. Ponadto w co najmniej 2 dziennikach Przedsiębiorstwo publikuje ogłoszenia o miejscu i terminie wypłat. W celu otrzymania świadczenia deponent obowiązany jest przedłożyć dokument tożsamości.

Deponent jest uprawniony do odbioru świadczenia gwarancyjnego w ciągu 5 lat od dnia wszczęcia procedury upadłościowej.

Spory w kwestiach dotyczących uprawnienia deponenta do otrzymania świadczenia gwarancyjnego podlegają rozstrzygnięciu sądu.

6. Obowiązki informacyjne

W systemie litewskim obowiązki informacyjne zostały określone w art. 13 ustawy o gwarantowaniu depozytów oraz wierzytelności inwestorów. Przepisy te stanowią, że członkowie systemu mają obowiązek informowania swoich klientów o warunkach i zasadach funkcjonowania systemu gwarantowania, zaś na ich prośbę – o warunkach i zasadach wypłaty świadczeń gwarancyjnych.

Uczestnicy systemu nie mogą wykorzystywać powyższego obowiązku w celach reklamowych. W reklamie może być podana jedynie nazwa instytucji gwarantującej.

ŁOTWA

1. Informacje ogólne o systemie

System gwarantowania depozytów na Łotwie powstał w 1998 r. na mocy ustawy Nr 162 z dnia 21 maja 1998 r. o gwarantowaniu depozytów, która została znowelizowana w 2001 r. w związku z dostosowaniem prawa krajowego do prawa wspól-

notowego. Ubezpieczenie Depozytów i Inwestycji – Firma państwowa (*Vi, Indēliu Ir Investiciju Draudimas*) jest instytucją działającą w ramach struktury organizacyjnej Komisji Rynku Finansowego i Kapitałowego (*Finanšu un kapitāla tirgus komisija*).

Działalnością systemu gwarantowania kieruje Komisja. W skład Zarządu Komisji wchodzi 5 osób: Prezes wybierany przez Radę Ministrów Łotwy na podstawie rekomendacji Ministra Finansów, Zastępca Prezesa oraz 3 członków rekomendowanych przez Prezesa Zarządu, którzy pełnią jednocześnie funkcje dyrektorów departamentów Komisji. Przy zgłaszaniu kandydatów Prezes musi uzyskać akceptację dla poszczególnych kandydatów od Ministra Finansów, Banku Łotwy (bank centralny), Ministerstwa Sprawiedliwości i Stowarzyszenia Banków Komercyjnych Łotwy. Kadencja Prezesa trwa 5 lat, zaś członków Zarządu 3 lata.

Do obowiązkowego systemu gwarantowania należą:

- ❖ banki,
- ❖ unie kredytowe,
- ❖ oddziały zagranicznych banków prowadzących działalność na terytorium Łotwy, jeżeli depozyty zbierane w oddziale nie są objęte gwarancjami obowiązkowego systemu gwarantowania kraju macierzystego,
- ❖ oddziały zagranicznych banków prowadzących działalność na terytorium Łotwy, jeżeli depozyty zbierane w oddziale są objęte gwarancjami obowiązkowego systemu gwarantowania kraju macierzystego i prawo tego kraju określa wysokość wypłaty świadczenia gwarancyjnego jako różnicę między poziomem gwarancji obowiązującym w tym kraju i na Łotwie.

Główne źródło finansowania Funduszu stanowią opłaty kwartalne wnoszone przez instytucje członkowskie w wysokości 0,05% ich średniego stanu depozytów gwarantowanych w poprzednim kwartale, obliczanego jako średnia arytmetyczna stanów depozytów gwarantowanych wykazywanych w raportach miesięcznych.

2. Prawo upadłościowe

W łotewskim systemie prawnym kwestie związane z upadłością instytucji kredytowych regulowane są w ustawie Nr 163 z dnia 5 października 1995 r. o instytucjach kredytowych.

Wniosek o ogłoszenie upadłości banku może złożyć – w określonych w prawie przypadkach – sam bank, jego likwidator, wierzyciele, a także Komisja. W trzech pierwszych przypadkach wniosek składany jest najpierw do Komisji, która w ciągu 5 dni od daty jego otrzymania ocenia, czy faktycznie ma miejsce niewypłacalność lub możliwość jej wystąpienia. W przypadku uznania zasadności wniosku, Komisja

ma 3 dni na jego złożenie do sądu, zgodnie z procedurą określoną w prawie. Upadłość banku ogłaszana jest przez sąd upadłościowy, który wyznacza jednocześnie zarządcę masy upadłości.

3. Zakres gwarancji

System lotewski gwarantuje zgromadzone na rachunkach klientów środki pieniężne, które muszą być zwrócone przez przyjmującego depozyt zgodnie z przepisami prawa lub postanowieniami umowy. Ochroną objęte są depozyty nominowane w latach lotewskich (LVL) oraz walutach obcych. Gwarancje obejmują także odsetki.

3.1. Wyłączenia podmiotowe

Spod gwarancji lotewskiego systemu gwarantowania wyłączone zostały depozyty należące do:

- 1) banków centralnych,
- 2) podmiotów przyjmujących depozyty,
- 3) instytucji finansowych,
- 4) instytucji finansowanych ze środków budżetowych rządu oraz władz lokalnych,
- 5) podmiotów powiązanych z podmiotami przyjmującymi depozyty,
- 6) członków władz bankowych oraz osób prawnych będących większościami akcjonariuszami banku.

3.2. Wyłączenia przedmiotowe

Gwarancjami nie są objęte:

- 1) depozyty przyznane na indywidualnych warunkach (w szczególności o wysokim oprocentowaniu), których spełnienie przyczyniło się do pogorszenia sytuacji finansowej podmiotu,
- 2) depozyty związane z procederem prania pieniędzy,
- 3) depozyty będące zabezpieczeniem zobowiązań deponentów lub osób trzecich wobec członka systemu, dopóki zobowiązania te nie są uregulowane,
- 4) wierzytelności wynikające z obligacji i certyfikatów na okaziciela,
- 5) depozyty, które zgodnie z prawem mogą być zaliczone do funduszy własnych,
- 6) depozyty podlegające zajęciu sądowemu i administracyjnemu.

4. Wysokość gwarancji

Podobnie jak w przypadku Estonii i Litwy, również Łotwa wynegocjowała okres przejściowy w odniesieniu do minimalnego poziomu gwarancji. Od 1 stycznia 2006 r. do 31 grudnia 2007 r. limit gwarancyjny wynosił 9 tys. LVL (ok. 13 000 EUR), niezależnie od tego, w jakiej wysokości i na ilu rachunkach deponent posiadał środki pieniężne w upadłym banku. Od 1 stycznia 2008 r. limit uległ podwyższeniu do równowartości w latach łotewskich 20 tys. EUR. Tym samym w 2008 r. Łotwa osiągnęła poziom 20 tys. EUR zapisany w Dyrektywie 94/19/EC.

W systemie łotewskim nie stosuje się zasady koasekuracji, tj. ponoszenia przez deponenta części ryzyka. Wyżej wymienione kwoty gwarantowane są w 100%. Przy wyliczeniu kwoty należnej deponentowi dokonywana jest natomiast kompensata należności deponenta z jego zobowiązaniami wobec banku.

W przypadku rachunku wspólnego deponentem jest każdy z jego posiadaczy. Obliczając wysokość świadczeń gwarancyjnych, uwzględnia się część należności przysługującą każdemu ze współposiadaczy rachunku, ustaloną zgodnie z postanowieniami umowy rachunku. W razie braku takich postanowień przyjmuje się, że udziały współposiadaczy rachunku w całkowitej kwocie należności są równe.

W przypadku depozytów nominowanych w walutach obcych do wyliczenia środków gwarantowanych stosuje się kurs walutowy ustalany przez Bank Łotwy z dnia niedostępności depozytu.

5. Procedura wypłat

Zgodnie z ustawą o gwarantowaniu depozytów, niedostępność depozytów ma miejsce w przypadku jednego z dwóch niżej wymienionych wydarzeń:

- ❖ wycofania licencji dla banku lub unii kredytowej przez Komisję oraz postawienia danej instytucji w stan likwidacji przez sąd,
- ❖ podjęcia przez sąd decyzji o rozpoczęciu postępowania upadłościowego wobec danej instytucji.

Aby otrzymać świadczenia gwarancyjne deponenti są obowiązani – w terminie określonym prawem – do zgłoszenia swoich roszczeń likwidatorowi lub zarządcy. Wypłaty dokonywane są na podstawie listy deponentów sporządzonej przez likwidatora lub zarządcę, która powinna być przedstawiona Komisji w ciągu 10 dni po upływie terminu na zgłaszanie roszczeń przez deponentów.

Komisja określa tryb postępowania, termin oraz miejsce wypłat świadczeń gwarancyjnych, o czym obowiązana jest powiadomić poprzez stosowną publikację w *Latvijas Vēstnesis* (łotewski dziennik urzędowy) oraz w gazecie o zasięgu ogólnokrajowym. Wypłata świadczeń powinna nastąpić w ciągu 3 miesięcy od dnia

niedostępności depozytów. Komisja, na mocy decyzji Zarządu, jest uprawniona do przedłużenia tego okresu o kolejne 3 miesiące, nie więcej jednak niż trzykrotnie.

6. Obowiązki informacyjne

Zgodnie z art. 20 ustawy o gwarantowaniu depozytów, przed przyjęciem depozytu, członek systemu jest obowiązany poinformować klienta o wysokości oferowanych przez system lotewski gwarancji oraz o procedurze wypłat.

W reklamie podmioty przyjmujące depozyty mogą informować jedynie ogólnie o przynależności do systemu gwarantowania. Zabronione jest podawanie jakichkolwiek danych numerycznych odnoszących się do gwarancji depozytów.

PODSUMOWANIE

Celem systemów gwarantowania jest zarówno ochrona poszczególnych deponentów, jak i stabilność całego sektora bankowego. Dyrektywa 94/19/EC wyznacza ramy konstrukcji i zadań tych systemów, nie wprowadzając jednak całkowicie jednolitych rozwiązań. Stąd istniejące zróżnicowanie systemów gwarantowania pomiędzy krajami członkowskimi Unii Europejskiej, także trzech systemów krajów bałtyckich, omówionych w prezentowanym tu opracowaniu. Różnice w systemach: estońskim, litewskim i lotewskim widać począwszy od formy prawnej i usytuowania instytucji gwarancyjnej – które nie są przedmiotem regulacji Dyrektywy 94/19/EC – poprzez zakres gwarancji oraz procedurę wypłat – warunkuje je m.in. specyfika procesu upadłościowego oraz samego sektora bankowego kraju. Z podobieństw wskazać należy, po pierwsze, że poziom gwarancji w Estonii, jak i na Litwie i Łotwie jest zbliżony i wynosi ok. 20 tys. EUR. Od 1 stycznia 2008 r. dla tych krajów skończył się, bowiem okres przejściowy w odniesieniu do minimalnego limitu gwarancyjnego nałożonego przez Dyrektywę 94/19/EC. Przekroczenia tego minimum kraje nadbałtyckie na razie nie rozważają. Po drugie, systemy te korzystają z większości wyłączeń fakultatywnych wskazanych w załączniku I do Dyrektywy 94/19/EC.

Bibliografia

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady z 30 maja 1994 r. dotycząca systemów gwarantowania środków pieniężnych (94/19/EC), OJ L 135, 31.5.1994.

Credit Institutions Act passed 9 February 1999 (RT² I 1999, 23, 349; consolidated text RT I 2005, 8, 32) (Estonia).

Guarantee Fund Act passed 20 February 2002 (RT¹ I 2002, 23, 131) (Estonia).

Ustawa z dnia 14 grudnia 1994 r. o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym (tekst jednolity Dz.U. z 2007 r. Nr 70 poz. 474).

The Statutes of the Guarantee Fund passed 25 June 2002 (RT I 2004, 50, 354) (Estonia).

Law on banks, 30 March 2004, No IX-2085 (Litwa).

Law on Enterprise Bankruptcy, 15 September 1992, No I-2880 (Litwa).

Law on Insurance of Deposits and Liabilities to Investors, 20 June 2002, No. IX-975 (Litwa).

By-laws of state undertaking “Deposit and Investment Insurance”, Order No. 1K-190 by the Finance Minister of the Republic of Lithuania, 20 June 2005 (Litwa).

Credit Institution Law from 5 October 1995 (Łotwa).

Deposit Guarantee Law from 11 October 2001, *Latvijas Vēstnesis* No. 162 (1223) on 3 June 1998 (Łotwa).

Więclawski J., *Ubezpieczenie lokat bankowych w Unii Europejskiej*, „Bank i Kredyt”, styczeń–luty 1995 r., s. 74.

Tabela 1. Syntetyczne porównanie cech polskiego oraz estońskiego, litewskiego i łotewskiego systemu gwarantowania depozytów

	System gwarantowania depozytów			
	polski	estoński	litewski	łotewski
Maksymalna wypłata	20 350 EUR	313 000 EEK	18 300 EUR	20 000 EUR
Limity gwarancyjne	do 1 000 EUR w 100% >1 000 do 22 500 EUR w 90%	347 777 w 90%	do 3 000 EUR w 100% > 3 000 do 20 000 w 90%	20 000 EUR w 100%
Kompensata z zobowiązaniami	tak	tak	tak	tak
wyłaczenia spod gwarancji				
Instytucje finansowe wskazane w art. 4(5) Dyrektywy 2006/48/WE	tak	tak	nie	tak
Firmy ubezpieczeniowe	tak	tak	tak	tak
Rząd i administracja centralna	tak	tak	nie	tak
Władze samorządowe	nie	tak	nie	tak
Banki	tak	tak	tak	tak
Instytucje wspólnego inwestowania	tak	tak	tak	tak
Fundusze emerytalne	tak	tak	tak	tak
Kadra zarządzająca	tak	tak	tak	tak
Akcjonariusze banku	tak	tak	tak	tak
Bliscy osób odpowiedzialnych za sytuację banku	nie	tak	tak	tak
Inne przedsiębiorstwa w tej samej grupie	nie	tak	tak	tak

Podmioty nie uprawnione do sporządzania skróconych sprawozdań finansowych	tak	tak	nie	tak
Depozyty nieimienne	tak	tak	tak	nie
Depozyty przyjmowane na indywidualnych warunkach, które przyczyniły się do upadłości banku	nie	tak	tak	tak
Dłużne papiery wartościowe emitowane przez bank	tak	tak	tak	nie
Depozyty inne niż w walutach EEA	nie	nie	tak	nie
Depozyty związane z praniem pieniędzy	tak	tak	tak	tak

Źródło: opracowanie własne.

